

TIBUL
Elegii

TIBUL

ELEGII

Coperta de *Done Stan*.

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate
Editurii UNIVERS.

ALBIUS TIBULLUS

și

autorii Corpusului tibulian

Ediție îngrijită,
text stabilit, cuvânt înainte, traducere în metru
original și note de
Vasile Sav

Editura UNIVERS

București, 1988

Elegia erotică romană a atins apogeul, prin operele poezilor C. Cornelius Gallus, Albius Tibullus, Sextus Propertius și P. Ovidius Naso, în perioada cuprinsă între a doua jumătate a secolului I î. e. n. și în primul pătrar al secolului I e. n., perioadă cunoscută, în Istoria literaturii latine, sub denumirea: *Literatura epocii lui Augustus*¹. Este o epocă de efervescentă culturală ale cărei roade sînt deopotrivă opere prin care clasicismul latin atinge expresia sa cea mai pură și opere în care apar germeii decadentismului. Poezia este acum încurajată oficial, dar și pedepsită. *Carmen* — poezia — va fi una dintre cauzele relegării lui Ovidiu la Tomis.

Este epoca titanilor poeziei. După un secol și jumătate de strădanie, literatura latină atinge, prin Vergiliu, exponentul celor mai înalte aspirații ale epocii, și prin Horațiu, pictorul evasitotalității aspectelor vieții ei cotidiene, perfecțiunea finală. Acum literatura latină întrunește, alături de expresia maximă a clasicității sale, toate atributele specifice literaturilor sfîrșitului de secol. Pe cerul ei strălucește, în toată splendoarea luminozității sale, soarele zilei mediteraneene, al clasicismului marilor scriitori augustani, dar și luceafărul nopții „romanticilor” antichității, luceafărul elegiacilor.

Alexandrinismul latin, conceput încă de poeții neoterici, atinge acum formele sale cele mai rafinate. Orientul învinsei Cleopatre alimentează deopotrivă cu parfumuri, pomezi, țesături fine, perle și alte bijuterii, dar și cu credințe, rituri și superstiții, într-o societate îndreptîndu-se spre culmile strălucirii sale, luxul și luxuria urmașelor sabinelor și ale Elenei, ale căror pulpe rămîneau adeseori descoperite de sub fadurile „rochiilor” și al căror păr de culoarea abanosului sau a mierii nu era totdeauna legat în panglici.

În literatura întregii lumi, *elegia* este asociată cu ideea de lamentație funebră, jelanie, bocet, cîntec de doliu, tînguire, plîn-

gere, sensuri pe care cuvîntul le are în grecește și cu care acesta și cuvinte din aceeași familie apar la scriitorii greci².

Istoria dezvoltării elegiei, pînă la punctul ei culminant, *elegia erotică latină*, se confundă cu istoria devenirii principalului ei element formal, *versul elegiac*. Nașterea schismatică a versului elegiac, pentametru, din versul eroic, hexametru, este, atît prin consecințele pe care le-a avut în dezvoltarea genului liric, cît și prin valorile estetice, expresive, pe care le cuprinde în sine, revelatoare. Ea corespunde, în evoluția formelor, momentului trecerii de la modalitatea de reprezentare și exprimare obiectivă, epică, a lumii la cea lirică, subiectivă. *Distihul elegiac*, însoțirea dintre un hexametru și un pentametru, marchează clar acest moment de trecere. Ruptura pe care versul elegiac o aduce, în această conjugare, cursivității narative, specifică versului eroic, impune totodată o nouă simetrie, iar această nouă armonie formală aduce, la rîndul ei, în planul conținutului, o nouă împlinire a sensului, căci, în principiu, distihul elegiac închide în sine un sens complet³.

Distihul elegiac a fost folosit, atît în literatura elină, cît și în literatura latină, într-o diversitate de forme poetice, pentru a exprima o gamă variată de sentimente⁴. Horațiu ne spune că, încă de la începuturile sale, distihul elegiac era capabil să exprime sentimente diverse, uneori chiar opuse: *querimonia* (jalea) și *sententia compos voti* (mulțumita dorinței împlinite de zei). Cît despre nașterea elegiei ca formă poetică și despre născocitorul ei, autorul *Artei poetice* ne-a lăsat celebra formulă *grammatici certant*⁵.

Pasiune, la Tibul, *patimă*, la Propertiu, *plăcere*, la Ovidiu, iată atributele iubirii, pe care acest triumvirat poetic va încerca să le așeze, dacă nu în locul, cel puțin alături de horațienele, de fapt, tradiționalele: *Virtus, Honor, Pudor*, într-un nou imperiu, acum instaurat, un imperiu al iubirii, pe care „împărătesele“, urmașe ale defunctei Lycoris, Delia și uzurpatoarea ei, Nemesis, Cynthia și Corinna îl vor domni despotice.

Ei au reușit astfel, printr-o tratare tematică originală și printr-o manieră stilistică personală, să-i dea un caracter roman unei forme poetice, elegia erotică, cultivată cu strălucire, în special în aspectele ei mitologizante, și de poezii alexandrine⁶.

Viața lui Albius Tibullus este sumară cunoscută. În afara informațiilor, sărace de altfel, pe care poetul însuși ni le dă în elegiile sale, avem foarte puține date biografice. Despre data nașterii sale, nu există nici o informație precisă. Ea a fost stabilită, pe baza unor mărturii literare ale lui Ovidiu⁷, în intervalul de timp cuprins între 69 î.e.n. data nașterii lui Gallus și 47 î.e.n., data nașterii lui Propertiu, fiind fixată de unii comentatori, cu aproximație, în 49—48 î.e.n. Nici asupra locului nașterii lui Tibul nu există informații certe. Poetul evocă adesea, în elegiile sale, o proprietate, undeva în afara Romei, la țară⁸, proprietate care, după informațiile transmise de Horațiu, se afla în regiunea pedană, între Tibur și Preneste și despre care se crede că ar fi locul nașterii sale⁹. Printr-o conjectură fericită a unui pasaj corupt dintr-o *Vita Tibulli* anonimă, s-a identificat proprietatea lui Tibul și, deci, locul nașterii sale, la *Gabii*¹⁰. Aceleiași *Vita...* îi datorăm informația că poetul se trăgea dintr-o familie ce aparținea ordinului evestru. Domeniul familial a fost diminuat, probabil, în anul 41, î.e.n. când, după bătălia de la Philippi, au fost distribuite pământuri veteranilor. Această împărțire a domeniilor i-a afectat, de altfel, și pe Vergiliu, Horațiu și Propertiu. Despre familia sa, Tibul ne-a lăsat, de asemenea, puține informații. El nu-l amintește niciodată pe tatăl său, pe care, se presupune, l-a pierdut de timpuriu. Doar mama și sora sa, care, se crede, i-au supraviețuit, sînt amintite o singură dată¹¹.

Tibul a avut, probabil, o copilărie fericită, la țară, pe domeniul strămoșesc, fiind crescut de mama sa, care a vegheat și asupra educației sale. Deși nu avem informații asupra naturii instrucției sale, putem presupune, bazându-ne pe argumentele operei, — faptul că, încă din primele elegii, el scrie într-o limbă aleasă și că este un iscusit metrician, cât și acela că familiaritatea față de scriitorii greci este o dovadă că le știa limba — că Tibul a primit, la Romă, o educație serioasă, rezervată tinerilor de familie bună.

Și despre portretul lui Tibul avem doar date sumare. Poetul însuși nu ne dă decît un detaliu nesemnificativ, într-un context subiectiv. Opera sa a contribuit din plin la imaginea pe care postumitatea și-a făcut-o despre el: un tînăr de o sănătate șubredă, sentimental, senzual, melancolic, obsedat de ideea morții și a

damnării și risipitor cu averea părintească, pe care ar fi cheltuit-o în afaceri amoroase. Dar acestea nu sînt decît exagerări ale faptului că poetul însuși se plînge o dată de o boală, își imaginează propriile funeralii, mărturisește că zace din cauza iubirii și că, la porunca iubitei, este gata să scoată la mezat casa și averea părintească. Horațiu însă ni-l prezintă pe Tibul, nu fără ironie, dacă într-adevăr la el se referă *Ep. I, 4* și *O. I, 33*; înzestrat cu toate calitățile pe care și le poate rîvni un tînăr: frumusețe, vigoare a trupului și putere a minții, sensibilitate și capacitatea de a o exprima, favoare, faimă, bogății și arta de a se bucura de ele și, în plus, darul de a aprecia obiectiv și cinsti opere literare, spirit meditativ, iubitor de natură și preocupat de probleme filosofico-morale. În consens, *Vita Tibulli* anonimă ni-l arată ca pe un tînăr „cavaler roman (al regelui ?), de o frumusețe aleasă, care are o grijă deosebită față de sine și de împodobirea propriei persoane, prieten devotat al lui Messalla Corvinus, oratorul, și însoțitor al acestuia în războiul contra aquitanilor, distins cu ordine militare, obținînd, după judecata multora, locul de frunte între elegiaci, autor și al unor scurte, dar utile, epistole de dragoste.“

Din momentul în care Tibul începe să scrie, principalele etape ale vieții sale sînt deduse, în lipsa izvoarelor documentare, din operă. De acum, viața sa, militară și privată, se împletește cu destinul prietenului și protectorului său, Marcus Valerius Messalla Corvinus¹², căruia Tibul i-a acordat o prietenie demnă, sinceră, devotată, elogiîndu-l, fără a-l adula, urmîndu-l, fără a i se supune orbește, respectîndu-i acțiunile, modul de gîndire și gustul, dar păstrîndu-și libertatea de acțiune și puterea de judecată.

Prima elegie scrisă de Tibul, I, 10, datează, foarte probabil, de la finele lui 31 sau din 30 î.e.n. În ea, se plînge că este constrîns să participe la războaie: *nunc ad bella trahor*. Deși nu ne dă nici un indiciu asupra războaielor la care este tîrît, mulțumindu-se ca, pe fundalul tematic al elogiului păcii și iubirii, să condamne atrocitățile războiului, e foarte posibil ca el să se refere la expediția lui Messalla în Aquitania. Întors din această campanie, la Roma, o cunoaște pe plebeiana *Plania*, personaj destul de misterios, pe care Tibul ne-o prezintă într-o legătură nedefinită cu un bărbat, pe care-l numește cînd *vir*, cînd *coniunx*. Pe aceasta, sub pseudonimul *Delia* (după unii, cognomenul Dianei, după alții, avîndu-și originea în grecescul *delos*, corespondentul

latinescului *planus*), o va cînta în cartea I a elegiilor sale. În-
tîiul rod al acestei iubiri, căreia Tibul i se dedică cu toată ar-
doarea tinereții sale, este elegia I, 2, scrisă, probabil, la începutul
lui 29 î.e.n. Această elegie ni-l arată pe Tibul preocupat într-a-
tît cu învingerea vigilentei paznicilor, pe care un bărbat (soț?)
precaut peste măsură, poate și din cauză că bănuia idila ce se
înfiripase între cei doi, i-a pus soției sale, încît, avînd ca argu-
ment participarea la expediția din Galia, refuză pentru moment,
a-l urma pe Messalla în expediția din Orient. În cele din urmă
cedează și, în 29, se îndreaptă spre Grecia, unde intenționa să-l
întilnească pe Messalla, pe coasta Mării Egee, pentru a pleca
împreună cu el și cu a sa *cohors praetoria*, în campania din
Orient. Cade însă bolnav și este nevoit să se oprească în insula
Corcyra. Aici, pe pămînturi feace, sub amenințarea morții, scrie
elegia I, 3, una dintre cele mai frumoase poezii pe care ni le-a
transmis antichitatea.

Întors, în același an, din Corcyra la Roma, o reîntilnește pe
Delia și compune elegia I, 1, vis al unei vieții fericite, alături
de aleasa inimii sale. O ceartă, *discidium*, generată de faptul că
Delia, înduplecată, poate, de sfaturile unei *lena* (codoașă), se lasă
atrasă de cadourile unui amant mai bogat, *dives amator*, între-
rupe această idilă și îl aruncă pe pătimașul îndrăgostit în aven-
tura legăturii cu Marathus. Zbuciumata perioadă 29-26 î.e.n.,
marcată de încercările disperate de a o recîștiga pe Delia, cum
stau mărturie elegiile I, 5 și 6, și de nefericita legătură cu Mara-
thus, din care s-au născut elegiile I, 4, 8 și 9, cunoaște și un inter-
val de liniște. Este etapa 27-26, cînd, probabil, cu ocazia primei
aniversări a lui Messalla, care a urmat celebrării triumfului său,
la 7 Kal. Oct, 27, scrie elegia I, 7, în care elogiază cariera plină
de glorie a prietenului și patronului său.

Publicarea, în anul 26 sau, cel mai tîrziu, în 25 î.e.n., a căr-
ții întii a elegiilor, adaugă faimei, de mult dobîndite în cercurile
literare, gloria recunoașterii publice.

În perioada 26/25 — 18 î.e.n., Tibul compune elegiile cu-
prinse în cartea a doua și cîteva elegii din cartea a treia care
ii sînt atribuite. Începutul acestei perioade este unul de calm
sufletesc. Retras pe domeniul său, scrie elegia II, 1, în care, pe
fundalul unei serbări agreste, cîntă plăcerile vieții rustice.
Reîntors la Roma, celebrează, în II, 2, aniversarea amicului său,
Cornutus, și, în II, 5, intrarea lui Messalinus, fiul lui Messalla,
în rîndul quindicimvirilor interpreți ai cărților sibiline. Acum,

se pare, a avut loc și legătura cu Glycera, persoana cu care, după mărturia lui Horațiu¹³, este indentificată prietena necunoscută, cîntată în elegia III, 19 și în epigrama III, -20. Se pare că tot acum a compus și elegiile III, 8-12, în care celebrează amorurile Sulpiciei cu Cerinthus. Dar evenimentul cel mai bogat, în planul creației, al acestei perioade este legătura sa cu o frumoasă și capricioasă curtezană, care îi va inspira o pasiune arzătoare și pe care, sub numele fictiv, dar atât de sugestiv ales, Nemesis, Răzbu-nătoarea, o va cînta în pateticele elegii II, 3, 4 și 6. Dacă mărturia lui Ovidiu nu e cumva un simplu capriciu literar, moartea doar, survenită, foarte probabil, în a doua jumătate¹⁴ a anului 18 î. e. n., a pus capăt acestei pasiuni mistuitoare.

*
*   *
*

Opera lui Tibul ni s-a transmis, se pare, în întregime, împreună cu scrieri ale altor autori aparținînd aceluiași cerc literar, în culegerea numită *Corpus Tibullianum*, constituită, după unii, din materiale aflate în arhivele lui Messalla, imediat după moartea acestuia (a lui Messalla) sau în ultimii ani ai vieții sale, cînd el și-ar fi pierdut memoria, — ipoteză născută din cauza prezenței, în culegere, a poeziilor, nu tocmai pe gustul unui general, aparținînd nepoatei sale —, în perioada claudiană, după alții.¹⁵

Cartea I, cuprinzînd 10 elegii, și cartea a II-a, cuprinzînd 6 elegii, îi aparțin, în mod cert, lui Tibul. Primele șase elegii, (1—6) din cartea a III-a, din care s-a constituit ulterior o carte de sine stătătoare, sînt scrise, se pare, de un autor care se numește el însuși *Lygdamus*. Panegiricul lui Messalla, III,7 = IV, 1, aparține unui autor necunoscut. Celelalte cinci elegii scurte, III, 8—12 = IV, 2—6, îi sînt atribuite lui Tibul. Următoarele șase bilețele de dragoste, *elegidia*, elegioare, epigrame erotice, III, 13—18 = IV, 7—12, îi sînt atribuite Sulpiciei, nepoată de soră a lui Messalla. O scurtă elegie, III, 19 = IV, 13, și o epigramă erotică, III, 20 = IV, 14, îi aparțin lui Tibul. Tot lui Tibul i-au fost atribuite și două priapee care, după mărturia lui Scaliger, erau cuprinse în *Fragmentum Cuiacianum*. Dar, așa cum s-a demonstrat (C. Cali, 1894), ele nu-i pot fi atribuite lui Tibul deoarece prima conține un nume propriu, *Perspectus*, care nu se întilnește în epoca augustană, iar a doua, deși prin arta sa ar

putea aparține epocii lui August, este scrisă într-un stil total diferit de cel al lui Tibul.

În continuarea celor două cărți autentice, manuscrisul *Ambrosianus* poartă mențiunea: *Liber explicit secundus. Incipit tertius*, iar *Vaticanus*: *Albii Tibullii liber secundus feliciter explicit. Incipit tertius*. Așadar divizarea cărții a III-a și crearea de către italieni, în secolul al XV-lea, a unei a IV-a cărți, constituie un fapt contrar tradiției manuscrise.

Dacă asupra autenticității primelor două cărți și asupra apariției primei nu mai există nici un fel de dubiu, o oarecare îndoială se mai manifestă în legătură cu apariția cărții a II-a, în sensul că exegeții operei tibuliene ezită a preciza dacă aceasta a apărut în timpul vieții poetului, editată fiind de el însuși, sau editată de altcineva, la scurt timp după moartea acestuia.

Marea enigmă a *Corpus-ului Tibullianum* rămîne însă identitatea lui Lygdamus. Antichitatea nu ne-a lăsat nici o mărturie despre un poet cu acest nume. Multitudinea ipotezelor asupra personalității acestui autor s-a născut din interpretarea conținutului primelor șase elegii (1—6) din cartea a III-a a *Corpus-ului*, din care s-a constituit apoi cartea a III-a de sine stătătoare.

În elegia I din cartea a III-a, un tânăr îndrăgostit, dar părăsit de iubita sa, întreabă muzele care ar fi darul cel mai potrivit pentru o tinăra frumoasă cu ocazia Matronallilor. Fîind vorba despre un poet, despre iubire, despre o tînăra frumoasă care trebuie înduplecată, răspunsul este ușor de bănuît: darul cel mai potrivit cu asemenea ocazie este poezia. Poetul roagă, așadar, Muzele să meargă acasă la ființa iubită și, după ce li vor fi făcut obișnuita urare, să-i dea în dar împodobitul volumaș de versuri.

În elegia a II-a, sîntem în miezul unei veritabile melodrame. Aceasta debutează cu un distih în care ne este prezentat actul criminal al aceluia, oricine ar fi fost el, care, pentru prima oară, i-a furat unui june iubita și unei tinere fete iubitul. Cît despre el, aflat într-o asemenea situație, poetul mărturisește că nu-i este în fire o atît de mare răbdare și, cuprins de silă față de viața greu încercată, este hotărît să-i pună capăt. Iată-l, așadar, în pragul sinuciderii, imaginîndu-și propriile funeralii.

În epitaful pe care și-l creează, poetul se numește, el însuși, *Lygdamus*. Este, de altfel, singurul loc în care numele *Lygdamus* apare, în întreg *Corpus-ul Tibullianum*.

Elegia a III-a este o delicată declarație de dragoste făcută Neaerei.

Pentru a-și întări declarația și a o îndupleca pe fugară, îndrăgostitul povestește, în elegia a IV-a, un vis, în care însuși Apollo adeverește sinceritatea iubirii sale și speranța că Neaera se va lăsa recucerită.

În elegia a V-a, un tânăr bolnav trimite prietenilor săi, aflați într-o stațiune balneară, o scrisoare în care își deplînge soarta și teama de o moarte apropiată. El nu-l numește pe nici unul dintre amicii săi cărora li se adresează. Nu se numește nici pe sine, dar, într-un distih, destul de controversat, despre care s-a crezut, și încă se mai crede, că este interpolat, după ce roagă moartea să-l cruțe, aduce, cu aceleași cuvinte cu care Ovidiu, în *Triste* X,42, vorbește de anul nașterii sale, ca argument pentru tinerețea sa faptul că s-a născut în anul 43 î. e. n. : *Natalem primo nostrum videre parentes / Cum cecidit fato consul uterque pari*. În distihul următor, admonestează moartea prin cuvintele : *Quid fraudare iuvat vitem crescentibus uvis / Et modo nata mala velere poma manu ?*, cuvinte pe care le regăsim întocmai în reproșul pe care Ovidiu, în *Am.* II, 14, 23-24, i-l face Corinnei pentru avortul pe care și l-a provocat.

Și această elegie, deși nu apare în ea nici numele lui Lygdamus, nici cel al Neaerei, este integrată ciclului lui Lygdamus.

Nici una din rugămințile îndrăgostitului, din elegiile precedente, nu a găsit ascultare din partea Neaerei. Iată-l, așadar, pe tânărul îndrăgostit, decepționat, căutînd, în elegia a VI-a și ultima din ciclu, să-și înecă amarul în vin.

Aceste șase elegii au fost grupate de către exegeți în trei categorii. În primul grup ar intra elegiile 1—4. În cazul că au fost trimise Neaerei, numai acestea puteau constitui un cadou, celelalte fiind excluse prin tematică. Elegiile a V-a și a VI-a constituie fiecare câte un „grup” aparte.

Integritatea grupului a fost contestată.

În mare încurcătură s-au aflat chiar comentatorii din perioada pre-voss-iană, care credeau în identitatea Lygdamus-Tibullus. Muretus, în *Scoliiile* sale, din ediția lui Scaliger (1582), credea că Tibul s-ar fi căsătorit cu verișoara sa, că aceasta l-a părăsit, *casu aliquo*, și că poetul spera că s-ar putea reînnoa căsătoria, în timp ce Ayrmann, în biografia lui Tibul (1719), credea că a III-a carte este închinată infidelității Deliei, numită aici Neaera, nume convențional, la poezii erotici, al amantei infidele,

Tibul luînd pentru sine pseudonimul Lygdamus, iar Vulpius (1749), lăsînd deschisă ipoteza că Lygdamus ar fi Tibul, emite părerea că Tibul ar fi cîntat amorurile unui amic al cărui nume real se ascunde sub pseudonimul Lygdamus, și, în sfîrșit, Heyne, după ce, în primele sale ediții, trece prin toate treptele incertitudinii, în ediția din 1798, presupune că Neaera, fiind străină, nu putea să se căsătorească legal cu un cavaler roman.

Identitatea Lygdamus-Tibullus a continuat să fie susținută și în perioada voss-iană de Bach, Heuschke, Sophon (1819), de de Golbéry (1824) și de Fuss (1867). Primul care a pus serios la îndoială această identitate a fost J.H. Voss (1786 ; 1810). După părerea sa, autorul acestor elegii, care își creează un epitaf, deci nu ar avea sens să folosească un pseudonim, ne dă adevăratul său nume, *Lygdamus*, cît și anul real al nașterii sale: *Cum cecidit fato consul uterque pari*, adică anul 43 î.e.n., cînd consulii A. Hirtius și C. Vibius Pansa au pierit în lupta de la Mutina.

Așadar Lygdamus este un poet distinct de Tibul. El ar fi un grec, libert sau fiu de libert, poet de mîna a doua (așa se explică faptul că Ovidiu nu îl citează printre poeții augustani), care, în elegiile sale, o cîntă pe iubita sa Neaera.

Chiar dacă nu a potolit setea de adevăr a istoricilor literari, ipoteza lui Voss are meritul de a fi declanșat un maraton al căutărilor. După ce a fost indentificat pe rînd cu un tînăr roman, de origine nobilă, cu o rudă a lui Tibul, cu Messalla, cu al doilea fiu al acestuia, Valerius Messalinus, cu Cassius de Parma, cu Valgius Rufus, cu fratele mai mare al lui Ovidiu, cu un plagiator, imitator al lui Ovidiu, cu sclavul Cynthiei și al lui Propertiu¹⁶, în studii mai noi se revine la identitatea Lygdamus-Tibullus, interpretîndu-se diferit buclucașul distih *Cum cecidit...* și susținîndu-se că persoana iubită, reală, cîntată de Tibul ar fi Neaera și că atît de multcăutată dată de naștere a poetului ar fi anul 65 î.e.n.. Acestei ipoteze i se alătură Ettore Paratore, dar numai în ceea ce-l privește pe Lygdamus¹⁷. Neagă, așadar, identitatea Lygdamus-Tibullus și, interpretînd cuvîntul *natalem* din textul lui Lygdamus ca o aluzie la prima aniversare a viitorului poet, fixează în anul 66 î.e.n. anul nașterii sale. El ar fi fost după judecata lui Paratore, un tînăr timid de o sănătate șubredă, făcînd parte din cercul lui Messalla, victimă a unei logodne nefericite cu o tînără pe care o cîntă sub numele de Neaera.

Aprecierile estetice asupra acestor șase elegii au fost și sînt minate de subiectivismul, uneori extrem, atît în afirmație, cit și în negație, al unui istorism disperat al ipotezelor înseși.

Frapantă rămîne coincidența între tonalitatea melancolică a acestor elegii lacrimogene și ipoteza după care numele de Lygdamus ar deriva de la grecescul *lygden*, hohotînd în plîns, suspinînd.

Panegiricul lui Messalla, care urmează elegiilor lui Lygdamus, este cunoscut în unele manuscrise cu titlul *Laudes Messallae*. În pofida faptului că acest al doilea titlu este mai adecvat, primul s-a impus în tradiția filologică. Este vorba de un poem lung de 211 hexametri, în care se face elogiul lui Messalla, cu ocazia investirii sale, în anul 31 î.e.n., în funcția de consul.

Poemul i-a fost atribuit lui Tibul, lui Lygdamus, unui tînăr din cercul lui Messalla¹⁰ și, cu argumente destul de șubrede, lui Propertiu¹¹. În realitate, autorul său este încă necunoscut. Din lipsă de argumente decisive în favoarea paternității tibulienne, ipoteza că ar fi fost scris de către un tînăr din cercul lui Messalla și că ar fi fost găsit, fie în arhivele casei acestuia, fie printre ciornele rămase după moartea lui Tibul, și că ar fi fost publicat, datorită tematicii sale, de un editor, care nu cunoștea nici el adevăratul autor, rămîne deocamdată singura plauzibilă.

Din faptul că autorul îl numește pe Valgius singurul poet demn de a-l concura pe Homer și de a scrie elogiul faptelor lui Messalla se poate deduce că poemul a fost scris într-o perioadă anterioară apariției *Eneidei*. Foarte plauzibilă este ipoteza după care poemul ar fi fost scris în primele luni ale anului 31 î.e.n., i-ar fi fost înminat lui Messalla, înainte ca acesta să fi părăsit Italia, plecînd să lupte împotriva lui Antonius, la Actium. Un argument decisiv în favoarea acestei ipoteze este faptul că autorul cunoaște și rezumă destul de bine cariera militară a lui Messalla, anterioară consulatului, pe cînd, în privința evenimentelor posteroare anului 31, el se lansează în tot felul de profetizări, care mai de care mai fanteziste și în totală contrazicere cu izvoarele istorice referitoare la etapele incriminate²⁰.

Valoarea literară a acestei producțiuni i-a făcut pe exegeți să se îndoiască de faptul că ea ar putea aparține lui Tibul. Într-adevăr, ne este aproape imposibil să ne imaginăm că Tibul ar fi putut scrie, la începutul lui 31, un poem atît de slab, urmat, la finele aceluiași an, de celebra elegie I, 10, o capodoperă a genului.

Panegiricul este urmat de cinci elegii scurte (III, 8—12 = IV, 2—6), de șase bilețele de dragoste sau epigrame (III, 13—18 = IV, 7—12) și de două piese, o elegie scurtă de 24 de versuri (III, 19 = IV, 13) și o epigramă de 4 versuri (III, 20 = IV, 14). Între primele două grupuri, deși distincte, există o înrudire, atît prin subiect, cît și prin personaje. Paternitatea acestor elegii a fost viu disputată. Soluția, acceptată astăzi unanim, a fost dată, cu o mică eroare de detaliu, includerea piesei III, 13 = IV, 7 primului grup, corectată repede de critică, în 1838 de Gruppe. Autoarea pieselor cuprinse în grupul al doilea își dă ea însăși numele: *Servi filia, Sulpicia, Sulpicia*, fiica lui Servius. Unii au identificat-o cu Delia, alții, cu Neaera, alții au crezut că ar fi iubita lui Messalla, alții au identificat-o cu o poeteasă anonimă din epoca lui Domițian, alții, în fine, au crezut că ar fi fiica jurisconsultului Servius Sulpicius Q. F. Rufus, amicul lui Cicero. În III, 14, 3 sqq. = IV, 8, 3 sqq., Sulpicia ne apare într-o oarecare dependență față de Messalla. Haupt, în 1876, i-a stabilit Sulpiciei o genealogie ce pare plauzibilă. Ea ar fi nepoata celebrului jurisconsult Servius Sulpicius Q. F. Rufus, amicul lui Cicero, care a fost consul în 51 și a murit în 43. Acesta a avut un fiu, Servius Sulpicius, pe care Cicero, în 63, îl numește, în *Pro Murena*, § 54, *adulescens* și care pare a fi una și aceeași persoană cu Servius Sulpicius, amintit de Ovidiu, în *Triste*, II, 441, și de Pliniu, Ep. 5, 3, 5, ca autor de versuri erotice.

Din căsătoria lui Servius Sulpicius cu Valeria, sora celebră a Messallilor²¹, s-ar fi născut Sulpicia, nepoată deci a lui Messalla, și ea ar fi rămas, după moartea tatălui său, sub protecția unchiului. Iată, așadar, o genealogie plauzibilă a unei patriciene, născută din două dintre cele mai vechi și mai distinse familii romane.

„Romanul Sulpiciei”, o poveste de dragoste consumată în epoca augustană, s-a constituit, pornindu-se de la realitatea „rebelă” a textelor cuprinse în *Corpus-ul Tibullianum*.

Așadar, Sulpicia, tînăra patriciană romană, înzestrată nu numai cu darurile frumuseții, aflată încă sub tutela maternă și a unchiului său, îndrăgostită de și mai tînărul său sclav, Cerinthus, își relatează, zi de zi, întâmplările poveștii de dragoste și impresiile asupra mistuitoarei sale pasiuni, anticipînd burgheza obișnuință a tînerii jurnalelor.

Numai că Cerinthus, fire de sclav cum era, nu s-a mulțumit cu marele noroc ce i-a căzut din ceruri, dragostea stăpînei sale,

ci s-a lăsat furat de nurii vreunei sclave, dîndu-i prilej patricienei să-și arate, bineînțeles, zgîriind pe tăblița cerată citeva distihuri, gelozia. Și, numai în fața tăbliței fiind, romantica patriciană nu se sfiște să arunce în obrazul rivalei vocabula defăimătoare.

Dintre poemele amintite îi sînt atribuite Sulpiciei numai cele cuprinse în al doilea grup, adică numai bilețelele (epigramele) de dragoste, în care am avea, cum s-a spus, o limbă latină „muierească”. Scurtele elegii cuprinse în primul grup sînt adevărate capodopere și este greu de crezut să se fi păstrat niște piese de o atît de pronunțată valoare literară, fără nici o mențiune asupra autorului lor.

Prudența i-a îndemnat pe filologi la disocieri.

Numai că, în acest al doilea grup, poezia III, 13 = IV, 7 apare mai degrabă ca o încheiere a poveștii de dragoste decît ca început al ei. Nimic mai simplu, deci, decît supoziția că această piesă ar fi fost ultima compusă și că ar fi fost așezată abia ulterior de către Sulpicia însăși, în fruntea celorlalte. Iată, așadar, cum firul poveștii de dragoste se împletește cu firul poveștii compunerii acestor poeme.

În III, 14=IV, 8, Sulpicia se plînge că este obligată de către Messalla a-l urma la vila sa de la Arretium, răpindu-i bucuria serbării, alături de Cerinthus, a zilei de naștere a acestuia. Dar plecarea se amînă. Cerinthus este anunțat, în III, 15 = IV, 4, despre această amînare, în versuri din care răzbate bucuria triumfului asupra hotărîrii lui Messalla de a pleca din Roma și favoarea deosebită pe care i-o face alesului ei, punîndu-l în situația de a se putea bucura de ceea ce el nici nu spera, aniversarea împreună a zilei sale de naștere. Cum se va fi sfîrșit această aniversară nu știm, dar, în III, 16 = IV, 10, vedem gelozia patricienei abia mascată de superbia originii. Să i se fi aprins, într-adevăr, lui Cerinthus călcîiele după vreo sclavă oarecare, sau este aceasta doar impresia geloziei Sulpiciei? Oricum, „craifului”, real sau numai bănuît (temut), îi sînt amintite, în versuri de o mușcătoare ironie, atît originea obscură, *ignoto toro*, cît și josnica sa pasiune față de o sclavă oarecare, pe care patriciana, în mîndria-i rănită, dar bine mascată, o numește *scortum*.

Trecută furtuna geloziei, iat-o, în III, 17 = IV, 11, pe superba patriciană, acum cu trupuşorul slăbit de febra ce o mis-

tuie, mimînd umilința și întrebîndu-se și, în același timp, întrebîndu-l, dacă Cerinthus se neliniștește din cauza stării ei.

Delicata declarație de dragoste este continuată în III, 18 = IV, 12.

În sfîrșit, în III, 13 = IV, 7, piesa care deschide ciclul, dar care, după voința comentatorilor, l-ar închide, triumful iubirii împlinite. Îndurată în Camenele sale, Cytherea i l-a adus în brațe pe alesul inimii. Patriciana Sulpicia, fiica lui Serviu, i s-a dăruit iubitului său.

Deși aceste piese au forma unor bilețele de dragoste, ele nu vor fi fost trimise niciodată la destinatarul lor, Cerinthus, căci Sulpicia, așa cum i-ar fi stat bine unei patriciene, își va fi însemnat doar pentru sine efuziunile sale amoroase. Întîmplarea face ca ele să fie scrise tocmai în distih elegiac. Privindu-le ulterior, ea și-ar fi dat seama că „ar fi ceva de capul lor“ și, după ce le-a făcut un fel de prefață, piesa III, 13 = IV, 7, le-ar fi trimis lui Tibul, pentru a le transforma el, maestrul, în elegii adevărate, adică într-o operă de artă care să poată înfrunta timpul.

Ceea ce el a și făcut.

Lucrînd, așadar, asupra bilețelului Sulpiciei, Tibul ne-ar fi dat elegiile cuprinse în primul grup, III, 8—12 = IV, 2—6, adevărate bijuterii artistice.

În fruntea culegerii sale, Tibul ar fi pus un fel de introducere, piesa III, 8 = IV, 2, așa cum a procedat și Sulpicia cu piesa III, 13 = IV, 7. S-a îndepărtat însă de model și, cu intenția de a o prezenta pe Sulpicia publicului, fapt ce ar reieși și din prezența numelui ei în primul vers, chiar la-nceputul lui, a făcut, din patriciana care-și mărturisește deschis iubirea pătimașă și vinovată față de Cerinthus, o adevărată eroină, în jurul căreia i-a adunat pe Marte, Vertumnus și Phoebus, nelipsind, bine-nțeles, Pîeridele, Amorul și Frumusețea.

Bilețelele Sulpiciei, III, 14, 15, 16 = IV, 9, 10, 11, i-ar fi oferit lui Tibul motivele despărțirii, necredinței și geloziei. După modelul acestora, el ar fi compus elegia III, 9 = IV, 3, schimbînd însă prozaica plecare la Arretium cu celebrul motiv al vînătorii, motiv care i-ar fi permis să adauge tristețile despărțirii, neliniștea pericolelor iminente ale vînătorii și să facă să vibreze astfel o coardă sentimentală nouă, generată de mitul lui Adonis, eroul sfîșiat de mistreț, care transpare din primele versuri.

Realitatea pasiunii ne este redată în deplina ei gingășie, deși, în substrat, bănuim bătutele cărări alexandrine ale cuplurilor.

Motivul bolii din epigrama III, 17 = IV, 11 i-ar fi inspirat lui Tibul elegia III, 10 = IV, 4. Gingașul strigăt de iubire de acolo, în fapt, jurământul de credință, născut din motivul bolii reale sau imaginare, a fost total schimbat de poet. Căutînd ornamentul mitologic, el cheamă acum la căpățiul bolnavei, așa cum îl invocase, în altă împrejurare, pe violentul Marte, pe însuși Phoebus, amintindu-i, în primul rînd, atributele de zeu tămăduitor, dar păstrîndu-i-le în subsidiar și pe cele ale zeului frumuseții virile și ale etern-îndrăgostitului.

Elegia se sfîrșește cu elogiul zeului salvator, slăvit la altarul sacru de către ambii tineri și invidiat de către ceilalți zei pentru faptul că, prin rîvnita sa artă, nu numai că, întremînd unul, a salvat două trupuri, ci, mai ales, pentru că a atins cu mîinile sale alinătoare însăși Frumusețea.

Iubirii direct mărturisite, spontaneității sentimentului și naturaleții dorinței, din epigramă, le corespund, în elegie, elegantele meandre alexandrine.

Două elegii simetrice încheie ciclul, ambele variații pe motivul *natalis*, care i-ar fi fost oferit lui Tibul de epigramele Sulpiciei, motiv care se mai întîlnește la el în I, 7 și în II, 2.

În prima, III, 11=IV, 5, Sulpicia, pe fondul elogiului frumuseții iubitului și al mărturisirii iubirii, îi roagă pe Geniul lui Cerinthus, pe Venera și pe Natalis (deosebit, se pare, de Geniu) să-i dăruiască o dragoste împărtășită.

A doua, III, 12 = IV, 6, este o rugă adresată de poet, în numele Sulpiciei, lunonei, prin care este implorată aceeași iubire împărtășită. Sulpicia ne este prezentată ea însăși, gătită de sărbătoare, aducînd sacrificii la altarul zeiței. O mamă atentă a vegheat asupra sa, încercînd să-i direcționeze dorințele adresate zeilor, prescriindu-i ce anume să ceară în rugile sale. Totuși tînăra o roagă pe zeiță ceea ce poartă tainuit în sufletul și-n cugetul ei : împlinirea iubirii.

Lucrînd asupra bilețelelor Sulpiciei, Tibul ar fi lăsat deoparte epigrama III,18 = IV, 12, care este încîntătoare prin sine și nu s-ar fi pretat la o prelucrare și la o dezvoltare.

Deși a prelucrat bilețelele Sulpiciei, Tibul n-ar fi editat el însuși elegiile născute din acestea, III, 8—12 = IV, 2—6, ci le-ar fi înapoiat, în copie, adevăratului lor proprietar, Sulpiciei, păstrînd însă, printre „hirtiile“ lui, atît versurile compuse de el, cît și pe cele ale doctei copile, care i-au servit de model. Nu-i exclus că Sulpicia, găsind, în copia înapoiată ei, atît de frumos

cîntate amorurile sale, să fi alcătuit din aceste elegii un minuscul *volumen*, la care ar fi adăugat și versurile sale autentice, volumaș care ar fi circulat în lumea mondenă și a literaților, fără a purta însă numele lui Tibul, dar știindu-se că o parte din poeziile cuprinse în el îi aparțineau lui. Cînd s-ar fi întîmplat aceste fapte aranjate cu atîta risipă de fantezie? Desigur, pentru ca Sulpicia să-l fi ales pe Tibul drept cel mai indicat pentru a-i remania încercările, era imperios necesar ca el să fi fost cunoscut ca elegiac de prestigiu: așadar, alegerea Sulpiciei implică apariția a, măcar, primei cărți a lui Tibul, prin care acesta și-a cîștigat notorietatea. Totul s-ar fi întîmplat deci în intervalul 24—19 î.e.n. Cu foarte puțin timp înainte acestui interval, poate chiar la începutul său, s-ar fi consumat și povestea de dragoste dintre Sulpicia și Cerinthus.

Editorul de mai tîrziu al operei tibuliene, găsind printre „hîrțurile” rămase în arhiva poetului și aceste elegii și recunoscîndu-le și admirîndu-le perfecțiunea le-ar fi scos la lumină, însoțindu-le de încercările Sulpiciei, ca piese justificative. Acesta ar fi editat totodată și elegia III, 19 = IV, 13 și epigrama III, 20 = IV, 14, rămase pînă atunci inedite²².

Iată, așadar, foarte pe scurt, povestea de dragoste a Sulpiciei, numită și „romanul Sulpiciei”, și nu mai puțin interesanta poveste a compunerii și editării poeziilor în care aceasta e cuprinsă.

În realitate, cu tot eroismul încercării filologiei de a-l explica, *Corpus-ul Tibullianum*, la fel ca *Appendix Vergiliana*, își perpetuează prin timp enigmele care sînt: constituirea *Corpus-ului*, identitatea lui Lygdamus, identitatea autorului *Panegiricului lui Messalla*, identitatea Sulpiciei și paternitatea poeziilor III, 8—18 = IV, 2—12.

Dincolo de incertitudinile filologico-istorice, rămîne suverană, prin diversitatea tematică, realitatea estetică a *Corpus-ului Tibullianum*, în primul rînd realitatea estetică a marilor elegii tibuliene a căror construcție a fost deseori comparată cu aceea a unei simfonii.

VASILE SAV

Oferim cititorilor, pentru prima oară în cultura noastră, ediția bilingvă integrală a operei unuia dintre cei mai de seamă poeți elegiaci nu numai ai antichității greco-latine, ci ai tuturor timpurilor, *Albius Tibullus*, alături de scrierile altor poeți care au făcut parte din cercul literar patronat de *Marcus Valerius Messalla Corvinus*: *Lygdamus*, panegiristul anonim al lui *Messalla* și *Sulpicia*, și ale căror opere au fost editate împreună în celebra culegere *Corpus Tibullianum*.

Stabilirea textului latinesc s-a făcut după edițiile: Scaliger (1582), Broekhuisen (1708), Heyne (1798), Müller (1904), Cartault (1909) și Ponchont (1924), adaptând însă ortografia uzuanțelor învățămîntului nostru liceal, spre a facilita lectura unor cititori ne-specialiști.

În bunele manuscrise, *Corpus-ul Tibullianum* cuprindea numai trei cărți. Umaniștii italieni au divizat cartea a treia, constituind, contrar tradiției manuscrise, o a patra carte. În numerotarea elegiilor din cartea a treia am păstrat și numerotarea acestei a patra cărți neautentice, notînd-o prin semnul =, urmat de numerele respective. În numerotarea versurilor, am marcat prin cifre și litere versurile a căror ordine este inversată, prin rînduri punctate, lacunele și prin paranteze pătrate, un sens bănuît.

Majoritatea elegiilor din *Corpus Tibullianum* sînt traduse pentru întîia oară în românește. Urmînd fecunda tradiție a școlii clujene, al cărei cel mai de seamă reprezentant ni se pare a fi fost Șt. Bezdechi, traducerea a fost făcută în metru original, distihul elegiac. Am evitat însă substituirea, în hexametru, a dactilului al treilea prin troheu și nu am încercat nici în hexametru, nici în primul hemistih al pentametrelui, redarea spondeilor.

În transcrierea numelor proprii, am păstrat, în majoritatea covârșitoare a cazurilor, grafia originalului.

Schimbarea, din necesități ritmice, a accentului, în special pentru *Amor*, *Venera* și pentru atît de des folositul *gingaș*, este, cu excepția cazurilor în care *Amor* apare cu articol hotărît, marcată în text.

Pentru *bidens*, *ntis* = unealtă agricolă cu doi colți (dinți) cu care se lucra pămîntul arid și pentru care nu există echivalent în limba română, nepărîndu-ni-se potrivit nici tîrnăcop, nici

țăpoi, nici săpoi, nici hîrleț, am adoptat forma *bident*, bazîndu-ne pe existența în românește a vocabulei *trident*. Am adoptat, de asemenea, și aici, ca și altădată în traducerea *Cîntului secular*, de la *almus* (3) = hrănitōr, rodnic, dătător de viață, binefăcător, binecuvîntat, cuvîntul *alm*, *ă*, *i*, *e*, bizuindu-ne pe existența în românește a antroponimului.

Urmărind simetria față de original, am păstrat în traducere, cînd nu ni s-au părut prea stridente, neologismele latinești. Am notat prin cifre romane cartea și prin cifre arabe, elegia și versurile.

În redactarea *Cuvîntului înainte*, a *Notelor la Cuvîntul înainte* și a *Notelor la elegii* am folosit, pe lîngă enciclopediile de referință și studiile și edițiile amintite, în special pe A. Cartault, *A propos du Corpus Tibullianum*, Paris, 1906; *Tibulle et les auteurs du Corpus Tibullianum*, Paris, 1909 și Max Ponchont, *Tibulle et les auteurs du Corpus Tibullianum*, Paris, 1924. Supunîndu-ne rigorilor colecției, am redus atît textul *Cuvîntului înainte*, cît și pe cel al *Notelor* la strictul necesar al informației. Întrucît, cu puține excepții, am păstrat sensul distihurilor, în *Note*, am consemnat numai numărul versului din traducere, cuvîntul sau cuvintele din textul original putînd fi găsite, cînd nu sînt în același vers, fie în versul dinaintea celui numerotat, fie în cel din urma sa.

Ne exprimăm grațitudinea și mulțumirile sincere distinsei noastre profesoare, conf. dr. Frieda Edelstein, pentru bunăvoința de a fi confruntat această traducere cu cîteva traduceri nemțești ale *Corpus*-ului *Tibullianum* și pentru prețioasele sale sfaturi și sugestii.

Mulțumim, de asemenea, editurii „Univers“ pentru împlinirea, prin publicarea acestei cărți, a unui act de cultură atît de necesar și atît de mult așteptat și, nu în ultimul rînd, redactorului Florin Chirițescu pentru competența și amicala sa colaborare în realizarea acestei ediții.

V. S.

TIBUL ELEGII

ALBII TIBULLI

LIBER PRIMUS

I, 1

<i>Divitias alius fulvo sibi congerat auro Et teneat culti iugera multa soli, Quem labor adsiduus vicino terreat hoste, Martia cui somnos classica pulsa fugent :</i>	
<i>Me mea paupertas vita traducat inerti, Dum meus adsiduo luceat igne focus, Ipse seram teneras maturo tempore vites Rusticus et facili grandia poma manu, Nec Spes destituat, sed frugum semper acervos Praebeat et pleno pinguia musta lacu.</i>	5 10
<i>Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris, Seu vetus in trivio florea sarta lapis ; Et, quodcumque mihi pomum novus educat annus, Libatum agricolae ponitur ante deo.</i>	
<i>Flava Ceres, tibi sit nostro de rure corona Spicea, quae templi pendeat ante fores ; Pomosisque ruber custos ponatur in hortis, Terreat ut saeva falce Priapus aves ; Vos quoque, felicitis quondam, nunc pauperis agri Custodes, fertis munera vesteria, Lares ; Tunc vitula innumeros lustrabat caesa iuvenços, Nunc agna exigui est hostia parva soli :</i>	15 20
<i>Agna cadet vobis, quam circum rustica pubes Clamet : „io ! messes et bona vina date.“ Iam modo iam possim contentus vivere parvo Nec semper longae deditus esse viae, Sed Canis aestivos ortus vitare sub umbra Arboris ad rivos praetereuntis aquae ; Nec tamen interdum pudeat tenuisse bidentem Aut stimulo trados increpuisse boves ;</i>	25 30

ALBIUS TIBULLUS

CARTEA ÎNȚII

I, 1

- Stringă-și un altul grămadă averile-n aur roș-galben
Și-aibă-n ogor roditor iugăre multe ; pe el
Să-l îngrozească o trudă-ndîrjită cu dușmanu-n coastă
Și să alunge-al său somn goarna de luptă sunînd : 5
Iară pe miné mă dea sārăcia vieții tihnite,
Numai lucească a mea vatră de-un foc ne-nterupt.
Însumi, țaran, să sădesc cu o mină dibace, la vreme,
Vițele fragede și pomi fructiferi viguroși,
Numai Speranța să nu mă înșele, ci-mi dea totdeauna 10
Roade bogate și căzi pline de mustul vîrtos,
Căci venerez și cel stîlp părăsit în ogoare, și piatra
Veche-n răscruce, avînd cîte-o cunună de flori,
Iară din pîrga de poame pe care mi-o dăruie noul
An, îi aduc, mai întii, zeului rustic prinos.
Blondă Cereră, din lan vei avea o cunună de spice, 15
Care îți va-mpodobi poarta altarului tău,
Iară cu coasa-i temută să sperie tot păsăretul,
Roșu custode,-n livezi pline,-o să-l pun pe Priap ;
Voi, de asemeni, custozi ai ogorului, cîndva mai rodnic,
Astăzi sārăc, voi aveți, Larilor, dar hărăzit ; 20
Mulți tăurași curăța pe atunci o vițea-njunghiată,
Hostie mică-i acum miala din cîmpul sārăc ;
Miala vă cadă, și-n jur tinerimea cea rustică strige :
„Io ! recolte ne dați, dați-ne vinul cel bun.“
O, de-aș putea să trăiesc, de acum, mulțumit cu puțînul, 25
Făr-a fi-ntruna dedat peregrinărilor lungi,
Ci, tolănit, să mă apăr, la umbră, de vipia verii,
Sub un copac, lîngă-un rîu cu-apele-n murmur curgînd.
Nu o să-mi fie rușine-a fi prins între timp și bidentul
Ori strămutarea să-ndemn boii cei leneși cu ea, 30

*Non agnamve sinu pigeat fetumve capellae
 Dessertum oblita matre referre domum.
 At vos exiguo pecori, furesque lupique,
 Parcite : de magno praeda petenda grege.*

*Hic ego pastoremque meum lustrare quotannis 35
 Et placidam soleo spargere lacte Palem.
 Adsitis, divi, nec vos de paupere mensa
 Dona nec e puris spernite fictilibus :
 Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis
 Pocula, de facili composuitque luto. 40
 Non ego divitias patrum fructusque requiro,
 Quos tulit antiquo condita messis avo :
 Parva seges salis est, noto requiescere lecto
 Si licet et solito membra levare toro.*

*Quam iuvat immites ventos audire cubantem 45
 Et dominam tenero continuisse sinu
 Aut, gelidas hibernus aquas cum fuderit Auster,
 Securum somnos igne iuvante sequi !
 Hoc mihi contingat : sit dives iure, furorem
 Qui maris et tristes ferre postet pluvias. 50
 O quantum est auri pereat potiusque smaragdi,
 Quam fleat ob nostras ulla puella vias.
 Te bellare decet terra, Messalla, marique,
 Ut domus hostiles praeferat exuvias :
 Me retinent vinctum formosae vincla puellae, 55
 Et sedeo duras ianitor ante fores.
 Non ego laudari curo, mea Delia : tecum
 Dum modo sim, quaeso segnis inersque vocer ;
 Te spectem, suprema mihi cum venerit hora,
 Te teneam moriens deficiente manu. 60
 Flebis et arsuro positum me, Delia, lecto,
 Tristibus et lacrimis oscula mixta dabis ;
 Flebis : non tua sunt duro praecordia ferro
 Vincta, nec in tenero stat tibi corde silix.
 Illo non invenis poterit de funere quisquam 65
 Lumina, non virgo, sicca referre domum ;
 Tu Manes ne laede meos, sed parce solutis
 Crinibus et teneris, Delia, parce genis.
 Interea, dum fata sinunt, iungamus amores :
 Iam veniet tenebris Mors adoperta caput ; 70
 Iam subrepet iners aetas, nec amare decebit,*

- Nici de-a aduce în brațe, acasă, o mială ori fătul
 Caprei, rămas rătăcit, mama uitîndu-și de el.
- Lupilor, voi, și voi, hoți, turmulița puțină cruțați-mi ;
 Pradă se cade să vă cereți din turmele mari.
- Eu, an de an, îmi purific păstorul și am obiceiul 35
 Laptele-n stropi să-l stropesc peste preabuna Palès.
- Zeilor, fiți-mi prielnici și nu îmi respingeți ofranda
 Mesei sărace, nici din vasele pure de lut :
- Vechiul țaran și-a făcut mai întii din argilă curată
 Cupele lui, modelînd lutul ușor de lucrat. 40
- Nu îmi doresc nici averi părintești, nici cîștigul pe care
 Grînele strînse-n hambar moșului meu i-l dădeau.
- Rodul puțin mi-e-ndestul, de mi-e dată odihna în patul
 Obișnuit și-mi alin trupu-n culcușul știut.
- Cit de plăcut e, culcat, să auzi furioasele vînturi, 45
 Iară iubita s-o ții strînsă la tînărul piept
- Sau, cînd Austrul iernatic revarsă ghețoasele ape,
 Tu să-ți urmezi liniștit somnul, de foc ajutat.
- De-astea s-am parte ; iar cine-i în stare să-nfrunte furia
 Mării și jalnice ploi fie, pe drept, om bogat. 50
- Piară mai bine smaragdele și-aurul cite există,
 Numai vreo fată să nu-mi plîngă plecarea cîndva.
- Ție, Messalla, pe mări și uscat a lupta ți se cade,
 Căci ți se poate mîndri casa cu dîșmane prăzi :
- Însă pe mine legat mă așin ale fetei frumoase 55
 Lanțuri și stau păzitor la nemiloasele porți.
- Nu-s însetat eu de-a fi lăudat, ci aș sta lingă ține,
 Delia mea, și de-aș fi trîndav și lăș poreclit.
- Numai la ține aș vrea să mă uit și în ceasul din urmă,
 Chiar și murind să te țin în tremurînde-mi mîini. 60
- Delia, dîndu-mi săruturi muiate în lacrimi amare,
 Tu mă vei plînge cînd pus fi-voi în patul de ars ;
- Plînge-i, căci nu ți-e simțirea de fierul cel dur ferecată,
 Nici chiar o piatră nu stă-n gingașă inima ta.
- Nu s-a putea, de l-acea-nmormîntare, întoarce acasă 65
 Nimeni, nici tînăr și nici fată, cu ochii uscați.
- Manii să nu mi-i jignești însă, Delia, cruță-ți tu părul
 Cel despletit și să cruți fragezii tăi obrăjori.
- Cit ne suride norocul, să-ncingem încalte amoruri,
 Căci va veni în curînd Moartea cu cap neguros, 70
 Vine furiș vlăguita etate cînd nu se mai cade

Dicere nec cano blanditias capite.
Nunc levis est tractanda Venus, dum frangere postes
Non pudet et rixas inseruisse iuvat.
Hic ego dux milesque bonus : vos, signa tubaeque,
Ite procul, cupidis vulnera ferte viris,
Ferte et opes ; ego composito securus acervo
Dites despiciam_ despiciamque famem.

75

Nici a iubi, nici, cărunt, vorbe de-alint a rosti.
Venus zglobia-i acum de urmat, cît a frînge o uşă
Nu-i ruşinos şi-i plăcut din hîrjoneli să te-ncingi ;
Bun comandant şi soldat în de-acestea-s : voi, semne şi
goarne,-n

75

Lături de-aici ! şi la cei lacomi purtaţi-le răni,
Chiar şi avere, căci, sigur de mine,-avînd roadele strînse,
Pot să îmi rîd de bogaţi, pot şi de foame să-mi rîd.

I, 2

Adde merum vinoque novos compesce dolores,
Occupet ut fessi lumina victa sopor,
Neu quisquam multo percussum tempora baccho
Excitet, infelix dum requiescit amor.

Nam posita est nostrae custodia saeve puellae,
Clauditur et dura ianua firma sera.

Iauna difficilis domini, te verberet imber,
Te Iovis imperio fulmina missa petant.

Ianua, iam pateas uni mihi victa querellis,
Neu furtim verso cardine aperta sones,

Et mala si qua tibi dixit dementia nostra,
Ignoscas; capiti sint precor illa meo:

Te meminisse decet quae plurima voce peregi
Supplice, cum posti floridaserta darem.

Tu quoque ne timide custodes, Delia, falle;
Audendum est: fortes adiuvat ipsa Venus;

Illa favet, seu quis iuvenis nova limina temptat,
Seu reserat fixo dente puella fores;

Illa docet molli furtim derepere lecto,
Illa pedem nullo ponere posse sono,

Illa viro coram nutus conferre loquaces
Blandaque compositis abdere verba notis;

Nec docet hoc omnes, sed quos nec inertia tardat
Nec vetat obscura surgere nocte timor.

En ego cum tenebris tota vagor anxius urbe,

. . . . .

Nec sinit occurrat quisquam qui copora fero
Vulneret aut rapta praemia veste petat.

Quisquis amore tenetur, eat tutusque sacerque
Qualibet: insidias non timuisse decet.

I, 2

- Toarnă-mi vin pur și cu vinul înăbușe-mi noile chinuri,
Frînt și cu ochii-mi sleiți, fure-mă somnul adînc !
Nu mă mai tulbure nimeni cît, mult amețită de Bacchus,
Timpla-mi zvicnește și cît zace amarul amor,
Căci o sălbatică pază i-a fost rînduită iubitei ; 5
Ușa haină a ei strajnic o-nchide un drug.
Ușă a unui stăpîn, ne-ndurată, te biciuie ploaia,
Fulger lovească-te din voia lui Joe trimis.
Ușă, învinsă de Jalea-mi, deschide-te doar pentru mine
Și, ntre deschisă pe-ascuns, nu scîrții din țifîni, 10
Relele, de ți le-a spus nebunia-mi vreodată, le iartă ;
Toate acelea, mă rog, mie să-mi cadă pe cap :
Să-ți amintești, se cuvine, de cîte ți-am spus cu smerită
Voce, punînd la usciori jerbele cele de flori.
Delia, fără sfială înșeală-i pe paznici ; cutează : 15
Celor puternici le dă Venus, chiar ea, ajutor.
Ea îl ajută pe tînăr, de cearcă el noile praguri,
Ea, de zăvorul dințat fata-l întoarce la uși,
Ea să cobori de-a furișul din dulcele pat te învață,
Ea, și piciorul să poți, fără vreun sumet, să-l pui, 20
Ea, lîngă soț, și vorbărește semne a face cu capul
Și, printr-un gest convenit, vorbe mieroase s-ascunzi.
Nu îi învață pe toți, doar pe-acei ce nu-ntîrzie leneși
Și nu-s de frică opriți noaptea prin bezn-a umbla.
Astfel și eu rătăcesc prin întregul oraș, pe-ntuneric, 25
Înfrișat... [dar îmi dă Venera sprijinul ei...]
Ea nu permite nicicui să m-ațînă și să mă rănească 25^a
Cu vreun pumnal ori să-mi ia haina, răsplată cerînd.
Cine-i în seama iubirii să meargă oriunde îi place
Sigur și sacru : nu-i stă teama de curse frumos.

<i>Non mihi pigra nocent hibernae frigora noctis,</i>	
<i>Non mihi cum multa decidit imber aqua ;</i>	30
<i>Non labor hic laedit, reseret modo Delia postes</i>	
<i>Et vocet ad digiti me taciturna sonum.</i>	
<i>Parcite luminibus, seu vir seu femina fiat</i>	
<i>Obvia : celari vult sua furta Venus ;</i>	
<i>Neu strepitu terrete pedum neu quaerite nomen</i>	35
<i>Neu propre fulgenti lumina ferte face :</i>	
<i>Si quis et imprudens aspexerit, occulat ille</i>	
<i>Perque deos omnes se meminisse neget :</i>	
<i>Nam fuerit quicumque loquax, is sanguine natam,</i>	
<i>Is Venerem e rapido sentiet esse mari.</i>	40
<i>Nec tamen huic credet coniunx tuus, ut mihi verax</i>	
<i>Pollicita est magico saga ministerio.</i>	
<i>Hanc ego de caelo ducentem sidera vidi,</i>	
<i>Fluminis haec rapidi carmine vertit iter,</i>	
<i>Haec cantu finditque solum Manesque sepulcris</i>	45
<i>Elicit et tepido devocat ossa rogo :</i>	
<i>Iam tenet infernas magico stridore catervas,</i>	
<i>Iam iubet aspersas lacte referre pedem.</i>	
<i>Cum libet, haec tristi depellit nubila caelo,</i>	
<i>Cum libet, aestivo canvocat orbe nives.</i>	50
<i>Sola tenere malas Medae dicitur herbas,</i>	
<i>Sola feros Hecatae perdomuisse canes.</i>	
<i>Haec mihi composuit cantus, quis fallere posses :</i>	
<i>Ter cane, ter dictis despue carminibus ;</i>	
<i>Ille nihil poterit de nobis credere cuiquam,</i>	55
<i>Non sibi, si in molli viderit ipse toro.</i>	
<i>Tu tamen abstineas aliis : nam cetera cernet</i>	
<i>Omnia ; de me uno sentiet ille nihil.</i>	
<i>Quid credam ? nempe haec eadem se dixit amores</i>	
<i>Cantibus aut herbis solvere posse meos,</i>	60
<i>Et me lustravit taedis, et nocte serena</i>	
<i>Concidit ad magicos hostia pulla deos.</i>	
<i>Non ego totus abesset amor, sed mutuus esset,</i>	
<i>Orabam, nec te posse carere velim.</i>	
<i>Ferreus ille fuit qui, te cum posset habere,</i>	65
<i>Maluerit praedas stultus et arma sequi.</i>	
<i>Ille licet Cilicum victas agat ante catervas,</i>	

Nu-s eu atins de-ale nopții de iarnă năpraznice geruri, 30
 Nu, când își varsă-n șuvoi ploile apele mari ;
 Nu-s vătămat de-acest chin, numai Delia-ntoarcă zăvorul
 Ușii, tăcută și mă cheme din deget c-un semn.
 Voi să vă-ntoarceți privirea, bărbați și femei de prin preajmă,
 Venera ține-n ascuns dragostea cea de furat.
 Nu mă-nfricați cu al pașilor zgomot și nume nu-mi cereți, 35
 Nici nu vă apropiați sclipătul torței arzînd.
 Dacă cumva, imprudent, m-a zărit oarecine, să uite ;
 Jure pe zei că nimic nu și-ar putea aminti,
 Căci, de ar fi orișicine flecar, va simți că din sînge-i
 Venus născută și din spuma năvalnicei mări. 40
 Soțul tău nu îl va crede, așa mi-a promis o vrăciță
 Care, prin magicul rit, spune-adevărul curat.
 Eu am văzut-o pe-aceasta furînd ale cerului stele
 Și, prin descîntec, schimbînd rîul năvalnic din curs.
 Manii i-a scos din mormînt, despiciînd printr-o vrajă
 pămîntul, 45
 Și, de pe rugul călduț, oasele le-a coborît.
 Cheamă deodată cu șuierul magic ordii infernale
 Și poruncește, stropind lapte, să fugă-ndărăt.
 Norii ce-ntunecă cerul i-alungă atunci cînd îi place ;
 Face să cadă, de vrea,-n mijlocul verii omăt. 50
 Iarba cea rea a Medeei se spune că ea doar o ține
 Și că doar ea a-mblînzit cîinii Hecatei turbați.
 Soțul să-ți poți înșela, mi-a făcut un descînt vrăjitoarea :
 Cîntă-l șoptit de trei ori, scui-pă apoi de trei ori ;
 El nu-i va crede nimic nimănui despre noi și chiar, dacă-n 55
 Dulcele pat ne-ar vedea, lui nu și-ar da crezămînt.
 Totuși cu alții să nu mi te ții, căci pe toate le vede ;
 Doar despre mine el nu poate să simtă nimic.
 Ce să mai cred ? căci aceeași vrăciță mi-a spus că, prin
 ierburi
 Ori prin descîntec, al meu dor s-ar putea potoli ; 60
 M-a curățat cu făclii rășinoase și-n noaptea senină
 Hostie neagr-a-nchinat zeilor magici pe-altar.
 Nu să-mi lipsească-ntru totul iubirea, ci împărtășită
 Eu o ceream, căci n-aș vrea lipsa să-ți pot îndura.
 Cel ce putea să te aibă de fier a mai fost preferîndu-ți 65
 Prăzi de război și urmînd armele, prostul de el.
 Spulbere-acela cohortele ciliciene învinse

*Ponat et in capto Martia castra solo,
 Totus et argento contextus, totus et auro,
 Insideat celeri conspiciendus equo ;
 Ipse boves, mea, si tecum modo, Delia, possim
 Iungere et in solito pascere monte pecus,
 Et te dum liceat teneris retinere lacertis,
 Mollis et inculta sit mihi somnus humo.*

Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo 75
*Prodest, cum fletu nox vigilanda venit ?
 Nam neque tunc plumae nec stragula picta soporem
 Nec sonitus placidae ducere posset aquae.
 Num Veneris magnae violavi numina verbo
 Et mea nunc poenas impia lingua luit ?* 80

*Num feror incestus sedes adiisse deorum
 Sertaque de sanctis diripuisse focus ?
 Non ego, si merui, dubitem procumbere templis
 Et dare sacratis oscula liminibus,*

Non ego tellurem genibus perrepere supplex 85
*Et miserum sancto tundere poste caput.
 At tu, qui laetus rides mala nostra, caveto
 Mox tibi : non uni saeviet usque deus.
 Vidi ego qui iuvenum miseros lusisset amores
 Post Veneris vinclis subdere colla senem* 90

*Et sibi blanditias tremula componere voce
 Et manibus canas fingere velle comas ;
 Stare nec ante fores puduit caraeve puellae
 Ancillam medio detinuisse foro.*

Hunc puer hunc iuvenis turba circumterit arta, 95
*Despuit in molles et sibi quisque sinus.
 At mihi parce, Venus : semper tibi dedita servit
 Mens mea ; quis messes uris acerba tuas ?*

Și-ntr-un pământ cucerit tabăra pună-și-o el,
 Iasă-n veșminte bătute-n argint și în aur, călare
 Pe un focos armăsar, pentru a fi admirat. 70
 Eu, de-aș putea să rămîn lîngă tine, o Delia, boii
 Să mi-i înjug și să-mi pasc turma pe-un deal cunoscut,
 Cît mi-ar fi dat să te strîng cu iubire în brațele mele,
 Chiar pe pămîntul arid, somnul plăcut l-aș simți.
 Fără alintul iubirii,-ntr-o noapte de chin și de plîns, 75
 Are vreun rost să te culci, oare, în patul de Tyr ?
 Căci nici cearșafuri brodate, nici perne atuncea, nici blindul
 Murmur al apei nu pot să te cufunde în somn.
 Oare-am jignit cu vreo vorbă voința Venerei divine
 Și-i osîndită acum limba impie a mea ? 80
 Pot, oare, fi-nvinuit c-am pătruns profanînd în lăcașul
 Zeilor și c-am furat jerbe din sacrul altar ?
 N-aș șovăi, de m-aș ști vinovat, să mă-nchin pe la temple
 Și prosternat să sărut sacrele praguri și nici
 Să mă tirăsc în genunchi pe pămînt și, cerîndu-mi iertare, 85
 Stîlpul cel sfînt să-l lovesc cu păcătoșul meu cap.
 Tu, ce de relele mele îți rîzi bucuros, pentru tine
 Teme-te ; nu-i mîniat zeul pe-același merou.
 Știu eu pe unul, rîzîndu-și de-a' junilor triste amoruri,
 Care, bătrîn, și-a plecat gîtu-ntr-al Venerei lanț. 90
 Părul cărunt potrivindu-și cu mîna,-nvăța dinainte
 Cu tremuratul său glas vorbele dulci de alint.
 Fără rușine stătea în picioare la poarta iubitei
 Și, chiar în mijloc de for, slujnica i-o aținea.
 Se îmbulzeau dimprejuru-i copiii și tinerii-n cete 95
 Și fiecare scuipa-n cutele moi de la piept.
 Venere, însă pe mine mă cruță, căci gîndu-mi de-a pururi
 Ție-ți slujește ; de ce rodul tău, crudo, îl arzi ?

I, 3

*Ibitis Aegaeas sine me, Messalla, per undas,
 O utinam memores ipse cohorsque mei!
 Me tenet ignotis aegrum Phaeacia terris.
 Abstineas avidas, Mors, modo, nigra, manus ;
 Abstineas, Mors atra, precor : non hic mihi mater 5
 Quae legat in maestos ossa perusta sinus,
 Non soror, Assyrios cineri quae dedat odores
 Et fleat effusis ante sepulcra comis,
 Delia non usquam, quae, me cum mitteret urbe,
 Dicitur ante omnes consuluisse deos ; 10
 Illa sacras pueri sortes ter sustulit : illi
 Rettulit e triviis omnia certa puer ;
 Cuncta dabant redivit ; tamen est deterrita nunquam
 Quin fleret nostras respiceretque vias.
 Ipse ego solator, cum iam mandata dedissem, 15
 Quaerebam tardas anxius usque moras ;
 Aut ego sum causatus aves aut omina dira
 Saturnive sacram me tenuisse diem.
 O quotiens ingressus iter mihi tristia dixi
 Offensum in porta signa dedisse pedem ! 20
 Audeat invito ne quis discere Amore,
 Aut sciat egressum se prohibente deo.
 Quid tua nunc Isis mihi, Delia, quid mihi prosunt
 Illa tua totiens aera repulsa manu,
 Quidve, pie dum sacra colis, pureque lavari 25
 Te, memini, et puro secubuisse toro ?
 Nunc, dea, nunc succurre mihi (nam posse mederi
 Picta docet templis multa tabella tuis),
 Ut mea votivas persolvens Delia voces
 Ante sacras lino tecta fores sedeat 30
 Bisque die resoluta comas tibi dicere laudes*

I, 3

- Fără de mine veți merge, Messalla, pe unde egee,
O, dacă m-ați pomeni tu și cohorta vreodat' !
Bòlnav mă ține pe mine Pheacia-n locuri pribege.
Moarte, departă-ți, te rog, neagră, hapsínele mîini !
Moarte, departă-te, sumbră, te rog, căci nu-i mama aicea, 5
Oasele-mi arse să le strîngă la sînu-i cernit ;
Nu e nici sora să-mi pună cenușii odoruri asire
Și despletită să stea lîngă mormîntu-mi plîngînd.
Delia nu e nici ea ce-ntrebase, se zice, toți zeii
Mai înainte de-a-mi da voie să plec din oraș. 10
Sortîi copilului, sacri de trei ori trăgîndu-i, acelei
Certe preziceri i-a dat pruncul din cruce de drum :
Toate-i vorbeau de întoarcerea mea, dar nimic n-o calmase,
Plînse plecarea-mi, avînd teamă grozavă de ea.
Eu, alinînd-o, deși îmi dădusem poruncile toate, 15
Neliniștit căutam pricini de-a întîrzia.
Ba auspicii, ba rele preziceri, ba ziua cea sacră
A lui Saturn pretindeam că mă ațin în vreun fel.
O, pentru faptul că pragul lovit cu picioru-mi dăduse
Semne de rău, cît de mult m-am mai muștrat eu, plecat. 20
Nimeni să nu îndrăznească-a porni fără voia lui Amor
Sau va simți, de-a purces, că i se-opune un zeu.
Delia, ce mă ajută acuma Isida-ți și-acele
Sistre pe care a ta mînă-ntr-atît le-a atins
Sau că pioasă-i făceai sacrificii, spălîndu-te-n apa 25
Pură și-n patul curat, îmi amintesc, te culcai ?
Azi mă ajută, zeiță, (căci tu, cum tăblițe votive-n
Templele tale mi-o spun, multe, tu poți vindeca).
Delia mea, răsplătindu-ți prin rugi, va ședea-ngenunchiată-n
Fața preasacrelor uși, înveșmintată în in. 30
Va trebui, despletită, în ceata de Pharos, aleasă,

<i>Insignis turba debeat in Pharia.</i>	
<i>At mihi contingat patrios celebrare Penates</i>	
<i>Reddereque antiquo menstrua tura Lari.</i>	
<i>Quam bene Saturno vivebant rege, priusquam</i>	35
<i>Tellus in longas est patefacta vias !</i>	
<i>Nondum caeruleas pinus contempserat undas,</i>	
<i>Effusum ventis praebueratque sinum,</i>	
<i>Nec vagus ignotis repetens compendia terris</i>	
<i>Presserat externa navita merce ratem.</i>	40
<i>Illo non validus subiit iuga tempore taurus,</i>	
<i>Non domito frenos ore momordit equus,</i>	
<i>Non domus ulla fores habuit, non fixus in agris,</i>	
<i>Qui regeret certis finibus arva, lapis ;</i>	
<i>Ipsae mella dabant quercus, ultroque ferebant</i>	45
<i>Obvia securis ubera lactis oves.</i>	
<i>Non acies, non ira fuit, non bella, nec ensem</i>	
<i>Immiti saevus duxerat arte faber.</i>	
<i>Nunc Iove sub domino caedes et vulnera semper,</i>	
<i>Nunc mare, nunc leti mille repente viae.</i>	50
<i>Parce, pater : timidum non me periuria terrent,</i>	
<i>Non dicta in sanctos impia verba deos.</i>	
<i>Quod si fatales iam nunc explevimus annos,</i>	
<i>Fac lapis inscriptis stet super ossa notis :</i>	
<i>„Hic iacet immiti consumptus morte Tibullus,</i>	55
<i>Messallam terra dum sequiturque mari.“</i>	
<i>Sed me, quod facilis tenero sum semper Amori,</i>	
<i>Ipsa Venus campos ducet in Elysios.</i>	
<i>Hic choreae cantusque vigent, passimque vagantes</i>	
<i>Dulce sonant tenui gutture carmen aves ;</i>	60
<i>Fert casiam non culta seges, totosque per agros</i>	
<i>Floret odoratis terra benigna rosis ;</i>	
<i>Ac iuvenem series teneris immixta puellis</i>	
<i>Ludit, et adsidue proelia miscet Amor.</i>	
<i>Illic est, cuicumque rapax Mors venit amanti,</i>	65
<i>Et gerit insigni myrtea sarta coma.</i>	
<i>At scelerata iacet sedes in nocte profunda</i>	
<i>Abdita, quam circum flumina nigra sonant ;</i>	
<i>Tisiphoneque impeza feros pro crinibus angues</i>	
<i>Saevit et huc illuc impia turba fugit ;</i>	70
<i>Tum niger in porta serpentum Cerberus ore</i>	

Să te slăvească-n cîntări de două ori într-o zi.
Mie să-mi fie lăsat a-mi serba părinteștii Penați și
Larului vechi să îi dau iarăși tămîie lunar. 35

Cît de plăcut se trăia sub Saturn, mai nainte să fie
Pînă-ntr-atîta de lungi drumuri brăzdate-n pămînt !
Nu înfrunta pe atunci cu dispreț azuriile unde
Pinul și nu-și arăta pinze umflate la vînt,
Nici, căutîndu-și profit în ținuturi pribege, năierul 40
Nu-și încărca pe atunci nava cu marfă-n străini,
Nici nu mușca pe atuncea cu gura-mblînzită zăbala
Calul și nu se pleca taurul zdravăn sub jug.
Nu era ușă la case, nici piatră-implîntată în țărini,
Care să-i pună hotar sigur vreunui ogor ;
Miere dădeau de la sine stejarii și-n ugere pline 45
Oile lapte-aduceau omului fără de griji ;
Nu erau certuri, mînie, războaie și nu născocise
Prin meșteșugu-i barbar sabia faurul crud.
Astăzi, sub Joe, sînt veșnice răni și omoruri ; e marea ;
Astăzi, o mie de căi duc către moarte deodat'. 50
Cruță-mă, tată, căci nu-s îngrozit de sperjuria, timidul,
Nici de cuvinte impii spuse preasacrilor zei.
Fă să îmi stea peste oase, înscrisă cu-aceste cuvinte,
Piatra, de-ar fi, chiar acum, anii sortiți să-mi sfîrșesc :
„Zace aici, secerat de-o năpraznică moarte, Tibullus, 55
Cînd pe Messalla-l urma și pe uscat, și pe mări.“
Însă pe mine chiar Venus m-a duce-n Cîmpii Elizee,
Pentru că-i sînt ne-ncetat tandrului Amor supus.
Hora și cîntul aicea domnesc și cu glasuri suave
Păsări, ici-colo zburînd, triluie cîntec duios. 60
Darnic, pămîntu-nflorește-odorați trandafiri, pretutindeni
Și scorțișorii,-n cîmpii necultivate, răsar.
Pîlcuri de tineri și fete gingășe se joacă-mpreună,
Iar hîrjonelile lor Amor le-ațiță mereu.
Îndrăgostiții de-o hulpavă moarte răpiți sînt aicea 65
Și o cunună de mirt poartă în plete însemn.
Dar sceleratul lăcaș, năruit într-o noapte profundă,
Zace și jur împrejur negre torente-i vuiesc ;
Iar Tisiphona, cu părul sălbatic, de șerpi în zbîrlire,
Se întărită și-i fug cete infame din drum. 70
Cerberul negru atunci le întoarce ; din gura-i de șarpe

Stridet et aeratas excubat ante fores.
Illic Iunonem temptare Ixionis ausi
Versantur celeri noxia membra rota
Porrectusque novem Tityos per iugera terrae 75
Adsiduas atro viscere pascit aves ;
Tantalus est illic, et circum stagna : sed acrem
Iam iam poturi deserit unda sitim ;
Et Danaï proles, Veneris quod numina laesit,
In cava Lethaeas dolia portat aquas. 80
Illic sit quicumque meos violavit amores,
Optavit lentas et mihi militias.
At tu casta precor maneas, sanctique pudoris
Adsideat custos sedula semper anus.
Haec tibi fabellas referat positaque lucerna 85
Deducat plena stamina longa colu ;
At circa gravibus pensis adfixa puella
Paulatim somno fessa remittat opus.
Tunc veniam subito, nec quisquam nuntiet ante,
Sed videar caelo missus adesse tibi ; 90
Tunc mihi qualis eris longos turbata capillos,
Obvia nudato, Delia, curre pede.
Hoc precor, hunc illum nobis Aurora nitentem
Luciferum roseis candida portet equis.

Şuieră lung, apărînd porţile cele de bronz.
 Colo, fiindc-a-ndrăznit a rivni pe Iunona, o roată
 Iute-nvîrteşte al lui Ixion trup păcătos ; 75
 Tityos, care-i întins peste iugăre nouă, hrăneşte
 Din înnegritu-i ficat vulturii stăruitori ;
 Tantal e-acolo şi-n juru-i e iazul, dar setea-i cumplită
 Unda i-o-nşeală de'ndat' ce să şi-o stîmpere-ar vrea.
 Stirpea lui Dânaus, care jignise voinţa Venerei,
 Poartă din Lethe mereu apă-n butoi fără fund. 80
 Zacă acolo oricine atins-a iubirile mele
 Şi mi-a dorit aşa lungi încorporări la oştiri.
 Tu însă castă rămîi-mi şi buna bătrînă să-ţi fie
 Paznic mereu credincios neîntinatei pudori.
 Ea să îţi spună poveşti şi, şezînd la a lămpii lumină,
 Lungile fire să le toarcă din caietul plin, 85
 Iară alături, atentă la caiere grele, cu-ncetul,
 Fata cuprinsă de somn lucrul să-şi lase şi-atunci
 Eu să sosesc dintr-o dată, de nimeni vestit dinainte,
 Să ți se pară că-ţi sînt tocmai din ceruri trimis. 90
 Delia, tu, cum vei fi arătînd, să mă-ntîmpini atuncea
 Grabnic, desculţă şi cu părul tău lung, răvăşit.
 Asta mi-e ruga ; o astfel de zi strălucită ne-aducă
 Dalb-Aurora cu-ai ei trandafirii telegari.

I, 4

- „Sic umbrosa tibi contingant tecta, Priape,
 Ne capiti soles, ne noceantque nives :
 Quae tua formosos cepit sollertia ? certe
 Non tibi barba nitet, non tibi culta coma est ;
 Nudus et hibernae producis frigora brumae, 5
 Nudus et aestivi tempora sicca Canis.“
 Sic ego ; tum Bacchi respondit rustica proles
 Armatus curva sic mihi falce deus :
- „O fuge te tenerae puerorum credere turbae :
 Nam causam iusti semper amoris habent. 10
 Hic placet, angustis quod equum compescit habenis,
 Hic placidam niveo pectore pellit aquam ;
 Hic, quia fortis adest audacia, cepit ; at illi
 Virgineus teneras stat pudor ante genas.
 Sed ne te capiant, primo si forte negabit, 15
 Taedia, ; paulatim sub iuga colla dabit :
 Longa dies homini docuit parere leones,
 Longa dies molli saxa peredit aqua ;
 Annus in apricis maturat collibus uvas,
 Annus agit certa lucida signa vice. 20
 Nec iurare time : Veneris periuria venti
 Inrita per terras et freta summa ferunt.
 Gratia magna Iovi : vetuit Pater ipse valere,
 Iurasset cupide quidquid ineptus amor ;
 Perque suas impune sinit Dictynna sagittas 25
 Adfirmes, crines perque Minerva suos.
 At si tardus eris errabis : transiet aetas
 Quam cito ! non segnis stat remeatque dies.
 Quam cito purpureos deperdit terra colores,
 Quam cito formosas populus alta comas. 30
 Quam iacet, infirmae venere ubi fata senectae,

I, 4

- „Cît mai umbroase coroane ți-acopere capul, Priape,
Ca să nu fii vătămât de-arșiță, nici de omăt :
Spune-mi prin ce vicleșug ai atras tu frumoșii, căci barba
Nu-ți strălucește și nici părul nu-ți este-ngrijit ;
Gol, tu înduri în solstițiul iernii cumplitele geruri, 5
Gol, și căldurile mari, vara-n răstimp secetos.“
Astfel zisei, iară zeul armat cu o coasă curbată,
Fiul cel rustic al lui Bacchus, așa mi-a răspuns :
„O, te ferește-a te-ncrede în gingașe cete de tineri,
Căci totdeauna îi dau pricină dreptei iubiri. 10
Unu-i plăcut, că-mblînzește un cal cu-nCORDATELE friie,
Altul, că taie ușor unda cu pieptul de-omăt ;
Unul te-atrăge, că-i șade sfiala de fată-n obraji
Gingași, iar altul, că-i plin de un curaj viguros.
Dar, dacă-ntii te-a respinge, să nu te cuprindă zăbava, 15
Căci își va pune în jug gîtul încetul cu-ncet :
Timpu-ndelung i-a-nvățat și pe lei să asculte de oameni,
Picurul apei a ros stînci într-un timp îndelung ;
Anul, pe coaste-nsorite, în vii, pîrguiește ciorchinii,
Anul aduce pe rînd zodii lucinde-n tării 20
Tu nu te teme să faci juruințe : sperjurul Venerei
Este-n deșert spulberat și peste valuri de vînt.
Laudă mare lui Joe, părintele bun, care iartă
Orice-ar jura înfocat nesăbuitul amor ;
Fără pedeapsă te lasă să juri pe săgețile sale 25
Dictynna și pe-ale ei plete Minerva, dar, vai,
De ești zăbavnic, greșești : îți va trece, ce iute, etatea ;
Trîndavă ziua nu stă, nici nu se-ntoarce vreodat' !
O, cît de iute își pierde pămîntul culoarea de purpur',
O, cît de iute, un plop nalt, preafrumosu-i frunziș. 30
O, cum mai zace, lovit de etatea lipsită de vlagă,

- Qui prior Eleo est carcere missus equus.
 Vidi iam iuvenem, premeret cum senior aetas,
 Maerentem stultos praeteriisse dies.*
- Crudeles divi! serpens novus exiit annos :
 Formae non ullam fata dedere moram.*
35
- Solis aeterna est Baccho Phoeboque iuventas :
 Nam decet intonsus crinis utrumque deum.*
- Tu, puero quodcumque tuo temptare libebit,
 Cedas : obsequio plurima vincet amor.*
40
- Neu comes ire neges, quamvis via longa paretur
 Et Canis arenti torreat arva siti,
 Quamvis praetexens picta ferrugine caelum
 + Venturam amiciat imbrifer arcus aquam + ;*
- Vel si caeruleas puppi volet ire per undas,
 Ipse levem remo per freta pelle ratem.*
45
- Nec te paeniteat duros subiisse labores
 Aut opera insuetas atteruisse manus ;
 Nec, velit insidiis altis si claudere valles,
 Dum placeas, umeri retia fere negent ;*
50
- Si volet arma, levi temptabis ludere dextra,
 Saepe dabis nudum, vincat ut ille, latus.
 Tunc tibi mitis erit, rapias tum cara licebit
 Oscula; pugnabit, sed tamen apta dabit ;
 Rapta dabit primo, post afferet ipse roganti,
 Post etiam collo se implicuisse velit.*
55
- Heu! male nunc artes miseras haec saecula tractant ;
 Iam tener adsuevit munera velle puer.
 At tu, qui venerem docuisti vendere primus,
 Quisquis es, infelix urgeat ossa lapis.*
60
- Pieridas, pueri, doctos et amate poetas,
 Aurea nec superent munera Pieridas :
 Carmine purpurea est Nisi coma ; carmina ni sint,
 Ex umero Pelopis non nituisset ebur.*
- Quem referent Musae, vivet, dum robora tellus,
 Dum caelum stellas, dum vehet amnis aquas.*
65
- At qui non audit Musas, qui vendit amorem,
 Idaeae currus ille sequatur Opis
 Et tercentenas erroribus expleat urbes
 Et secet ad Phrygios vilia membra modos.*
70
- Blanditiis vult esse locum Venus ipsa ; querellis*

- Calul, odată minat din elidanul manej.
 Eu am văzut tineior ce, trecînd în a doua etate,
 Se tot căina că și-a scurs zilele-atîta de prost. 35
 Șarpele, zeilor cruzi, re-nnoindu-se,-și leapădă anii :
 Numai frumseții nu-i dă soarta răgaz de-a dura.
 Singurii Bacchus și Phoebus își au tinerețea eternă,
 Căci fiecăruia-i stă bine cu pletele lungi.
 Tu să-i îngădui alesului tău orice fel de-ndrăzneală :
 Mai pe-ndelete vor fi multe învinse de-amor. 40
 Nu te codi de a-i fi-nsoțitor pe o cale mai lungă,
 Chiar dacă ar dogori arșița-n cîmpu-nsetat,
 Ori de-ar abate pe cerul cuprins de un vâl de rugină
 Vinătă arcul ploios apele stînd a cădea,
 Iar, de-ar voi să se ducă în barcă pe unde azure, 45
 Insuți cu vîsla să-mpingi barca ușoară pe val ;
 Nici să nu-ți fie rușine-a te pune la muncile grele,
 Chiar de ți-ar bătători neînvățatele mîini ;
 Iar, de-ar voi să închidă cu zmîcuri o vale adîncă,
 Nu șovăi, ca să-i placi, plasa pe umeri s-o duci ; 50
 Arme de vrea, atrăgîndu-l să lupte cu dreapta dibace,
 Lasă-te descoperit des să te biruie el.
 Astfel ți-a fi-nduplecăt, sărutările dulci consimțindu-ți
 Să i le furi ; va lupta, totuși te va săruta ;
 Prima-ți va da-o furată, apoi ți-o va da și cerută, 55
 Ca mai la urmă să vrea să te cuprindă de gît.
 Vai, rușinos își cultivă estimpul sărmaneले arte,
 Căci s-a deprins a rîvni daruri gingășul băiat.
 Ție, ce-ntii învățat-ai a vinde iubirea, ți-apese
 Oasele lepedea rea, indiferent cine ești. 60
 Tineri, iubiți Pieridele, bunii poeți mai iubiți-i ;
 Daruri de aur presus de Pieride nu stea :
 Prin poezie-i de purpură părul lui Nisus ; lui Pelops
 Fildeșu-n umăr nu i-ar fi strălucit fără ea.
 Cine-i de Muze cîntat va trăi cît în cer o să fie 65
 Stele, cît ape în riu, cît în pădure stejari,
 Însă acel ce n'ascultă de Muze și vinde iubirea
 Fie de carul lui Ops, zeea idană, tîrît
 Și rătăcească pe căi ocolite-n trei sute de-orașe,
 Sece-și, în rit frigian, mîrșavul lui mādular. 70
 Venus le vrea alintărilor rostul ; supuselor plîngeri,

Supplicibus, miseris fletibus illa favet."
Haec mihi, quae canerem Titio, deus editit ore :
Sed Titium coniunx haec meminisse vetat.
Pareat ille suae : vos me celebrate magistrum, 75
Quos male habet multa callidus arte puer.
Gloria cuique sua est : me, qui spernentur, amantes
Consultent : cunctis ianua nostra patet.
Tempus erit, cum me Veneris praecepta ferentem
Deducat iuvenum sedula turbà senem. 80
Heu ! heu ! quam Marathus lento me torquet amore !
Deficiunt artes, deficiuntque doli.
Parce, puer, quaeso, ne turpis fabula fiam,
Cum mea ridebunt vana magisteria.

Bietelor lacrimi tot ea, Venus, le dă ajutor.“
Zeul îmi spuse acestea ca eu să le cînt pentru Titiu
Însă, a și le-aminti Titiu, soția-i nu vrea.
Las' s-o asculte : drept dascăl luați-mă voi care sinteți 75
Prin viclenii hărțuiți de-un băietan prefăcut.
Gloria lui fiecărui : sfatul mi-l ceară respinșii
Îndrăgostiți, căci la toți ușa-mi deschisă le stă.
Fi-va un timp cînd, bătrîn, deslușindu-le taina iubirii,
Mă vor urma silitori tinerii-n ceat-adunați. 80
Vai, cît mă mistuie-n chinuri Marathus cu greaua-i iubire !
Mi-e meșteșugul sfîrșit, mi-e vicleșugul sfîrșit.
Cruță-mă însă, copile, te rog, să n-ajung de poveste
Cînd se va rîde de-al meu sfat oferit în zadar.

I, 5

- Asper eram et bene discidium me ferre loquebar :*
At mihi nunc longe gloria fortis abest.
- Namque agor ut per plana citus sola verbere turben*
Quem celer adsueta versat ab arte puer.
- Ure ferum et torque, libeat ne dicere quicquam* 5
Magnificum post haec : horrida verba doma.
- Parce tamen, per te furtivi foedera lecti,*
Per Venerem quaeso compositumque caput.
- Ille ego cum tristi morbo defessa iaceres*
Te dicor votis eripuisse meis, 10
- Ipseque te circum lustravi sulphure puro,*
Carmine cum magico praecinuisset anus ;
- Ipse procuravi ne possent saeva nocere*
Somnia, ter sancta deveneranda mola ;
- Ipse ego velatus filo tunicisque solutis* 15
Vota novem Triviae nocte silente dedi.
- Omnia persolvi : fruitur nunc alter amore,*
Et precibus felix utitur ille meis.
- At mihi felicem vitam, si salva fuisses,*
Fingebam demens, sed renuente deo. 20
- Rura colam, frugumque aderit mea Delia custos,*
Area dum messes sole calente teret,
- Aut mihi servabit plenis in lintribus uvas*
Pressaque veloci candida musta pede.
- Consuescet numerare pecus ; consuescet amantis* 25
Garrulus in dominae ludere verna sinu.
- Illu deo sciet agricolae pro vitibus uvam,*
Pro segete spicas, pro grege ferre dapem.
- Illu regat cunctos, illi sint omnia curae :*
At iuvet in tota me nihil esse domo. 30
- Huc veniet Messalla meus, cui dulcia poma*

I, 5

- Aspru eram ; mă făleam c-aș putea suporta despărțirea,
Dar îmi lipsește de tot fala cea mare acum,
Căci mă învîrt ca prîsnelul lovit cu biciușca pe cîmpul
Neted și iute întors de un copil iscusit.
Arde-l pe cel îngîmfat, chinuiește-l și limba-i spurcată 5
Pune-i-o-n frîu ca să nu se-nfumureze-ntr-atît.
Cruță-mă totuși, te rog pe unirea-n culcușul de taină
Și pe Venêra, pe-al tău cap rezemat de al meu.
Eu, cum se spune, am fost, cînd zăceai doborîtă de boala
Cruntă, acel ce te-a smuls morții prin dulci rugăminți, 10
Iar, după ce o bătrînă-și rostise descîntecul magic,
Însumi, cu suflul curat, jur împrejur ți-am stropit ;
Jertfe-am făcut, presărînd de trei ori cu făina cea sacră,
Visele rele să nu-ți poată aduce vreun rău ;
Triviei rugi înălțatu-i-am, nouă,-ntr-o noapte tăcută, 15
Eu cu cordeaua de in și, la tunică, descins.
Toate-mpîlnii, dar fericite un altul culege acuma
Roadele rugii, fiind și de iubire-nfruptat.
O, cît de dulce-mi visam o viață, nebunul de mine,
Dacă-ți vei fi revenit, însă un zeu s-a opus. 20
Cîmpul mi-l voi cultiva, iară Delia roadelor paznic
Fi-va în arie cînd, pe-arșiță,-i grîu-mblătît,
Sau mi-a păzi încărcatele albii cu struguri și mustul
Limpede care va fi stors de un sprinten picior.
Ea s-a-nvăța să îmi numere turma și,-n poala stăpînei 25
Dragi, să se joace-a-nvăța pruncul de sclav cel peltic.
Zeului rustic va ști, pentru turme, să-i ducă o jertfă,
Spice-n mănunchi, pentru cîmp și, pentru vie, ciorchini.
Ea conducîndu-i pe toți și purtîndu-le grija la toate,
Eu bucuros nu voi fi-n casa întregă nimic. 30
Bunul Messalla veni-va aici și din pomi pe alese

<i>Delia selectis detrahat arboribus :</i>	
<i>Et, tantum venerata virum, hunc sedula curet,</i>	
<i>Huic paret atque epulas ipsa ministra gerat.</i>	
<i>Haec mihi fingebam, quae nunc Eurusque Notusque</i>	35
<i>Iactat odoratos vota per Armenios.</i>	
<i>Saepe ego temptavi curas depellere vino :</i>	
<i>At dolor in lacrimas verterat omne merum ;</i>	
<i>Saepe aliam tenui : sed iam cum gaudia adirem,</i>	
<i>Admonuit dominae deseruitque Venus ;</i>	40
<i>Tunc me discedens devotum femina dixit,</i>	
<i>Et pudet et narrat scire nefanda meam.</i>	
<i>Non facit hoc verbis, facie tenerisque lacertis</i>	
<i>Devovet et flavis nostra puella comis :</i>	
<i>Talis ad Haemonium Nereis Pelea quondam</i>	45
<i>Vecta est frenato caerulea pisce Thetis ;</i>	
<i>Haec nocuere mihi. Quod adest huic dives amator,</i>	
<i>Venit in exitium callida lena meum.</i>	
<i>Sanguineas edat illa dapes atque ore cruento</i>	
<i>Tristia cum multo pocula felle bibit ;</i>	50
<i>Hanc volitent animae circum sua fata querentes</i>	
<i>Semper, et e tectis strix violenta canat ;</i>	
<i>Ipsa fame stimulante furens herbasque sepulcris</i>	
<i>Quaerat et a saevis ossa relicta lupis,</i>	
<i>Currat et inguinibus nudis ululetque per urbes,</i>	55
<i>Post agat e triviis aspera turba canum.</i>	
<i>Eveniet : dat signa deus ; sunt numina amanti,</i>	
<i>Saevit et iniusta lege relicta Venus.</i>	
<i>At tu quam primum sagae praecepta rapacis</i>	
<i>Desere : nam donis vincitur omnis amor.</i>	60
<i>Pauper erit praesto semper, te pauper adibit</i>	
<i>Primus et in tenero fixus erit latere ;</i>	
<i>Pauper in angusto fidus comes agmine turbae</i>	
<i>Subicietque manus efficietque viam ;</i>	
<i>Pauper ad occultos furtim deducet amicos</i>	65
<i>Vinclaque de niveo detrahet ipse pede.</i>	
<i>Heu ! canimus frustra nec verbis victa patescit</i>	
<i>Ianua sed plena est percutienda manu.</i>	
<i>At tu, qui potior nunc es, mea furta timeto :</i>	
<i>Versatur celeri Fors levis orbe rotae.</i>	70
<i>Non frustra quidam iam nunc in limine perstat</i>	

Ii va culege chiar ea, Delia, poamele dulci
 Și, venerînd un atare bărbat, grijulie-i va pune
 Masa cu prînzul adus și pregătit tot de ea.

Astfel visam, dar acum, prin Armenia cea odorată, 35
 Notus și Eurus îmi sfarmă dorințele mari.
 Am încercat deseori să-mi înăbuș eu dorul cu vinul,
 Însă durerea a stors lacrimi din vinul curat ;
 M-am mai ținut și cu alta, dar; cînd să ating bucuria,
 Venus îmi reaminti doamna și mă părăsi ; 40
 Că-s fermecat, depărtîndu-se,-mi spuse atuncea femeia,
 Ba povestește roșind vrăji cum că știe a mea.
 Nu prin descîntec mă leagă ; cu nurii, cu fragede brațe,
 Draga, cu părul ei blond, astfel mă farmecă ea,
 O azurie Thetis, nereida ce-odată fusese 45
 Dusă de-un pește strunit la hemonianul Peleu ;
 Astea m-au nenorocit ; o codoașă abilă-i de vină
 Și de amantu-i bogat, și de pierzania mea.
 Hălci sîngerînde mînince codoașa și cu-nsîngerata-i
 Gură amare să bea cupe de fiere apoi ; 50
 Suflete zboare în juru-i, plîngîndu-și întruna destinul,
 Iar de pe acoperiș piuie-i strîga cea rea ;
 Însăși, mînată de foame, nebună să caute ierburi
 Printre morminte, ba chiar oase rămase de lupi.
 Fugă cu pîntece gol, scheunînd prin orașe și-n urmă-i 55
 Meargă de pe la răsrucci haite turbate de cîini.
 Zeul dă semne ; așa o să fie : au zei și amanții ;
 De-i părăsită nedrept, Venus se mînie crunt.
 Tu te dezbară de-ndată de sfatul codoașei hapsîne,
 Fiindcă-ntregul amor este prin daruri ucis. 60
 Cela sărac va veni orișicum și-ți va sta la-ndemînă
 Pururea ; nedezlipit fi-va de gîngașul trup.
 El, călăuză fidelă, prin mare-mbulzeala mulțimii,
 Mîna ți-o va oferi, cale făcîndu-ți să treci.
 El te va duce pe-ascuns la prieteni de taină ; cureaua 65
 De pe piciorul de-omăt va dezlega-o chiar el.
 Vai cum mai cînt pe degeaba, cînd e de bătut doar cu mîna
 Plină, căci nu se deschid ușile-nvinse de vers.
 Tu, mai puternic acum, de urzelile mele ia seamă :
 Soarta, cu iutele-i drum, roata și-o-ntoarce ușor. 70
 Nu în zadar, chiar acuma, în pragu-i se-oprește un altul,

*Sedulus ac crebro prospicit ac refugit
Et simulat transire domum, mox deinde recurrit
Solus et ante ipsas exscreat usque fores.
Nescio quid furtivus amor parat. Utere quaeso,
Dum licet : in liquida nam tibi linter aqua.*

75

Care pîndește zelos și se retrage de-ndat'.

Mi se preface că trece de casă, dar iute se-ntoarce

Singur și-ncepe-a tuși-n fața acelorași porți.

Nu știu ce-aduce-o iubire furată, dar tu te înfruptă,

Cît ți-e lăsat, căci a ta luntre-i pe-un val trecător.

75

I, 6

*Semper, ut inducar, blandos offers mihi vultus,
Post tamen es misero tristis et asper, Amor.
Quid tibi saevitiae mecum est? an gloria magna est
Insidias homini composuisse deum?
Nam mihi tenduntur casses: iam Delia furtim 5
Nescio quem tacita callida nocte fovet.
Illa quidem iurata negat, sed credere durum est:
Sic etiam de me pernegat usque viro.
Ipse miser docui, quo posset ludere pacto
Custodes: heu! heu! nunc premor arte mea. 10
Fingere tunc didicit causas ut sola cubaret,
Cardine tunc tacito vertere posse fores;
Tunc succos herbasque dedi, quis livor abiret
Quem facit inpresso mutua dente venus.
At tu, fallacis coniunx incaute puellae, 15
Me quoque servato, peccet ut illa nihil;
Neu iuvenes celebret multo sermone, caveto,
Neve cubet laxo pectus aperta sinu,
Neu te decipiat nutu, digitoque liquorem
Ne trahat et mensae ducat in orbe notas. 20
Exibit quam saepe, time, seu visere dicet
Sacra Bonae maribus non adeunda Deae.
At mihi si credas, illam sequar unus ad aras:
Tunc mihi non oculis sit timuisse meis.
Saepe, velut gemmas eius signumque probarem 25
Per causam memini me tetigisse manum;
Saepe mero somnum peperit tibi, at ipse bibebam
Sobria supposita pocula victor aqua.
Non ego te laesi prudens: ignosce fatenti;
Iussit Amor: contra quis ferat arma deos? 30
Ille ego sum, nec me iam dicere vera pudebit,*

I, 6

- Pururi, să fiu subjugat, mi te-arăți cu priviri fermecate,
Bietul de mine, apoi aspru și trist ești, Amòr,
Ce ți-e cu-atîta minie-mpotrivă-mi ? e, oare, o mare
Laudă a-i fi întins omului curse un zeu ?
- Căci mi-s întinse capcane ; iar Delia-n liniștea nopții 5
Ține, vicleana, pe-ascuns, nu știi pe cine, la sîn.
Neagă, jurîndu-se, ea, dar mi-e greu a o crede, căci neagă
Și despre mine așa-n fața bărbatului ei.
- Bietul de mine, chiar eu o-nvățai în ce chip să înșele
Paznicii : vai ! prin a mea artă-s acum osîndit. 10
Singură a se culca a-nvățat plăsmuite motive
Și îmi putea învîrți ușa-n tăcute țîfni.
- Ierburi i-am dat și licori să înlătore-a-nfiptului dinte
Vinătă urmă ce-o fac împărtășite iubiri.
- Tu dar, bărbat imprudent al copilei viclene, păzește-o 15
Chiar și de mine să nu-ți cadă-n păcat cu nimic ;
Nu ți se-aștearnă la vorbă cu tineri și,-ntînsă la masă,
Straiul la piept vălurat sîinii, vezi, nu-i lase goi.
- Nici nu te-nșele prin semne făcute din cap ori muindu-și
Degetu-n vin și trăgînd semne pe-al mesei rotund. 20
Teme-o, de iese adesea, măcar de-ți va spune că merge
L-al Bonei Dea mister, ne-ngăduit la bărbați,
- Căci, de mă crezi, aș urma-o chiar eu la acele altare,
Fără să-mi pese de ce s-ar întîmpla cu-ai mei ochi.
- Îmi amintesc că ades i-admiram un inel sau o perlă, 25
Numai și numai să pot mîna,-n vreun fel, să-i ating.
Te adormeam cu vin pur, iar eu însumi, din cupele sobre,
Victorios beam mai mult apă turnată pe-ascuns.
- Nu te-am jignit înadins și, mă iartă, îți spun, El, Amorul
Mi-a poruncit, iar, la zei, armele cine-ar lua ? 30
Eu sînt acela la care, o noapte întregă, cățeaua

- Instabat tota cui tua nocte cantis.*
- Quid tenera tibi coniuge opus? Tua si bona nescis*
Servare, frustra clavis inest foribus. 35
- Te tenet, absentes alois suspirat amores*
Et simulat subito condoluisse caput.
- At mihi servandam credas: non saeva recuso*
Verbera, detrecto non ego vincla pedum;
- Tum procul absitis, quisquis colit arte capillos,*
Et fluit effuso cui toga laxa sinu; 40
- Quisquis et occuret, ne possit crimen habere,*
 + *Stet procul aut alia stet procul ante via + .*
- Sic fieri iubet ipse deus, sic magna sacerdos*
Est mihi divino vaticinata sono:
- Haec, ubi Bellonae motu est agitata, nec acrem*
Flammam, non amens verbera torta timet; 45
- Ipsa bipenne suos caedit voilenta lacertos*
Sanguineque effuso spargit inulta deam,
- Statque latus praefixa veru, stat saucia pectus,*
Et canit eventus quos dea magna monet: 50
- „Parcite, quam custodit Amor, violare puellam,*
Ne pigeat magno post dedicisse malo:
- Attigerit, labentur opes, ut vulnere nostro*
Sanguis, ut hic ventis diripiturque cinis,“
- Et tibi nescio quas dixit, mea Delia, poenas:* 55
Si tamen admittas, sit precor illa levis.
- Non ego te propter parco tibi, sed tua mater*
Me movet atque iras aurea vincit anus.
- Haec mihi te adducit tenebris multoque timore*
Coniungit nostras clam taciturna manus; 60
- Haec foribusque manet noctu me adfixa proculque*
Cognoscit strepitus me veniente pedum.
- Vive diu mihi, dulcis anus; proprios ego tecum,*
Sit modo fas, annos contribuisse velim.
- Te semper natamque tuam te propter amabo:* 65
Quidquid agit, sanguis est tamen illa tuus.
- Sit modo casta, doce, quamvis non vitta ligatos*
Impediat crines nec stola longa pedes;
- Et mihi sint durae leges, laudare nec ullam*
Posim ego quin oculos appetat illa meos; 70
- Et si quid peccasse putet, ducarque capillis*

- Ta a lătrat și nu mi-e nici o rușine s-o spun.
 Ce-ai tu nevoie de tînără soată ? De nu ești în stare
 Bunul să-ți aperi, tu ai cheie la ușă-n zadar.
- Te-are la sîn, dar lipsită de-a altor iubire, suspină 35
 Și se preface pe loc c-are durere de cap.
- Lasă-mi-o mie în seamă, că eu nu refuz nici cătușe
 De la picior, nici nu mi-e teamă de-adînci lovituri.
 Cui i se unduie toga cu sînul prea larg și oricine-și 40
 Piaptănă părul frumos stea deoparte atunci ;
- De-ar întîlni-o vreunul, să stea deoparte, să scape
 De-nvinuire, sau s-o ia pe-alt drum, departe de-al ei.
 Zeul așa poruncește să fie și chiar preoteasa,
 Marea, cu glasul divin mi-a poruncit tot așa.
- Ea, răscolită de suflul Bellonei, nu are-n deliru-i 45
 Teamă de flăcări și nici de șfichiuirea de bici ;
- Fără durere, izbîndu-și securea în brațe, stropește
 Chipul zeiței cu-al său sînge-n șuvoaie țîșnind
 Și, de o suliță-n coaste străpunsă, cu pieptul — o rană,
 Cîntă-ntîmplări care-i sînt spuse de zee doar ei : 50
 „Nu vă atingeți de fata pe care-o păzește Amorul
 Să nu vă doară, aflînd marele rău ce-ați făcut ;
 De-o veți atinge, așa, cum cenușa de vînt și din rana-mi
 Sîngele se risipesc, s-a spulbera tot ce-aveți.“
- Și pentru tine, o Delia, spus-a nu știu ce pedeapsă ; 55
 Chiar de greșești, eu mă rog cît mai ușoară să-ți dea.
- Nu pentru tine te cruț, dar mi-nvinge mînia bătrîna
 Mamă a ta, căci doar ea, scumpa, mă poate-mbuna.
 Ea mi te-aduce prin beznă și, plină de teamă, unește
 Ea, taciturna, pe-ascuns, mîinile noastre atunci. 60
 Noaptea m-așteaptă-n tăcere la poartă și, chiar de departe,
 Mă recunoaște venînd, dup-al meu tropot de pași.
- Dulce bătrînă,-ți doresc să-mi trăiești și aș vrea, de se poate,
 Propriii-mi ani să ți-i dau, viața să ți-o prelungesc.
 Te voi iubi ne-ncetat și-a ta fiică mi-e dragă prin tine : 65
 Orice ar face, ea-i tot sînge din sîngele tău.
- Tu să mi-o-nveți credincioasă, măcar de nu are-nvelite
 Pulpele-n peplu și nici părul cu panglici legat.
 Eu mă supun la prea grele-ncercări : să nu pot nici să laud
 Pe cite una făr-a-mi scoate ea ochii mereu, 70
 Dar, bănuit de-un păcat cît de mic, mă tîrască de plete-n

*Inmerito in medias proripiarque vias ;
 Non ego te pulsare velim, sed, venerit iste
 Si furor, optarim non habuisse manus ;*

75

*Nec saevo sis casta metu, sed mente fideli
 Mutuus absenti te mihi servet amor.*

*At quae fida fuit nulli, post victa senecta
 Ducit inops tremula stamina torta manu
 Firmaque conductis adnectit licia telis*

80

*Tractaque de niveo vellere ducta putat.
 Hanc animo gaudente vident iuvenumque catervae
 Commemorant merito tot mala ferre senem ;*

*Hanc Venus ex alto flentem sublimis Olympo
 Spectat et infidis quam sit acerba monet.*

86

*Haec aliis maledicta cadant : nos, Delia, amoris
 Exemplum cana simus uterque coma.*

- Mijlocul drumului, chiar dacă ar fi pe nedrept.
Nu aş voi să te-ating, dar, de-mi vine aşa o furie,
 Eu mai degrabă-mi doresc mâini niciodată să n-am.
Nu vreau să-mi fii credincioasă din teamă prea mare, ci-n
 lipsa-mi 75
- Numai iubirea să te apere de-a mai greşi.
Cea nimănui credincioasă vreodată, slăbită de vîrstă
 Torace, cu tremuru-n mâini şi nevoiaşă, un fir
Şi-unei ũrzelii de arîndă îi pune solidele spete
 Şi curăţeşte apoi lîna cea albă, de-omăt. 80
- Cete** de tineri, cu inimi voioase,-o privesc pe bătrînă
 Şi socotesc despre tot răul că-l poartă pe drept ;
Venus, măreaţa, din naltul Olimp, o priveşte cum plînge,
 Celor sperjuri amintind crudă cît poate fi ea.
Cadă aceste blesteme pe alţii, iar noi a iubirii, 85
 Delia, pildă să fim chiar şi cu părul cărunt.

I, 7

<i>Hunc cecinere diem Parcae fatalia nentes Stamina, non ulli dissoluenda deo, Hunc fore, Aquitanas posset qui fundere gentes, Quem tremeret forti milite victus Atax.</i>	
<i>Evenere: novos pubes Romana triumphos Vidit et evinctos bracchia capta duces; At te victrices lauros, Messalla, gerentem Portabat nitidis currus eburnus equis.</i>	5
<i>Non sine me est tibi partus honos: Tarbella Pyrene Testis et Oceani litora Santonici,</i>	10
<i>Testis Arar Rhodanusque celer magnusque Garunna, Carnutis et flavi caerulea lympa Liger.</i>	
<i>An te, Cydne, canam, tacitis que lentier undis Caeruleus placidis per vada serpis aquis, Quantus et aetherio contingens vertice nubes Frigidus intonso Taurus alat Cilicas?</i>	15
<i>Quid referam ut volitet crebras intacta per urbes Alba Palaestino sancta columba Syro, Utque maris vastum prospectet turribus aequor Prima ratem ventis credere docta Tyros,</i>	20
<i>Qualis et, arentes cum findit Sirius agros, Fertilis aestiva Nilus abundet aqua? Nile pater, quam possim te dicere causa Aut quibus in terris oculuisse caput?</i>	
<i>Te propter nullos tellus tua postulat imbres, Arida nec pluvio supplicat herba Iovi.</i>	25
<i>Te canit atque suum pubes miratur Osirim Barbara, Memphiten plangere docta bovem.</i>	
<i>Primus aratra manu sollerti fecit Osiris Et teneram ferro sollicitavit humum,</i>	30
<i>Primus inexpertae commisit semina terrae Pomaque non notis legit ab arboribus.</i>	

I, 7

- Ziua aceasta, cîntată de Părcele care al sorții
 Fir l-au ursit, de nerupt, pentru oricare din zei,
 Ziua menită să spulbere ginți aquitane și-Ataxul
 Să se cutremure-nvins de-un preaputernic soldat,
 S-a împlinit, iar junimea romană văzu noi triumfuri 5
 Și comandantii învinși cu-nlănțuitele mîini ;
 Iară pe tine, Messalla, încins de-ai victoriei lauri,
 Caii de nea te purtau în de ivoriul car.
 Nu fără mine părtaș ți-e triumful : Pyrenii Tarbellici
 Mi-s mărturie și chiar țărmlu santonic de-ocean ; 10
 Martor mi-e-Ararul, Rhodanul cel iute și marea Garunna
 Și al carnuților blonzi, c-unda-i albastră, Liger.
 Te voi cînta și pe tine, o Cydne, cu unde tăcute
 Care, prin vad liniștit, apele-albastre-ți strecori,
 Ori cum, nălțîndu-și în nouri eterice piscuri, hrănește 15
 Taurus cel răcoros cilicienii pletoși ?
 Sau să mai spun, peste dese cetăți, cum o albă columbă,
 În Palestina, la syri, sacră, ne-abînsă-i în zbor ;
 Cum, din înaltele-i turnuri, scrutează cîmpiile mării
 Tyrul ce-ntii a știut pinza s-o-acreadă la vînt, 20
 Cum, pe arșiță, cînd Sirius crapă ogoarele arse,
 Nilu-și revarsă fertil ape de vară din plin ?
 Nilule, tată, aș fi eu în stare a spune din care
 Pricină și-n ce ținut tu începutul ți-ascunzi ?
 Numai prin tine pămîntu-ți nu are nevoie de ploaie, 25
 Nici, de la Joe ploios, ierburi uscate n-o cer.
 Te preamărește, alături de-al său veneratul Osiris,
 Neamul acesta barbăr, boul din Memphis jelînd.
 Primul, Osiris cu mîini iscusite făcutu-ne-a plugul
 Și, răscolînd c-un brăzdar, fragede 'glierii a întors, 30
 Primul, pămîntului vîrgîn i-a dat în credință sămînța
 Și a cules, cel dintîi, roade din pomi neștiuți.

*Hic docuit teneram palis adiungere vitem,
 Hic viridem dura caedere falce comam ;*

Illi iucundos primum matura saporos 35
Expressa incultis uva dedit pedibus ;

*Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
 Movit et ad certos nescia membra modos ;*

Bacchus et agricolae magno confecta labore
Pectora tristitiae dissoluenda dedit, 40

*Bacchus et adflictis requiem mortalibus adfert,
 Crura licet dura compede pulsa sonent.*

*Non tibi sunt tristes curae nec luctus, Osiri,
 Sed chorus et cantus et levis aptus amor,*

Sed varii flores et frons redimita corymbis, 45
Fusa sed a teneros lutea palla pedes

*Et Tyriae vestes et dulcis tibia cantu
 Et levis occultis conscia cista sacris.*

Huc ades et Genium ludo Geniumque choreis
Concelebra et multo tempora funde mero ; 50

*Illius et nitido stillent unguenta capillo,
 Et capite et collo mollia sarta gerat.*

*Sic venias hodiernae, tibi dem turis honores,
 Liba et Mopsopio dulcia melle feram.*

At tibi succrescat proles quae facta parentis 55
Augeat et circa stet veneranda senem.

*Nec taceat monumenta viae, quem Tuscula tellus
 Candidaque antiquo detinet Alba Lare ;*

Namque opibus congesta tuis hic glarea dura
Sternitur, hic apta iungitur arte silex ; 60

*Te canit agricola, a magna cum venerit urbe
 Serus, inoffensum rettuleritque pedem.*

*At tu, Natalis multos celebrande per annos,
 Candidior semper candidiorque veni.*

El a-nvățat cum de pari să se lege o fragedă viță
 Și, c-un cosor ascuțit, lujerii verzi a-i tăia ;
 Lui și ciorchinele copt, de picioare-a-l călca ne-nvățate, 35
 Stors, prima oară, i-a dat aromitorul său gust ;
 Sucul acela făcu să se-mlădie vocea la cîntec
 Și să se miște în ritm trupul cel neștiutor ;
 Bacchus i-a îngăduit să-și aline aleanul din suflet
 Celui țăran istovit după o muncă prea grea, 40
 Năpăstuiților Bacchus le-aduce și lor alinare,
 Chiar dacă lanțul cel greu sună la gleznă lovit.
 Nu-s întristatele griji, nici durerea, Osiris, de tine,
 Ci doar amorul zglobitu, dansul și cîntu-ți convin ;
 Flori felurite și fruntea-n cunună de iederă-ncinsă, 45
 Rochia cea de sofran, fragede pulpe-ascunzînd,
 Cîntecul dulce al naiului și tyriene veșminte
 Și panerașul ușor, martor la sacrul mister.
 Haide aici și pe Geniu cu jocuri, pe Geniu cu dansuri
 Tu îl serbează, scaldînd tîmplele-n vinul cel mult ; 50
 Din strălucitul lui păr să îi picure numai parfumuri,
 Iară pe cap și la gît poarte suave cununi.
 Vino, slăvitule azi, să-ți aduc și o turtă de miere
 Atică și să-ți ofer sacră tămîie în dar.
 Ție, Messalla, urmași, mărind ale tatălui fapte, 55
 La bătrînețe să-ți stea demni de cinstire-mprejur.
 Calea-ți zidită n-o uite acel viețuind în măreța
 Alba cu Laru-i străvechi și în pămînt tusculan,
 Căci cu pietrișul cel dur, adunat din resursele tale,
 E așternută și cu cremene lepeduit ; 60
 Cînd, din orașul cel mare, se-ntoarce spre seară țăranul
 Cum te mai laudă că nu s-a lovit la picior.
 Tu, să ne fii celebrat prin mulțimea de ani, o Natalis ;
 Pururea strălucitor, vino și mai strălucit.

I, 8

- Non ego celari possum, quid nutus amantis
 Quidve ferant mihi lenia verba sono.*
- Nec mihi sunt sortes nec conscia fibra deorum,
 Praecinit eventus nec mihi cantus avis :*
- Ipsa Venus magico religatum bracchia nodo* 5
Perdocuit multis non sine verberibus.
- Desine dissimulare : deus crudelius urit,
 Quos videt invitos succubuisse sibi.*
- Quid tibi nunc molles prodest coluisse capillos
 Saepeque mutatas disposuisse comas,* 10
- Quid fuco splendente genas ornare, quid ungues
 Artificis docta subsecuisse manu ?*
- Frustra iam vestes, frustra mutantur amictus
 Ansaque compressos colligit arta pedes.*
- Illa placet, quamvis inculto venerit ore* 15
Nec nitidum tarda compserit arte caput.
- Num te carminibus, num te pallentibus herbis
 Devovit tacito tempore noctis anus ?*
- Cantus vicinis fruges traducit ab agris,
 Cantus et iratae detinet anguis iter,* 20
- Cantus et e curru Lunam deducere temptat,
 Et faceret, si non aera repulsa sonent.*
- Quid queror heu ! misero carmen nocuisse, quid herbas ?
 Forma nihil magicis utitur auxiliis :*
- Sed corpus tetigisse nocet, sed longa dedisse* 25
Oscula, sed femori conseruisse femur.
- Nec tu difficilis puero tamen esse memento :
 Persequitur poenis tristia facta Venus.*
- Munera ne pascas : det munera canus amator,
 Ut foveat molli frigida mebra sinu.* 30

I, 8

- Nu-mi poate fi tăinuit ce ascund ale-amantului semne,
Nici ce cuvîntul șoptit poartă în murmurul lin.
Nu-s măruntaie-nsemnate de zei și nici sorții de mine,
Nici viitorul vestit nu mi-e de-al păsării cînt.
- Venera însăși, fiindu-mi legate în nodul cel magic 5
Brațele, m-a învățat, nu făr-adînci lovituri.
Nu te preface, căci zeul mai crunt fi lovește pe care-i
Vede că i s-au supus fără să fie convinși.
- Ce mi te-ajută acum a-ți fi uns mătăsoasele plete 10
Sau într-atîta de des chica a ți-o fi schimbat,
Unghii tăiate de-o mîină-ndelung iscusită, de meșter,
Sau că ți-ai sulimentit fața cu suc lucitor ?
- Schimbi de acuma-n zadar și veșminte și toga — zadarnic
Și în preastrîmte-ncălțări ți-este picioru-ndesat.
- Ea ți-e plăcută, de-ți vine cu fața deloc rumenită 15
Ori de nu și-a pieptănat prea migălos al său păr.
Oare cu ierburi de leac, prin descîntece, oare, o babă
Noaptea, pe-un timp liniștit, să mi te fi fermecat ?
- Vraja strămută recolta din lanul vecin și tot vraja 20
Șarpele întăritat îl țintuiește în drum,
Vraja chiar luna din caru-i încearcă să mi ți-o coboare
Și, dacă n-ar răsuna bronzul lovit, ar putea.
- Vai, dar de ce mă mai plîng că ți-e răul din vrajă și ierburi ?
Căci frumuseții nimic magic nu-i dă ajutor :
- Trupul că i l-ai atins și,-mpletindu-vă coapsă de coapsă, 25
Multe săruturi i-ai dat, astea-ți făcuseră rău.
Însă ia seama și tu să nu fii cu băiatul prea aspră :
Faptelor rele le dă Venus pedepsele mari.
- Daruri nu-i cere ; dea daruri amantul cărunț ca să-și poată,
Lîngă un sîn tinerel, membrele reci încălzi. 30

- Carior est auro iuvenis, cui levia fulgent
Ora nec amplexus aspera barba terit ;
Huic tu candentes umero suppose lacertos,
Et regum magnae despiciantur opes.*
- At Venus invenit puero concumbere furtim, 35
Dum timet et teneros conserit usque sinus,
Et dare anhelanti pugnantibus umida linguis
Oscula et in collo figere dente notas.*
- Non lapis hanc gemmaeque iuvant, quae frigore sola 40
Dormiat et nulli sit cupienda viro.*
- Heu ! sero revocatur amor seroque iuventas
Cum vetus infecit cana senecta caput.*
- Tum studium formae est : coma tunc mutatur, ut annos
Dissimulet viridi cortice tincta nucis ;*
- Tollere tunc cura est albos a stirpe capillos 45
Et faciem dempta pelle referre novam.*
- At tu dum primi floret tibi temporis aetas
Utere : non tardo labitur illa pede.*
- Neu Marathum torque : puero quae gloria victo est ?
In veteres esto dura, puella, senes ; 50*
- Parce, precor, tenero : non illi sontica causa est,
Sed nimius luto corpora tingit amor.*
- Vel miser absentis maestas quam saepe querellas
Concitat et lacrimis omnia plena madent !*
- „Quid me spernis ?“ ait. „Poterat custodia vinci : 55
Ipse dedit cupidis fallere posse deus.*
- Nota Venus furtiva mihi est, ut lenis agatur
Spiritus, ut nec dent oscula rapta sonum ;*
- Et possum media quamvis obrepere nocte
Et strepitu nullo clam reserare fores. 60*
- Quid prosunt artes, miserum si spernit amantem
Et fugit ex ipso saeva puella toro ?*
- Vel cum promittit, subito sed perfida fallit,
Est mihi nox multis evigilanda malis :*
- Dum mihi venturam fingo, quodcumque movetur, 65
Illius credo tunc sonuisse pedes.“*
- Desistas lacrimare, puer : non frangitur illa,
Et tua iam fletu lumina fessa tument.*
- Oderunt, Pholoe, moneo, fastidia divi,
Nec prodest sanctis tura dedisse focis : 70*

- De-aur e tînărul căruia netezi obraji-i lucesc și
Aspra lui barbă nu te freacă de-l îmbrățișezi.
- Pune-ți sub umărul lui marmoree albele brațe
Și să nu-ți pese atunci nici de regești avuții. 35
- Venera însă-nlesnește unirea în taină c-un tînăr,
Cît se-nfioară, strîngînd gingașii sîni ne-nterupt,
Și, fremătînd într-al buzelor joc, a-i da umed sărutul
Și a-i lăsa-ntipărit semnul de dinte pe gît.
- Nici giuvaieruri, nici perle n-ajută acelei ce doarme. 40
Singură-n frig și nu e vrută de nici un bărbat.
Cînd veștejește un creștet trecut bătrînețea cărunță,
Vai, tinerețea o chemi, ca și iubirea,-n zadar.
- Te preocupă frumsețea atuncea, iar părul cu coaja
Verde de nucă și-l ungi, anii-n vopsea să-i ascunzi ;
Din rădăcini, te-ngrijești să stîrpești și albitele fire ; 45
Tînără față-ți refaci, cutele înlăturînd.
- Deci tu te bucur-acum de înflăcă-nflorire a vîrstei,
Căci, nu cu pasul domol, și se va scurge și ea.
- Nu-l chinui pe Marathus ; să chinui băiatul ce faimă-i ?
Cu ramoliții bătrîni fii tu, copilă, mai rea. 50
Cruță-l pe tînăr, te rog, căci nu-i boala de vină, ci multa
Dragoste i-a colorat trupu' așa de gălbui.
- Bietul de el, chiar în lipsa-ți, te ceartă cu tristă muștrare,-n
Lacrimi amare stropind toate, de jur împrejur.
- Spune : „De ce mă respingi ? Aș putea să înving păzitorii ! 55
Zeul, pe cei ce iubesc, chiar el i-nvaț-a-nșela.
- Știu ce-i iubirea în taină și știu a-mi aține suflarea,
Știu cum să fur sărutări, fără un sunet măcar ;
Pînă și-n miezul de noapte mă pot strecura de-a furișul ;
Fără un foșnet eu pot ușa-n ascuns s-o deschid. 60
- Dar iscusința la ce mai e bună, cînd cruda copilă,
Bietul iubit respingînd, fuge din propriu-i pat ?
- Chiar și atunci cînd promite, perfida, de-ndată mă-nșeală,
Iar eu rămîn să veghez nopțile-n grele-ncercări,
- Căci, în răstimp ce mi-o-nchipui venind, în oricare mișcare 65
Cred că aud răsunînd zgomotul pașilor ei.“
- Nu te mai plînge, băiete, căci ea nu se vrea-nduplecată
Și și-s de lacrimi umflați ochii de-acum obosiți.
- Îți amintesc, o Pholoe, că zeii urăsc îngîmfarea
Și nu te-ajută c-ai dat sacră tămîie-n altar. 70

*Hic Marathus quondam miseros ludebat amantes,
Nescius ultorem post caput esse deum ;
Saepe etiam lacrimas fertur risisse dolentis
Et cupidum ficta detinuisse mora ;
Nunc omnes odit fastus, nunc displicet illi
Quaecumque opposita est ianua dura sera.
At te poena manet, ni desinis esse superba ;
Quam cupies votis hunc revocare diem !*

75

Chiar și Marathus de bieții iubiți își rîdea altădată,
Neștiutor că-i de-un zeu răzbunător urmărit.
Ale-ntristatului lacrimi adesea-i stîrniseră rîsul,
Pe doritor amînînd cu vreun motiv născocit,
Însă acuma urăște trufia și-l neliniștește
Orice zăvor ce e pus ușii de ne-nduplecat.
De nu-ncetezi cu trufia,-ți urmează și ție-o pedeapsă ;
Și, cîte-ofrande n-ai da, ca să rechemi astă zi !

75

I, 9

<i>Quid mihi, si fueras miseros laesurus amores, Foedera per divos, clam violanda, dabas ?</i>	
<i>A miser, et si quis primo periuria celat, Sera tamen tacitis Poena venit pedibus.</i>	
<i>Parcite, caelestes : aequum est impune licere Numina formosis laedere vestra semel.</i>	5
<i>Lucra petens habili tauros adiungit aratro Et durum terrae rusticus urget opus,</i>	
<i>Lucra petituras freta per parentia ventis Ducunt instabiles sidera certa rates :</i>	10
<i>Muneribus meus est captus puer. At deus illa In cinerem et liquidas munera vertat aquas.</i>	
<i>Iam mihi persolvat poenas, pulvisque decorem Detrahet et ventis horrida facta coma ;</i>	
<i>Uretur facies, urentur sole capilli, Deteret invalidos et via longa pedes.</i>	15
<i>Admonui quotiens : „Auro ne pollue formam : Saepe solent auro multa subesse mala.</i>	
<i>Divitiis captus si quis violavit amorem, Asperaque est illi difficilisque Venus.</i>	20
<i>Ure meum potius flamma caput et pete ferro Corpus et intorto verbere terga seca.</i>	
<i>Nec tibi celandi spes sit peccare paranti : Est deus, occultos qui vetat esse dolos.</i>	
<i>Ipse deus tacito permisit + leve + ministro Ederet ut multo libera verba mero ;</i>	25
<i>Ipse deus somno domitos emittere vocem Iussit et invitos facta tegenda loqui.“</i>	
<i>Haec ego dicebam : nunc me flevisse loquentem, Nunc pudet ad teneros procubuisse pedes.</i>	30

I, 9

- Oare de ce, dac-ai vrut să-mi trădezi întristatele-amoruri,
Dat-ai la zei juruinți și le încalci pe ascuns ?
Biete, zăbavnică vine cu pașii tăcuți, vai, Pedeapsa,
Chiar cînd sperjuru-i ascuns de cineva la-nceput.
Dați-i iertare, o zei, căci e drept să lăsați făr-osîndă, 5
De v-au jignit cei frumoși voia divină o dat'.
Doar, căutînd un cîștig, la cel plug măiestrit își înjugă
Boii țaranul, grăbind munca ogorului grea ;
Chiar mișcătoare corăbii purtate-s de stelele fixe
Pe-ape domnite de vînt, tot un cîștig căutînd : 10
Și băietanul mi-a fost, el, prin daruri răpit, dar pe toate
Zeul prefacă-le în apa cea chioară și-n scrum.
Mi-a ispăși el osînda, căci praful i-a șterge frumsețea
Și răvășită de vînt chica-i va fi în curînd ;
Fața-i va fi pîrjolită de soare și ars i-a fi părul ; 15
Drumul cel lung i-a slei frînte picioarele lui.
L-am dojenit nu o dată : „Cu aur să nu-ți spurci făptura,
Căci după aur ades relele se cuibăresc.
Cînd cineva, ispitit de avere,-și trădează iubirea,
Crudă, de ne-nduplecat, este Venëra cu el. 20
Arde-mi cu flacăra capul și trupul străpunge-mi cu fierul
Și cu un bici împletit șfichiuite spatele meu,
Dar nu nutri vreo speranță s-ascunzi fărdelegi plănuite,
Căci nu-i lăsat de un zeu vreun șiretlic tănuit. ;
Zeul, el însuși, îl face pe-un sclav ce păstrează o taină 25
Ca la beție s-o dea, slobod la gură,-n vileag ;
Tot acest zeu le dezleagă de somn copleşitorilor limba
Și îi îndeamnă-a vorbi fapte de-ascuns contra lor.“
Astfel ziceam, dar acum, c-am căzut la picioarele tale
Gingășe, mă rușinez și că, vorbindu-ți, am plîns. 30

- Tunc mihi iurabas nullo te divitis auri
 Pondere, non gemmis, vendere velle fidem,
 Non tibi si pretium Campania terra daretur,
 Non tibi si Bacchi cura Falernus ager,
 — Illis eriperet verbis mihi sidera caeli* 35
*Lucere et puras fulminis esse vias. —
 Quin etiam flebas : at non ego fallere doctus
 Tergebam umentes credulus usque genas.
 Quid faciam, nisi et ipse fores in amore puellae ?* 40
*Sit precor exemplo sed levis illa tuo.
 O quotiens, verbis ne quisquam conscius esset,
 Ipse comes multa lumina nocte tuli !
 Saepe insperanti venit tibi munere nostro
 Et latuit claussas post adoperta fores.* 45
*Tum miser interii, stulte confisus amari :
 Nam poteram ad laqueos cautior esse tuos.
 Quin etiam attonita laudes tibi mente canebam,
 Et me nunc nostri Pieridumque pudet ;
 Illa velim rapida Vulcanus carmina flamma
 Torreat et liquida deleat amnis aqua.* 50
*Tu procul hinc absis, cui formam vendere cura est
 Et pretium plena grande referre manu.
 At te qui puerum donis corrumpere es ausus
 Rideat adsiduis uxor inulta dolis,
 Et, cum furtivo iuvenem lassaverit usu,* 55
*Tecum interposita languida veste cubet.
 Semper sit externa tuo vestigia lecto
 Et pateat cupidis semper aperta domus ;
 Nec lasciva soror dicatur plura bibisse
 Pocula vel plures emeruisse viros ;* 60
*Illam saepe ferunt convivia ducere baccho,
 Dum rota Luciferi provocet orta diem ;
 Illa nulla queat melius consumere noctem
 Aut operam varias disposuisse vices.
 At tua perdidicit : nec tu, stultissime, sentis* 65
*Cum tibi non solita corpus ab arte movet.
 Tune putas illam pro te disponere crines
 Aut tenues denso pectere dente comas ?
 Istane persuadet facies, auroque lacertos
 Vinciat et Tyrrio prodeat apta sinu ?* 70

Mi te jurai pe atuncea că nici pe-o grămadă de aur,
 Nici pe rubine n-ai vrea fidelitatea să-ți vinzi,
 Nici de ți-ar fi oferite ca preț în Campania țarini,
 Nici pe întregul Falern care-i de Bacchus iubit ;
 — Crezul că stelele-n ceruri lucesc și că fulgeru-n drumu-i 35
 Ar lumina, prin așa vorbe, de tot mi-l fura. —
 Chiar și plîngeai, iară eu ne-nvățat cu-nșelatul, credulul,
 Pînă și umezii de lacrimi obraji ți-i ștergeam.
 Ce mă făceam dacă nu îndrăgeai chiar tu însuți o fată ?
 Necredincioasă, mă rog, fie-ți, pe urme-ți călcînd. 40
 O, cît de des, ca să nu vă cunoască vreunul vorbita,
 Insumi, o torță purtînd, nopțile te-am însoțit !
 Des, prin strădania mea, a venit nesperată la tine
 Și se-ascundea sub un vâl după-ncuiatele uși.
 Bietul, atunci m-am pierdut, cînd, crezînd că-s iubit nebunește, 45
 Față de-al tău vicleșug mult mai atent puteam fi :
 Mai mult, cu mintea cuprinsă-n delir, îți cîntam și elogii,
 Însă mă simt rușinat de Pieride acum,
 Iar poeziile-aș vrea să le ardă Vulcan în văpaia
 Iute și-n ape curgînd să le înece un rîu. 50
 Piei-mi din față, o tu, care umbli să-ți vinzi frumusețea,
 Ca să te-ntorci în a ta mină c-un preț rotunjor.
 Iară de tine,-ndrăznind a corupe prin daruri un tînăr,
 Ridă-și în voie a ta soață prin mari viclenii.
 Stoarsă se culce cu tine, dar și de-așternut despărțită, 55
 Cînd, în plăceri, pe ascuns, pe-un tinerel l-a secat.
 Casa să-ți fie de-a pururi deschisă pe larg desfrînării
 Și totdeauna să ai urme străine în pat ;
 Nici nu se spună că sora-ți lascivă golit-a mai multe
 Cupe ori că ar fi stors mal numeroșii bărbați ; 60
 Ea își întinde adesea ospețele bahice pînă
 Ce al lui Lucifer car nouă aduce o zi ;
 Nimenea nu s-ar pricepe ca ea să-și petreacă o noapte,
 Nici nu se știe deda-n dragoste-atîtor măscări,
 Însă a ta le-a-nvățat : tu, negliobule, n-o simți că-și mișcă 65
 Trupul cu un meșteșug nu de la tine deprins.
 Crezi tu că ea-și aranjează cumva pentru tine cosița,
 Sau că prin păru-i gingăș trece-și ea pieptenul des ?
 Crezi că făptura-ți o-ndeamnă în rochii de Tyr să se-arate
 Impodobită și cu aur pe brațe purtat ? 70

*Non tibi sed iuveni cuidam vult bella videri,
Devoeat pro quo remque domumque tuam ;
Nec facit hoc vitio, sed corpora foeda podagra
Et senis amplexus culta puella fugit.
Huic tamen accubuit noster puer : hunc ego credam
Cum trucibus venerem iungere posse feris.
Blanditiasne meas aliis tu vendere es ausus,
Tunc aliis demens oscula ferre mea ?
Tum flebis, cum me vinctum puer alter habebit
Et geret in regno regna superba tuo.
At tua tum me poena iuvet, Venerique merenti
Fixa notet casus aurea palma meos :
„Hanc tibi fallaci resolutus amore Tibullus
Dedicat et grata sis, dea, mente rogat.“*

75

80

Vreunui tînăr, nu ție, dorește să-i pară frumoasă
Și ar jertfi pentru el casa și-ntregu-ți avut ;

Nu face asta din viciu, ci fuge-nțeleapta de membre
Pline de gută și de îmbrățișări de senil.

Junele meu cu acesta, pe care-l socot a fi-n stare
Să se-mpreune și cu fiarele, s-a aciuat.

75

Cum îndrăznit-ai, nebune, să dai sărutările mele
Altora și să mai vinzi și alintările-mi dulci ?

Plînge-vei cînd mă va ține un altul în mrejele sale
Și va domni peste-a ta împărăție deplin.

80

Fi-voi voios de pedeapsa-ți atunci și-o tăbliță de aur,
Venerei dusă în dar, soarta mi-o va aminti :

„Asta ți-o-nchină Tibul, renăscut din minciuna iubirii,
Bună zeiță, și te roagă să-i dai ajutor.”

I, 10

- Cine-a fost cel ce întâi născocit-a oribile săbii ?
Cît de sălbatic a fost și-ntr-adevăr chiar de fier !
Crime-ntre oameni de-atunci s-au născut și iscate-s războaie
Și tot mai scurt s-a deschis drumul năprazniciei morți.
Dacă el nu-i vinovat, ci schimbăm numai noi înspre răul 5
Nostru ce bietul de el doar pentru fiare ne-a dat ?
Aurul care îmbuibă-i de vină, căci n-au fost războaie
Cînd înainte stătea cupa de fag la ospăț ;
Nu existau nici cetăți, nici pălânci ; căpetenia turmei 10
Somnul tihnit și-l dormea între târcatele oi.
De-aș fi trăit pe atunci, nu știam de-ale vulgului arme
Triste și nici n-auzeam goarna cu inima-n dinți.
Azi sînt tîrît la războaie și poate că unul din dușmani
Lancea ce mi-o va-implînta-n coaste o poartă de-acum.
Voi, care-atuncea, cînd fraged copil vă fugeam la picioare, 15
M-ați ocrotit, mă păziți, Lari părintești, și acum.
Nu-i de rușine că sînteți ciopliți din bătrînele trunchiuri :
Voi locuit-ați așa vatra străbunilor mei.
Fost-a mai bine păzită credința atunci, în modestul
Cult, pe cînd zeul de lemn sta în lăcașul cel strîmt ; 20
Zeul era împăcat de-i jertfea cineva un ciorchine
Sau dacă părului sfînt spice-n cunună-i dădea ;
Turtă-i ducea chiar acel cu dorința-implinită și-n urma-l
Fata cea mică ținea fagur de miere curat.
Lari, depărtați de la mine al sulitei vîrf de aramă 25
.....
Și din cotețul meu plin jertfă-ți avea o purcea ;
Însumi, pe cap cu cunună de mirt, voi urma-o-n veșminte
Albe, în mînă purtînd coșul încins tot cu mirt.
Astfel aș vrea să vă plac, iar în lupte să fie un altul
Zdravăn și căpii dușmani culce-i de Marte-ajutat. 30

Ut mihi potanti possit sua dicere facta
Miles et in mensa pingere castra mero.
Quis furor est atram bellis arcessere Mortem ?
Imminet et tacito clam venit illa pede. 35
Non seges est infra, non vinea culta, sed audax
Cerberus et Stygiae navita turpis aquae ;
Illic perscissisque genis ustoque capillo
Errat ad obscuros pallida turba lacus.
Quin potius laudandus hic est quem prole parata
Occupat in parva pigra senecta casa ! 40
Ipse suas sectatur oves, at filius agnos,
Et calidam fesso comparat uxor aquam.
Sic ego sim, liceatque caput candescere canis
Temporis et prisca facta referre senem.
Interea Pax arva colat : Pax candida primum 45
Duxit araturos sub iuga curva boves ;
Pax aluit vites et sucos condidit uvae,
Funderet ut nato testa paterna merum ;
Pace bidens vomerque nitent, at tristia duri
Militis in tenebris occupat arma situs. 50
 . . . . .
Rusticus e lucoque vehit, male sobrius ipse,
Uxorem plaustro progeniemque domum.
Sed Veneris tunc bella calent, scissosque capillos
Femina perfractas conqueriturque fores ;
Flet teneras subtusa genas : sed victor et ipse 55
Flet sibi dementes tam valuisse manus ;
At lascivus Amor rixae mala verba ministrat,
Inter et iratum lentus utrumque sedet.
A lapis est ferrumque, suam quicumque puellam
Verberat : e caelo deripit ille deos. 60
Sit satis e membris tenuem perscindere vestem,
Sit satis ornatus dissoluisse comae,
Sit lacrimas movisse satis : quater ille beatus
Quo tenera irato flere puella potest ;
Sed manibus qui saevus erit, scutumque sudemque 65
Is gerat et miti sit procul a Venere.
At nobis, Pax alma, veni spicamque teneto,
Praefluat et pomis candidus ante sinus.

Bînd, un soldat să îmi spună isprăvile sale, muindu-și
 Degetul și-nchipuind castre pe masă cu vin.
 Ce nebunie-i ca Moartea cea neagră s-o-ntîmpini în luptă,
 Cînd și așa-amenințînd vine cu pasul tăcut.
 Nu-s în Infern nici podgorii, nici lanuri, ci-i crîncenul Cerber 33
 Și cu hidosul luntraș pe-apele negrului Styx ;
 Palida ceată cu păr pîrjolit și cu fețele supte
 Tot rătăcește cătînd spre-ntunecimea din lac.
 Cît mai de laudă-i cine-i surprins de adînci bătrîneți în 40
 Sărăcăciosul bordei, dar înzestrat cu urmași !
 El își urmează oițele sale, iar fiul său mieii
 Și-apă călduță îi dă soața cînd e ostenit.
 Astfel să fiu și, cu capul lucind de albitele fire,
 Moș, să mai pot povesti fapte din vremi de demult
 Pacea,-ntre-timp, ne-ocrotească ogoarele : Pacea cea dalbă 45
 Boii sub jugul curbat dusu-i-a-ntîi la arat ;
 Pacea hrănit-a și via și fiert-a și mustul din boabe
 Ca un urcior părintesc fiului vinul să-i dea ;
 Lûcii în Pace-s brăzdarul, bidentul, iar tristele arme
 Ale soldatului dur la întuneric coclesc. 50
 . . . . .
 Din dumbrăvioara cea sacră, țăranul și-aduce acasă
 Însuși, puțin cherchelit, soața și pruncii în car.
 Însă acuma-s în toi ale Venerei lupte ; femeia
 Se jeluiește de uși sparte, de păr răvășit ;
 Plînge, lovită pe-obrajii ei gingași, dar și-nvingătorul 55
 Plînge de ee-a izbîndit cu păcătoasele-i mîini ;
 Amor lascivul ațîță cu mîrșave vorbele-i sfada,
 Nepăsător rămînînd între cei doi învrăjbiți.
 Este de piatră, de fier e oricine-și lovește iubita :
 El năruiește atunci zeii din nalturi de cer. 60
 Fie destul de pe trup a desprinde ușoare veșminte,
 Fie destul a strica părul cel împodobit,
 Fie destul că și lacrimi i-a smuls : împătrit fericit e,
 Dacă iubita i-a plîns pentru că s-a-nfuriat ;
 Piară din fața plăcutei Venere acela ce mîna 65
 Crudă o va fi avut ; poarte țepușă și scut.
 Tu, dătătoare de viață, cu dalbul tău sîn, plin de roade,
 Almă, cu spice în mîini, Pace, tu vino la noi.

LIBER SECUNDUS

II, 1

- Quisquis adest, faveat : fruges lustramus et agros,
Ritus ut a prisco traditus extat avo.*
- Bacche, veni, dulcisque tuis e cornibus uva
Pendeat, et spicis tempora cinge, Ceres.*
- Luce sacra requiescat humus, requiescat arator, 5
Et grave suspenso vomere cesset opus.*
- Solvite vincla iugis : nunc ad praesepia debent
Plena coronato stare boves capite.*
- Omnia sint operata deo ; non audeat ulla 10
Lanificam pensis imposuisse manum.*
- Vos quoque abesse procul iubeo, discedat ab aris,
Cui tulit hesterna gaudia nocte Venus ;*
- Casta placent superis : pura cum veste venite
Et manibus puris sumite fontis aquam.*
- Cernite, fulgentes ut eat sacer agnus ad aras 15
Vinctaque post olea candida turba comas.*
- Di patrii, purgamus agros, purgamus agrestes ;
Vos mala de nostris pellite limitibus,*
- Neu seges eludat messem fallacibus herbis,
Neu timeat celeres tardior agna lupos. 20*
- Tunc nitidus plenis confisus rusticus agris
Ingeret ardenti grandia ligna foco,*
- Turbaque vernarum, saturi bona signa coloni,
Ludet et ex virgis extruet ante casas.*
- Eventura precor : viden ut felicibus extis 25
Significet placidos nuntia fibra deos ?*
- Nunc mihi fumosos veteris proferte Falernos
Consulis et Chio solvite vincla cado.*
- Vina diem celebrent : non festa luce madere
Est rubor, errantes et male ferre pedes. 30*

II, 1

- Cine-i de față pios să păstreze tăcere ; -mi purific
Rod și ogoare precum dăinuie rit din străbuni.
Vino, o Bacchus, și-anine-ți din coarne ciorchinele dulce ;
Ceres, cu spice-aurii tîmplele să ți le-ncingi.
- Cîmp și plugar odihnească-se-n ziua aceasta preasacră ; 5
Munca prea grea încetînd, plugul să stea atîrnat.
Scoateți și lanțuri din juguri, căci azi, la o iesle umplută,
Boii se cade să stea cu o cunună pe cap.
Zeului toate să-i fie-nchinat și n-aibă-ndrăzneala
Caieru-n mîină măcar vreo țesătoare să-l ia. 10
Vouă vă spun să rămîneți de-o parte, iar cui astă-noapte
Venus i-a dat desfătări plece de lîngă altar.
Zei iubesc curăția ; veniți cu veșmintele pure
Și din izvorul curat apă cu mîina luați.
Mielul cel sacru se-ndreaptă, priviți-l, spre-altare lucinde 15
Și îl urmează un grup alb cu cununi de măsline.
Zei părintești, îmi purific ogorul, purific olaturi,
Voi depărtați orice rău de la al nostru hotar.
Cu buruieni nu ne-nșele ogorul recolta și n-aibă
Teamă de agerii lupi miala cu mersul încet. 20
Astfel țaranul atuncea, sperînd în ogoarele pline,
Vesel va pune din plin lemne pe focul arzînd.
Ceata de sclavi, ca dovadă de starea colonului bună,
Se va juca și își va face colibe din crengi.
Ruga-mi va fi împlinită ; vedeți vestitoarele fibre 25
Din măruntaie cum dau semn că ni-s zeii-ndurați ?
Scoateți Falern afumat de pe vremea străvechiului consul
Și un de Chios ulcior îmi desfundați tot acum. {
Vinul serbeze-ne ziua de astăzi, căci nu-i de rușine
La sărbători să te-mbeți și să te clatini mergînd. 30

- Sed „bene Messallam“ sua quisque ad pocula dicat,
Nomen et absentis singula verba sonent.*
- Gentis Aquitanae celebr Messalla triumphis
Et magna intonsis gloria victor avis,* 35
- Huc ades aspiraue mihi, dum carmine nostro
Redditur agricolis gratia caelitibus.*
- Rura cano rurisque deos : his vita magistris
Desuevit querna pellere glande famem ;*
- Illi compositis primum docuere tigillis
Exiguam viridi fronde operire domum ;* 40
- Illi etiam tauros primi docuisse feruntur
Servitium et plaustro supposuisse rotam.*
- Tum victus abiere feri, tum consita pomus,
Tum bibit inriguas fertilis hortus aquas,*
- Aurea tum pressos pedibus dedit uva liquores* 45
- Mixtaque securo est sorbia lympham mero.*
- Rura ferunt messes, calidi cum sideris aestu
Deponit flavas annua terra comas ;*
- Rure levis verno flores apis ingerit alveo,
Compleat ut dulci sedula melle favos.* 50
- Agricola adsiduo primum satiatum aratro
Cantavit certo rustica verba pede*
- Et satur arenti primum est modulatus avena
Carmen, ut ornatos diceret ante deos,*
- Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti* 55
- Primus inexperta duxit ab arte choros ;*
- Huic datus a pleno, memorabile munus, ovili
Dux pecoris curtas auxerat hircus opes.*
- Rure puer verno primum de flore coronam
Fecit et antiquis imposuit Laribus,* 60
- Rure etiam teneris curam exhibitura puellis
Molle gerit tergo lucida vellus ovis :*
- Hinc et femineus labor est, hinc pensa colusque,
Fusus et adposito pollice versat opus,*
- Atque aliqua adsidue textrix operata minervam* 65
- Cantat, et appulso tela sonat latere.*
- Ipse quoque inter agros interque armenta Cupido
Natus et indomitas dicitur inter equas ;*
- Illic indocto primum se exercuit arcu ;
Ei mihi, quam doctas nunc habet ille manus !* 70

- Dar fiecare cu cupa în mână închine-i „Noroc“ lui Messalla :
 Numele lui și absent sune în orice cuvânt.
- Tu, prin triumful asupra-aquitanelor ginte, celebru,
 Glorie mare fiind neamului tău cu păr lung,
- Vino, Messalla, inspiră-mă,-n vreme ce eu prin cîntarea-mi **35**
 Zeilor rustici la toți mari mulțumiri le aduc.
- Laud ogorul și zeii cîmpiei, căci ei dezbarat-au
 Omul de-a-și mai stîmpăra foamea cu ghinzi de stejar ;
- L-au învățat mai întii cum să-și facă din birne colibă **40**
 Și s-o acopere în ramuri și verde frunziș ;
- Taurii ei îi siliră întii să învețe să ducă
 Munca și tot ei au pus roata la car mai întii.
- Hrana cea crudă atunci a-ncetat și săditu-s-au pomii,
 Iar roditoare grădini apă, stropite,-au băut ;
- Struguri gălbui, în picioare călcați, sloboziră licoarea **45**
 Și-apa s-a amestecat sobră cu molcomul vin.
- Cîmpul rodește de-ndat' ce-n căldura solară pămîntul
 Lasă să-i cad-anual pletele lui aurii.
- Sucul din flori și-l adună ușure albina la țară-n
 Primăvăratacul stup, faguri de miere umplînd. **50**
- Agricultorul de plugul cel greu ostenit prima oară
 Rustice vorbe-a cîntat în potrivite măsuri.
- El, săturat, modelă mai întii, dintr-un flaut mai simplu,
 Cîntec merit a-l cînta-n fața ornațiilor zei.
- El, rumenit cu roșeață de miniu, o Bacchus, cu artă **55**
 Mai nedibace-a condus hora și pe dansatori ;
- Lui i-a fost dat dintr-un staul de capre un dar memorabil,
 Țapul, al turmei stăpîn, mare răsplată pe-atunci.
- Iar un copil tot la țară întii împletit-a cunună
 Primăvăratică și-a dus-o străbunilor Lari. **60**
- Ba, ca să dea și de grijă gingașelor fete, la țară,
 Moi, în spinare, își duc lînile albele oi.
- Iată de-aicea se trag muierestile munci, de aicea,
 Furca și caierul și fusul în deget rotit,
- Iar țesătoarea cu sîrg aplecată în munca Minervei **65**
 Cîntă și sună-n război pînza bătută în lat.
- Cupido însuși, la țară, în mijlocul turmei și printre
 Iepe sirepe, aici, zice-se că s-a născut.
- Nepriceputul său arc l-a-ncercat mai întii pe aicea ;
 Vai, cît de sigure mîini are vicleanul acum. **70**

<i>Nec pecudes, velut ante, petit : fixisse puellas Gestit et audaces perdomuisse viros ;</i>	
<i>Hic iuveni detraxit opes, hic dicere iussit Limen ad iratae verba pudenda senem ;</i>	
<i>Hoc duce custodes furtim transgressa iacentes Ad iuvenem tenebris sola puella venit</i>	75
<i>Et pedibus praetemptat iter suspensa timore, Explorat caecas cui manus ante vias.</i>	
<i>A miseri, quos hic graviter deus urget ! at ille Felix, cui placidus leniter adflat Amor.</i>	80
<i>Sancte, veni dapibus festis, sed pone sagittas Et procul ardentem hinc, precor, abde faces.</i>	
<i>Vos celebrem cantate deum pecorique vocate Voce ; palam pecori, clam sibi quisque vocet,</i>	
<i>Aut etiam sibi quisque palam : nam turba iocosa Obstrepit et Phrygio tibia curva sono.</i>	85
<i>Ludite : iam Nox iungit equos, currumque sequuntur Matris lascivo sidera fulva choro,</i>	
<i>Postque venit tacitus furvis circumdatus alis Somnus et incerto Somnia nigra pede.</i>	90

- Nu mai țintește în turme, ci arde-n dorința de-a-nfringe
 Fetele și-a domoli pe ne-nfricații flăcăi ;
- Pradă averea la tînăr și-l face pe moș să rostească-n
 Prag mîniatei pe el vorbe ce-l fac a roși. 75
- El conducînd-o, cînd paznicii dorm, pe furis, singurică
 Fata, prin beznă trecînd, vine la tînărul ei ;
- Înfiorată de teamă și calea cătînd cu piciorul,
 Trece pe oarbe cărări, mîinile-n față-ntinzînd.
- Vai de aceia pe care-acest zeu cu tărie îi arde ;
 Însă ferice de-acel molcom încins de Amôr. 80
- Vino, preasacre, la astă serbare, dar lasă-ți săgeata
 Și părăsește-ți, te rog, faclele tale arzînd.
- Voi, preamăriți-l pe zeul vestit și chemați-l la turme ;
 Tare, la turme ; pe-ascuns cheme-l oricare la el ;
- Sau să și-l cheme fățiș fiecare, că-mpiedic-auzul 85
 Ceata șăgalnică și naiul curbat, frigian.
- Noaptea înhamă de-acum telegarii, dansați, căci și stele-n
 Dans unduios aurii vin dup-al mamei lor car.
- Vine și somnul tăcut, înfășat în aripele-i sumbre
 Și cu nesigurul pas vise profunde sosesc. 90

II, 2

*Dicamus bona verba : venit Natalis ad aras ;
Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave.
Urantur pia tura focis, urantur odores
Quos tener e terra divite mittit Arabs. 5
Ipse suos Genius adsit visurus honores,
Cui decorent sanctas mollia serta comas ;
Illius puro distillent tempora nardo,
Atque satur libo sit madeatque mero,
Adnuat et, Cornute, tibi, quodcumque rogabis. 10
En age, quid cessas ? adnuit ille : roga.
Auguror, uxoris fidos optabis amores
— Iam reor hoc ipsos edidicisse deos —
Nec tibi malueris, totum quaecumque per orbem
Fortis arat valido rusticus arva bove,
Nec tibi, gemmarum quidquid felicibus Indis 15
Nascitur, Eoi qua maris unda rubet.
Vota cadunt ; utinam strepitantibus advolet alis
Flavaque coniugio vincula portet Amor,
Vincula quae maneant semper dum tarda senectus
Inducat rugas inficiatque comas. 20
Hic veniat Natalis avis prolemque ministret,
Ludat et ante tuos turba novella pedes.*

II, 2

Toți cei de față, bărbați și femei, să rostim o urare
Ginduri pioase păstrînd ; vine Natalis l-altar.
Sacra tămîie și-arome trimise din țara-i bogată
De către-arabul gingăș ardă pe vetre acum.
Geniul însuși pogoare să vadă a sa preamărire, 5
Pletele-i sacre lucind sub o cunună de flori ;
Tîmplele lui răspîndească mireasmă de nard preacurată ;
Aibă ofrandă de saț turtă, se-mbete cu vin.
Tuturor rugilor tale, Cornutus, le dea ascultare.
Haide dar ! Ce zăbovești ? Roagă-l, căci el e-ndurat. 10
Eu îți prezic că-i vei cere credință-n iubirea soției,
— Astă dorință, socot, zeii prea bine-o cunosc —
N-ai preschimba-o cu cîte ogoare le ară plugarul
Zdravăn cu boul vinjos pe rotocolul întreg,
Nici cu mulțimea de perle, oricîte născute-s din unda 15
Roșie-a mării de est pentru bogați indieni.
Ruga ți-a fost ascultată ; de-acuma cu aripi ușure
Amor ți-aducă în zbor lanțuri de nunt-aurii,
Lanțuri ce vor dăinui pînă cînd bătrînețea posacă
Riduri lăsa-va-n obraz și-albele fire în păr. 20
Iară atunci să revină Natalis în dar cu urmașii,
Să ți se joace în jūr ceata cea nouă de prunci.

II, 3

- Rura meam, Cornute, tenent villaeque puellam ;
 Ferreus est, heu ! heu ! quisquis in urbe manet ;
 Ipsa Venus latos iam nunc migravit in agros,
 Verbaque aratoris rustica discit Amor.*
- O ego, cum aspicerem dominam, quam fortiter illic* 5
Versarem valido pingue bidente solum
Agricolaeque modo curvum sectarer aratrum,
Dum subigunt steriles arva serenda boves !
- Nec quererer, quod sol graciles exureret artus,
 Laederet et teneras pussula rupta manus.* 10
- Pavit et Admeti tauros formosus Apollo,
 Nec cithara intonsae profueruntve comae,
 Nec potuit curas sanare salubribus herbis :*
- Quidquid erat medicae vicerat artis amor.* 14
- Ipse deus solitus stabulis expellere vaccas* 14a
- . . . . .
- Et miscere novo docuisse coagula lacte,* 14b
Lacteus et mixtis obriguisset liquor. 14c
- Tunc fiscella levi detexta est vimine iunci,* 15
Raraque per nexus est via facta sero.
- O quotiens illo vitulum gestante per agros
 Dicitur occurrens erubuisse soror !*
- O quotiens ausae, caneret dum valle sub alta,
 Rumpere mugitu carmina docta boves !* 20
- Saepe duces trepidis petiere oracula rebus,
 Venit et a templis inrita turba domum ;
 Saepe horrere sacros doluit Latona capillos,
 Quos admirata est ipsa noverca prius ;*
- Quisquis inornatumque caput crinesque solutos* 25
Aspiceret, Phoebi quaereret ille comam.
- Delos ubi nunc, Phoebae, tua est, ubi Delphica Pytho ?*

II, 3

- Cîmpuri și vile de țară mi-o țin pe iubita, Cornutus,
 Dur e ca fierul, vai, vai, cine rămîne-n oraș ;
 Venera însăși migrat-a de-acum în ogoarele-ntinse,
 Și un limbaj de plugar, rustic învață Amòr.
- O, de-aș vedea-o acolo pe doamna mea cît de cu forță 5
 Aș mai întoarce-un pămînt aspru c-un zdravăn bident.
 Plugul curbat l-aș urma ca țăranul în vreme ce boii
 Sterpi afîneaz-un ogor pentru a fi semănat.
- Nu m-aș mai plînge că soarele-mi arde plăpînda făptură,
 Nici că gingășele mîini sparte bășici le rănesc. 10
- Taurii, ai lui Admetus, și mîndrul Apollo-i păscură,
 Dar nu i-au fost de folos lyra și pletele lungi.
 Nici n-a putut el prin ierburi de leac să-și aline aleanul ;
 Amor a-nvins tot ce-i da arta de a vindeca. 14
- Zeul avea obiceiul de-a scoate el însuși din staul 14a
 Vacile . . . . .
- A învățat să amestece cheagul cu laptele proaspăt 14b
 Și a-nvățat a-nchega laptele amestecat. 14c
- A împletit din nuiele ușoare de trestii o leasă 15
 Iar pe la noduri lăsă drumul îngust pentru zer.
- ☉, cît de des, cînd pe cîmp el mîna vițelușul, se zice
 Că întîlnindu-l a sa soră s-ar fi înroșit.
- O, cît de des, cînd acela cînta în adîncuri de vale,
 Cîntu-i frumos l-a-ntreput junca-nfocată mugind. 20
- Deseori căpii cerură oracole-n vremi de răstriaște
 Și de la templu acas' gloata-nșelată s-a-ntors.
- Deseori plîns-a Latona că părul cel sacru se-asprește,
 Părul ce l-a admirat maștera însăși întii.
- Chica lui Phoebus în van ar căta-o, văzînd orișicine 25
 Capul cu păr răvășit și de podoabe lipsit.
- Delosul unde ți-e, Phoebus, și unde ți-e delphica Pytho ?

<i>Nempe Amor in parva te iubet esse casa, Felices olim, Veneri cum fertur aperte Servire aeternos non puduisse deos.</i>	30
<i>Fabula nunc ille est ; sed cui sua cura puella est, Fabula sit mavult quam sine amore deus. At tu, quisquis is es, cui tristi fronte Cupido Imperat, ut nostra sint tua castra domo</i>	
<i>. . . . . Ferre non venerem sed praedam saecula laudant ; Praeda tamen multis est operata malis : Praeda feras acies cinxit discordibus armis ; Hinc cruor, hinc caedes mors priorque venit ; Praeda vago iussit geminare pericula ponto, Bellica cum dubiis rostra dedit ratibus ; Praedator cupit immensos obsidere campos, Ut multa innumera iugera pascat ove ; Cui lapis externus curvae est, urbisque tumultu Portatur validis mille columna iugis, Claudit et indomitum moles mare, lentus ut intra Neglegat hibernas piscis adesse minas.</i>	35 40 45
<i>At tibi laeta trahant Samiae convivium testae Fictaque Cumana lubrica terra rota. Heu ! heu ! divitibus video gaudere puellas : Iam veniant praedae si Venus optat opes, Ut mea luxuria Nemesis fluat utque per urbem Incedat donis conspicienda meis ; Illa gerat vestes tenues, quas femina Coa Teruit, auratas disposuitque vias ; Illi sint comites fuscii, quos India torret Solis et admotis inficit ignis equis ; Illi selectos certent praebere colores Africa puniceum purpureumque Tyros. Nota loquor : regnum ipse tenet, quam saepe coegit Barbara gypsatos ferre catasta pedes. At tibi dura seges, Nemesim qui abducis ab urbe, Persolvat nulla semina certa fide ; Et tu, Bacche tener, iucundae consitor uvae, Tu quoque devotos, Bacche, relinque lacus : Haud impune licet formosas tristibus agris Abdere ; non tanti sunt tua musta, pater. O valeant fruges, ne sint modo rure puellae ;</i>	50 55 60 65

- Numai Amorul te-a pus într-o colibă să stai.
 Vremuri fericite l cînd zeii, eternii, puteau să-i slujească
 Venerei cît mai deschis, fără a se rușina. 30
 Azi e de pomîn-acela, dar cui îi e dor de iubită
 Vrea, decît zeu neiubit, și el de pomîn-a fi.
 Ție, oricine ai fi, de-ți comandă cu fruntea-ncruntată
 Cupido, chiar casa mea tăbără-ți fie de-acum.
- . . . . .
- Veacul de fier preamărește doar prada și nu pe Venëra ; 35
 Prada, deși a adus rele-ntr-atîta de mari.
 Prada a-ncins cu potrivnicie arme sălbatice trupe ;
 Sînge și crime, ba chiar moartea, de-aicea se trag.
 Prada grăbi să se-ngemene-n valul năvalnic primejdii,
 Cînd nestatornicei bărci pupă de luptă i-a pus. 40
 Iar Prădătorul rîvnește s-ocupe imensele cîmpuri,
 Iugăre multe să îi pască mulțimea de oi.
 Piatra străină-o dorește și-i este purtată colurna-n
 Tîmîntul urbei de o mie de juguri cu boi. 45
 Marea haină i-o-nchide un dig și tihnit înăuntru
 Peștelui nu-i pasă de amenințîndele ierni.
 Ție-ți desfete ospetele vase de Samos și cele
 Ce-s modelate pe o roată de Cume din lut.
 O, dar eu văd că pe fete le fac să se bucure-avuții ;
 Jafuri, veniți, dacă azi Venus preferă-avuții, 50
 Ca să înoate Nemesis în lux și să fie-admirată
 Printr-al meu dar în oraș împodobită trecînd.
 Poarte veșminte alese în care din Cos o femeie,
 Cînd le-a țesut, a urzit vrîste din fir aurit. 55
 Aibă alătura negri pe care în India caii
 Soarelui apropiînd focul lor i-au colorat.
 Ei să se-ntreacă să poată să-i dea și culorile-alese ;
 Africa un stacojiu, Tyrul un roș-purpuriu.
 Spun ce se știe : pe-acel ce mi-o ține-l silise barbarul
 Podium de sclavi a avea-n cretă picioru-nsemnat. 60
 Ție, ce-o duci din oraș pe Nemesis, o țarină crudă
 Fără credință să-ți dea numai sămînța-napoi.
 Tu, săditorule gingaș plăcutelor vițe de vie,
 Bacchus, tu însuși să-ți lași nenorocitele căzi.
 Nepedepsit nu-ndrăzni să ascunzi în ogoarele triste 65
 Fetele ; mustul tău nu face, părinte, atît.
 Roade, adio, ca fete să nu mai rămînă la țară ;

<i>Glans alat et prisco more bibantur aquae :</i>	
<i>Glans aluit veteres, et passim semper amarunt ;</i>	
<i>Quid nocuit sulcos non habuisse satos ?</i>	70
<i>Tunc, quibus aspirabat Amor, praebat aperte</i>	
<i>Mitis in umbrosa gaudia valle Venus ;</i>	
<i>Nullus erat custos, nulla exclusura dolentes</i>	
<i>Ianua ; si fas est, mos, precor, ille redi.</i>	
<i>. . . . .</i>	75
<i>Horrida villosa corpora veste tegant.</i>	
<i>Nunc si clausa mea est, si copia rara videndi,</i>	
<i>Heu ! miserum, laxam quind iuvat esse togam ?</i>	
<i>Ducite : ad imperium dominae sulcabitur agros ;</i>	
<i>Non ego me vinculis verberibusque nego.</i>	80

- Ghinda hrănească-ne și apă să bem ca demult.
- Ghinda-i hrănea pe cei vechi, dar iubeau ne-ncetat, pretutindeni ;
 Ce au pierdut că n-aveau cîmpuri de însămînțat ? 70
- Celor de Amor încinși pe atuncea mai blîndă Venêra
 Fără sfială le da-n valea umbroasă plăceri.
- Nu erau paznici, nici poartă s-alunge pe-atunci doritorii ;
 De-i cu putință, mă rog, bun obicei, să revii. 75
- . . . . .
- Trupuri păroase cu un groaznic veșmînt înveleau.
 Dacă o văd tot mai rar, căci iubita e-acuma închisă
 Toga cea lungă la ce, vai, mai îmi e de folos ?
- Ia-mă și du-mă ; la vrerea stăpînei ara-voi ogorul ;
 Nu mă feresc eu de lanț, nici de bătăi de nuia. 80

II, 4

Sic mihi servitium video dominamque paratam :
Iam mihi, libertas illa paterna, vale ;
Servitium sed triste datur, teneorque catenis,
Et nunquam misero vincla remittit Amor,
Et, seu quid merui seu quid peccavimus, urit ; 5
Uror, io ! remove, saeva puella, faces.
O ego ne possim tales sentire dolores,
Quam mallet in gelidis montibus esse lapis,
Stare vel insanis cautes obnoxia ventis,
Naufraga quam vitrei tunderet unda maris ! 10
Nunc et amara dies et noctis amarior umbra est :
Omnia nam tristi tempora felle madent ;
Nec prosunt elegi nec carminis auctor Apollo :
Illa cava pretium flagitat usque manu.
Ite procul, Musae, si non prodestis amanti : 15
Non ego vos, ut sint bella canenda, colo,
Nec refero Solisque vias et qualis, ubi orbem
Complevit, versis Luna recurrit equis ;
Ad dominam faciles aditus per carmina quaero :
Ite procul, Musae, si nihil ista valent. 20
At mihi per caedem et facinus sunt dona paranda,
Ne iaceam clausam flebilis ante domum ;
Aut rapiam suspensa sacris insignia fanis ;
Sed Venus ante alios est violanda mihi :
Illa malum facinus suadet dominaque rapacem 25
Dat mihi ; sacrilegas sentiat illa manus.
Q pereat quicumque legit viridesque smaragdos
Et niveam Tyrio murice tingit ovem !
Hic dat avaritiae causas et Coa puellis
Vestis et e rubro lucida concha mari ; 30

II, 4

- Iată îmi văd și robia și doamna menită : de-acuma
Dragi libertăți părintești, vouă adio vă spun ;
Insă-s luat în amară robie și-n funii legatu-s,
Bietul de mine, și-Amor nu-și mai slăbește-al său lanț. 5
Fie că-s nevinovat, ori că-s plin de păcate, mă arde ;
Torța departă-ți-o, vai, crudă copilă, sint ars.
O, de-aș putea să nu simt niciodată dureri de acestea,
Cum mi-aș dori să ajung piatră în munții-nghețați,
Stîncă-n a vîntului furie oarbă să stau și al mării 10
Vinete val ucigaș să mă izbească din plin !
Ziua-i amară acum, mai amară-i a nopților umbră
Și mi se scaldă amar clipele-n fiere acum.
Nu-mi folosesc elegia și-Apollo,-autorul cîntării-mi ;
Ea își pretinde mereu prețul cu mîna căuc.
Muze, pieriți, dacă nu-l ajutați pe-un amant cu nimica ! 15
Nu vă cultiv ca să am lupte în vers de cîntat,
Nici să descriu răsăritul de soare ori cum se întoarce
Luna cu caii desprinși cînd și-a-implinit al său crug.
Prin poezie vă cer să pătrund mai ușor la iubita ;
Muze, pieriți, dacă voi nu valorăți nici atît ! 20
Trebuie să-mi dobîndesc prin hoție și crime cadouri,
Să nu mai zac întristat lîngă iatacul închis ;
Ori să răpesc de prin templele sacre podoabele scumpe,
Dar înaintea oricui vreau pe Venëra s-o prad.
Ea mă împinge la rău și îmi dă o iubită rapace : 25
Ea deci să simtă întîi pîngăritoarele-mi mîni.
Piară oricine culege smaragdul cel verde și scaldă
Lîna cea albă, de nea, în purpuriul de Tyr !
El le aduce motive în plus lăcomoaselor fete ;
El — și-ale Roșiei Mări perle și haine de Cos ; 30

Haec fecere malas ; hinc clavin ianua sensit
Et coepit custos liminis esse canis ;
Sed pretium si grande feras, custodia victa est
Nec prohibent claves et canis ipse tacet.
Heu ! quicumque dedit formam caelestis avarae, 35
Quale bonum multis attulit ille malis !
Hinc fletus riraeque sonant, haec denique causa
Fecit ut infamis nunc deus exstet Amor.
At tibi, quae pretio victos excludis amantes,
Eripiant partas ventus et ignis opes : 40
Quin tua nunc iuvenes spectent incendia laeti,
Nec quisquam flammae sedulus addat aquam ;
Seu veniet tibi mors, nec erit qui lugeat ullus
Nec qui det maestas munus in exsequias.
At bona quae nec avara fuit, centum licet annos 45
Vixerit, ardentem flebitur ante rogam ;
Atque aliquis senior veteres veneratus amores
Annua constructo sarta dabit tumulo
Et „bene“ discedens dicet „placideque quiescas,
Terraque securae sit super ossa levis.“ 50
Vera quidem moneo, sed prosunt quid mihi vera ?
Illius est nobis lege colendus amor ;
Quin etiam sedes iubeat si vendere avitas,
Ite sub imperium sub titulumque, Lares.
Quidquid habet Circe, quidquid Medea veneni, 55
Quidquid et herbarum Thessala terra gerit,
Et quod, ubi indomitis gregibus Venus adflat amores,
Hippomanes cupidae stillat ab inguine equae,
Si modo me placido videat Nemesis mea vultu,
Mille alias herbas misceat illa, bibam. 60

- Astea mi le înrăiesc ; de aicea-i zăvorul la uşă
 Şi-a început a şede a cîinele paznic în prag,
 Înşă, de vii cu un preţ rotunjour, e învins păzitorul,
 Cheile nu te opresc, tace şi cîinele chiar. 35
- Zeul, oricare e el, de a dat frumuseţe avarei,
 A însoţit cu mult rău binele ce l-a făcut.
 Iară de-aicea răsună şi plînsul şi sfada ; acestea
 Dat-au prilej de a fi Amor un zeu de nimic.
 Înşă şi ţie, ce-amanţii învinşi li departî doar cu preţul,
 Vintul şi focul să îţi mistuie-averea ce-ai strîns, 40
- Iar tinereii vioişi să priveasc-ale tale incendii,
 Înşă nici unul cu sîrg apă nu toarne pe foc ;
 Cînd vei muri, să nu fie nici unul să-ţi plîngă la creştet,
 Nici să-ţi aducă-ntristat la funeralii vreun dar.
 Ceea ce n-a fost avară, ci bună, trăind chiar un secol, 45
- Fi-va cu lacrimi fierbinţi plînsă la rugul arzînd.
 Şi-un bătrînel oarecare, cîstîndu-şi trecutele-amoruri,
 Va înflora an de an cripta-nălţată de el
 Şi, depărtîndu-se-ncet, va şopti : „Odihneşte-te-n pace,
 Fie pămîntul uşor peste-osemintele dragi !“ 50
- Iată eu spun adevărul, dar ce-mi foloseşte el mie
 Ce-s nevoit să-mi supun dragostea legilor ei ?
 Căci dacă ea m-ar sili să îmi vînd moştenirea străbună,
 Larilor, scoşi la mezat, mergeţi la noul stăpîn.
 Toată otrava ce Circe o are şi vraja Medeei, 55
- Multe ierburi de leac cîte-n Thesalia cresc
 Şi hippomanul ce,-n vremea cînd Venus insuflă iubire
 Turmelor, picură din vîntre de iapă-n călduri,
 Numai să fiu de Nemesi privit cu privirea-i gingaşă,
 Chiar în amestec de o mie de ierburi voi bea. 60

II, 5

- Phoebe, fave : novus ingreditur tua templa sacerdos ;
Huc age cum cithara carminibusque veni :
Nunc te vocales impellere pollice chordas,
Nunc precor ad laudes flectere verba meas.*
- Ipse triumphali devinctus tempora lauro, 5
Dum cumulant aras, ad tua sacra veni ;*
- Sed nitidus pulcherque veni : nunc indue vestem
Sepositam, longas nunc bene pecte comas,
Qualem te memorant, Saturno rege fugato,
Victori laudes concinuisse Iovi. 10*
- Tu procul eventura vides, tibi deditus augur
Scit bene quid fati provida cantet avis,
Tuque regis sortes, per te praesentit haruspex,
Lubrica signavit cum deus exta notis ;*
- Te duce Romanos numquam frustrata Sibylla, 15
Abdita quae senis fata canit pedibus.*
- Phoebe, sacras Messalinum sine tangere chartas
Vatis, et ipse, precor, quid canat illa doce.*
- Haec dedit Aeneae sortes, postquam ille parentem
Dicitur et raptos sustinuisse Lares 20*
- Nec fore credebat Romam, cum maestus ab alto
Ilion ardentes respiceretque deos*
- Romulus aeternae nondum formaverat urbis
Moenia, consorti non habitanda Remo ;*
- Sed tunc pascebant herbosa Palatia vaccae 25
Et stabant humiles in Iovis arce casae ;
Lacte madens illic suberat Pan ilicis umbrae
Et facta agresti lignea falce Pales,
Pendebatque vagi pastoris in arbore votum,
Garrula silvestri fistula sacra deo, 30*

II, 5

- Phoebus, îndură-te : preotul nou îți pătrunde în temple ;
Haide cu lyra aici, vino la noi cu cîntări.
- Fă să-ți tresalte acuma sub deget sonorele coarde
Și mlădiază-mi, te rog, vorba spre laude-acum.
- Cînd ți se umplu altarele, însuți, cu tîmplele-ncinse-n 5
Laurul cel triumfal, vino la sacrul tău rit.
- Vino măreț, strălucit și îmbracă veșmîntul de-acrea ;
Piaptănă-ți bine acum pletele tale prelungi,
Care să te amintească slăvindu-l în imne pe Joe
Triumfător cînd Saturn fost-a din tron alungat. 10
- Tu-n profunzime cunoști viitorul ; prin tine augurul
Află ce soartă vestesc păsări profetice-n cînt.
- Sortii tot tu îi îndrumi și prin tine haruspiciul simte
Semnul înscris de un zeu în măruntaul labil ;
- Numai prin tine romanii n-au fost amăgiți de Sibylla 15
Care ne cîntă în vers necunoscutul destin.
- Pe Messalinus învață-l, o Phoebus, ce cîntă profeta ;
Lasă-l să țină, te rog, cărțile-i sacre în mîini.
- Sortii lui Enea aceasta i-a dat după ce își salvase pe umeri
Tatăl și Larii prădați, cînd nu credea că va fi 20
- Roma vreodată și cînd, copleșit de durere, din largul
Mării, se zice, privea Troia și zeii-i arzînd :
- Romulus nu concepuse zidirea Cetății Eterne-n
Care lui Remus nu-i fu datul de a locui ;
- Vacile încă pășteau Palatinul ierbos și, pe unde-i 25
Templul lui Joe, erau biete colibe pe-atunci ;
- Lîngă o Paies cioplită din lemn cu cosorul, la umbra
Unui gorun, se-odihnea Pan cel cu lapte stropit.
- El și-anina într-un arbor ofranda păstorului liber,
Naiul sonor ca însemn zeului cel cîmpenesc, 30

<i>Fistula cui semper decrescit harundinis ordo :</i>	
<i>Nam calamus cera iungitur usque minor.</i>	
<i>At qua Velabri regio patet, ire solebat</i>	
<i>Exiguus pulsa per vada linter aqua ;</i>	
<i>Illae saepe gregis diti placitura magistro</i>	35
<i>Ad iuvenem festa est vecta puella die,</i>	
<i>Cum qua fecundi redierunt munera ruris,</i>	
<i>Caseus et niveae candidus agnus ovis — :</i>	
<i>„Impiger Aenea, volitantis frater Amoris,</i>	
<i>Troica qui profugis sacra vehis ratibus,</i>	40
<i>Iam tibi Laurentes adsignat Iuppiter agros,</i>	
<i>Iam vocat errantes hospita terra Lares ;</i>	
<i>Illic sanctus eris, cum te veneranda Numici</i>	
<i>Unda deum caelo miserit indigetem.</i>	
<i>Ecce super fessas volitat Victoria puppes ;</i>	45
<i>Tandem ad Troianos diva superba venit ;</i>	
<i>Ecce mihi lucent Rutulis incendia castris :</i>	
<i>Iam tibi praedico, barbare Turne, necem.</i>	
<i>Ante oculos Laurens castrum murusque Lavini est</i>	
<i>Albaque ab Ascanio condita Longa duce.</i>	50
<i>Te quoque iam video, Marti placitura sacerdos</i>	
<i>Ilia, Vestales deseruisse focos,</i>	
<i>Concubitusque tuos furtim vittasque iacentes</i>	
<i>Et cupidi ad ripas arma relicta dei.</i>	
<i>Carpite nunc, tauri, de septem montibus herbas</i>	55
<i>Dum licet : hic magnae iam locus urbis erit.</i>	
<i>Roma, tuum nomen terris fatale regendis,</i>	
<i>Qua sua de caelo prospicit arva Ceres,</i>	
<i>Quaque patent ortus et qua fluitantibus undis</i>	
<i>Solis anhelantes abluit amnis equos.</i>	60
<i>Troia quidem tunc se mirabitur et sibi dicit</i>	
<i>Vos bene tam longa consuluisse via.</i>	
<i>Vera cano : sic usque sacras innoxia laurus</i>	
<i>Vescar, et aeternum sit mihi virginitas.“</i>	
<i>Haec cecinit vates et te sibi, Phoebe, vocavit,</i>	65
<i>Iactavit fusas et caput ante comas.</i>	
<i>Quidquid Amalthea, quidquid Marpesia dixit</i>	
<i>Herophile, Phyto Graia quod admonuit,</i>	
<i>Quod, quae Aniena sacras Tiburs per flumina sortes</i>	
<i>Portarit sicco pertuleritque sinu —</i>	70

- Naiul în care descrește într-una șiragul de trestii
 Și se scurtează mereu tuburi lipite cu clei.
 Unde se-ntinde Velabrum, era obiceiul să iasă
 Luntrea ușoară lovind apa sălcic, prin vad.
- Ea** a purtat deseori la serbări cîmpenești păstorița 35
 Dornică de-a o plăcea baciul în turme bogat
 Și-o aducea încărcată de darul cîmpiei mănoase :
 Cașul și mielul cel alb de la o oaie de nea.—
- „Neostoite Enea, cu Amor șăgalnicul frate,
 Care-n fugarele năvi moaștele Troiei le porți, 40
 Tie-ți orînduie Joe ogoarele din Laurentum
 Și un pămînt primitor cheamă pribegii tăi Lari.
- Sacru** acolo vei fi cînd la cer te-a-nălța venerata
 Unda lui Numicius ca pe un zeu băștinaș.
- Iată** Victoria zboară deasupra truditelor pupe : 45
 Zîna trufașă,-n sfîrșit, vine și ea la troieni ;
 Iată de-acum îmi lucesc vîlvătăile-n taberi rutule :
 Turnus, barbare, de-acum moartea cea grea ți-o prezic.
- Castrul** cel laurentin mi se-arată și zidul laviniu
 Și, sub Ascaniu, zăresc Alba zidită ; te văd 50
 Chiar și pe tine, menită lui Marte să-i plăci, preotcasă
 Ilia, cum părăsești focul vestalelor ; văd
- Și drăgostelile** tale pe-ascuns și descinsele panglici
 Și-ale-nfocatului zeu arme zvîrlite pe rîpi.
- Pașteți** cît timp se mai poate, voi tauri, pe șapte coline ; 55
 Locul acesta-i merit unui mirific oraș.
- Roma**, prin numele tău ești sortită stăpînă a lumii,
 Peste întinderea ce-o vede Cerera din cer :
 Din răsărit pînă unde Oceanul cu unde-agitate
 Scaldă ai soarelui cai greu răsufînd obosiți. 60
- Pînă** și Troia atunci s-a mira și-și va zice în sine
 Că pe un drum așa lung voi ați condus-o-nțelept.
- Cînt** adevărul ; nutrită de laurul sacru tot astfel
 Îl voi cînta și mă rog vergură-n veci să rămîn.“
- Astfel** cîntat-a profeta, apoi, invocîndu-te, Phoebus, 65
 S-a prosternat agitînd păru-i pe frunte căzut.
- Tot** ce-a prezis Amalthea și tot ce a spus Herophile
 Cea din Marphesos, ce-a spus Phyto grecoaica și chiar
 Ce prorocise Sibylla din Tibur, ce-a dus peste apa
 Rîului Anio salvînd cărțile sacre în sîn — 70

- Ele vorbeau de-o cometă — războiului cruntă vestire —,
 C-ar fi plouat pe pământ ploaie de piatră ades,
 Că s-auzit zângănitul de arme și trîmbițe-n ceruri
 Și că de sacre păduri fost-a exilul prezis ;
- Soarele** chiar s-a văzut cu lumina obscură-nhămîndu-și, 75
 Vreme de-un an înnorat, palizii lui telegari.
- Chiar** simulacrele zeilor lacrimi fierbinți revărsat-au
 Și au făcut prorociri boii cu glas omenesc —
- Astea** au fost oarecînd, dar de-acum, prea-ndurate Apollo.
 Răul scufundă-l, te rog, în ne-mblînzitele mări. 80
- Laurul** bine aprins să trosnească în flacăra sacră,
 Semn că un an roditor fi-va întreg fericit.
- Semne** de bine dă laurul : fiți fericiți voi plugarii,
 Ceres va umple cu vîrf large hambare de grîu,
- Iară** țăranul, cu must îmbibat, va zdrobi în picioare 85
 Struguri și nu va-ncăpea vinul în căzile mari ;
- Chiar** și păstorul băut la Palilia sa o să cînte ;
 Lupi, de la staul să stați cit mai departe atunci !
- El** va aprinde solemn grămăjoara de paie ușoare
 Și chiar băut va sări flacăra sacră apoi ; 90
- Soața-i** va naște un prunc, iar micuțul, prinzîndu-i urechea,
 Tatălui său i-a fura multe și dulci sărutări.
- Lui** n-o să-i fie rușine, bunic, să-și vegheze nepotul,
 Nici să vorbească cu el în gîngurit de copii.
- Zeul** fiind preamărit, tinerimea s-a-ntinde în iarba 95
 Care-i umbrită plăcut de către-un arbor bătrîn
- Ori** și-a întinde umbrare-nflorate din hainele sale
 Și dinainte-i va sta cupa-nflorată și ea ;
- S-a** veseli fiecare, făcîndu-și din glia cea verde
 Mese festive și chiar paturi din brazde mai lungi, 100
- Beat**, amarezul va spune cuvinte de-ocară iubitei,
 Dar i-a părea, mai apoi, rău pentru spusele lui.
- Treaz**, violentul va plînge, cerîndu-i lertare,
 Și s-a jura că i-a fost mintea nebună atunci.
- Piară**, cu voia ta, Phoebus, săgețile toate și arcul, 105
 Să rătăcească Amôr de-arme lipsit pe pământ.
- Arta-i** e bună : dar, Cupido arcul de cînd și-l întinse,
 Arta aceasta, ehei, multora rău le-a făcut !
- Eu**, mai aparte rănit, lîncezind de acuma e anul,
 Boala nutrîndu-mi-o și chiar de durere-ajufat, 110

*Usque cano Nemesim, sine qua versus mihi nullus
Verba potest iustos aut reperire pedes.*

*At tu, nam divum servat tutela poetas,
Praemoneo, vati parce, puella, sacro,*

*Ut Messalinum celebrem, cum praemia belli
Ante suos currus oppida victa feret,* 115

*Ipse gerens laurus; lauro devinctus agresti
Miles „io!“ magna voce „trumphe“ canet.*

*Tunc Messalla meus pia det spectacula turbae
Et plaudat curru praetereunte pater.* 120

*Adnue: sic tibi sint intonsi, Phoebae, capilli,
Sic tua perpetuo sit tibi casta soror.*

N-am încetat să o cînt pe Nemesis cea fără de care

N-aflu cuvinte și nici ritm potrivit pentru vers.

Legea divină păzește poezii, deci cruță, copilo,

Sacrul profet, ca să-l cînt pe Messalinus cînd va

Trece cu chipul cetății învinse și prada de luptă-n

115

Car și cu laur pe-a sa frunte, urmat de oștiri,

Cînd și soldații încinși cu cunună de laur sălbatic

Din răspuțeri vor striga : „îo, triumfe, îo“,

Cînd, ca părinte, primind cu aplauze carul de luptă,

Însuși Messalla va fi demn de-admirat de mulțimi.

120

Dă-mi ascultare, o Phoebus, și-ți fie de-a pururea castă

Sora, iar tu să rămîi pururi cu pletele lungi.

II, 6

- Castra Macer sequitur : tenero quid fiet Amori ?
Sit comes et collo fortiter arma gerat ?
Et, seu longa virum terrae via seu vaga ducent
Aequora, cum telis ad latus ire volet ?
Ure, puer, quaeso, tua qui ferus otia liquit, 5
Atque iterum erronem sub tua signa voca.
Quod si militibus parces, erit hic quoque miles,
Ipse levem galea qui sibi portet aquam.
Castra peto, valeatque Venus valeantque puellae : 10
Et mihi sunt vires et mihi facta tuba est.
Magna loquor, sed magnifice mihi magna locuto
Excutiunt clausae fortia verba fores.
Iuravi quotiens rediturum ad limina numquam !
Cum bene iuravi, pes tamen ipse redit.
Acer Amor, fractas utinam tua tela sagittas, 15
Si licet, extinctas aspiciamque faces !
Tu miserum torques, tu me mihi dira precari
Cogis et insana mente nefanda loqui.
Iam mala finissem leto, sed credula vitam
Spes fovet et fore cras semper ait melius ; 20
Spes alit agricolas, Spes sulcis credit aratis
Semina quae magno fenore reddat ager ;
Haec laqueo volucres, haec captat harundine pisces,
Cum tenues hamos abdidit ante cibus ;
Spes etiam valida solatur compede vinctum : 25
Crura sonant ferro, sed canit inter opus ;
Spes facilem Nemesim spondet mihi, sed negat illa ;
Ei mihi, ne vincas, dura puella, deam.
Parce, per immatura tuae precor ossa sororis :
Sic bene sub tenera parva quiescat humo 30*

II, 6

- Macer se duce la oaste, dar ce-a fi de gingașul Amor ?
Fi-i-va ortac și-a purta arme la umăr, semeț ?
Oare va vrea să-l urmeze cu sulița-n mână în lungul
Marș pe uscat, ori purtat pe mișcătoarele mări ?
Arde-l, copile, te rog, pe nebunul ce lasă odihna-ți 5
Și de pe drumuri hoinar cheamă-l sub semnul tău iar.
Dar, dacă cruți militarii, voi fi chiar eu însumi soldatul
Care își poartă a sa limpede apă în coif.
Merg la oștire, adio, Venere, adio, frumoase :
Și pentru min' s-a făcut goarna ; -n putere-s și eu. 10
Multe vorbesc, însă toată bravura-mi și toate acele
Vorbe mărețe se frîng lîngă-ncuiatele uși.
Mult m-am jurat să nu vin niciodată la pragul acela !
Totuși, nu bine-am jurat, pașii acolo m-au dus.
Frînge-s-ar, crîncene Amor, în tolba-ți săgețile toate, 15
O, de-aș vedea chiar acum torțele cum ți se sting !
'ru, torturîndu-mă, bietul de mine, mă faci de mă blestem
Și mă silești să rostesc ca un nebun blasfemii.
Răul prin moarte-l curmam, dar Speranța credulă-mi răsfată
Viața, spunîndu-mi c-ar fi veșnic un mîine mai bun. 20
Ea-nsufleștește plugarii, Speranța, ea pune sub brazdă
Bobul pe care-l redă glia cu mare belșug.
Păsări ea prinde în laț și agață în undiță peștii.
Cînd un cîrlig ascuțit stă sub momeală ascuns.
Celui în fiare legat îi aduce-alinare Speranța : 25
Lanțu-i răsună la tălpi, totuși el cîntă trudind ;
Mie-mi promite-o Nemesis docilă, dar ea se opune ;
Crudo, oprește-te, vai, chiar pe zeiță s-o-nfrunți.
Cruță-mă, vai, pe-osemintele fragede ale surorii-ți
Și sub pămîntul ușor lîină odihna-i va fi. 30

Illa mihi sancta est, illius dona sepulcro
Et madefacta meis sertā feram lacrimis,
Illius ad tumulum fugiam supplexque sedebo
Et mea cum muto fata querar cinere.
Non feret usque suum te propter flere clientem ; 35
Illius ut verbis, sis mihi lenta, veto,
Ne tibi neglecti mittant mala somnia Manes,
Maestaque sospitae stet soror ante torum,
Qualis ab excelsa praeceps delapsa fenestra
Venit ad infernos sanguinolenta lacus. 40
Desino, ne dominae luctus renoventur acerbi :
Non ego sum tanti, ploret ut illa semel ;
Nec lacrimis oculos digna est foedare loquaces :
Lena nocet nobis, ipsa puella bona est ;
Lena necat miserum Phryne furtimque tabellas 45
Occulto portans itque reditque sinu ;
Saepe, ego cum dominae dulces a limine duro
Agnosco voces, haec negat esse domi ;
Saepe, ubi nox mihi promissa est, languere puellam
Nuntiat aut aliquas extimuisse minas. 50
Tunc morior curis, tunc mens mihi perdita fingit,
Quisve meam teneat, quot teneatve modis ;
Tunc tibi, lena, precor diras : satis anxia vivas,
Moverit e votis pars quotacumque deos.

Ea-i pentru mine o sfântă și-ades la mormîntu-i voi duce
 Daruri și jerbe de flori ude de propriu-mi plîns.
 Ingenunchiat la mormîntu-i găsi-voi refugiu și soarta
 Plînge-mi-o-voi, implorînd scrumului mut ajutor. 35
 Ea n-o să-și lase alesul să plîngă atît pentru tine ;
 La rugămințile ei rece să fii nu voiesc,
 Nu cumva Manii jigniți să-ți trimită coșmaruri și sora
 Ta întristată adînc lîng-așternutu-ți să stea,
 Ca și în ziua în care, căzînd pe fereastra înaltă,
 Însîngerată s-a dus la al Infernului lac. 40
 Dar mă opresc ca să nu re-nviez întristarea iubitei :
 Căci eu nu merit cît să-mi plîngă aleasa o dat'.
 Galeșii ochi să și-i umple de lacrimi nu merită draga-mi
 Care e bună, căci rău numai codoașa-mi făcu.
 Crunta Phryne mă ucide pe bietul de mine cînd duce 45
 Și-i readuce în sîn dulci bilețele de-amor ;
 Cînd recunosc deseori al iubitei glas dulce din pragul
 Neiertător, ea îmi stă-n cale negînd că-i acas'.
 Cînd mi-e promisă o noapte, adesea îmi spune că fata
 Este bolnavă ori că o întristează ceva ; 50
 Mor de necaz și cu mintea răzleață-mi închipui cam cine
 Mi-ar dezmierda-o și cum mi-ar drăgosti-o, și cît ;
 Cum te mai blestem, codoașo, și, numai c-o parte din răul
 Cît ți-l doresc de la zei, tristă viaț-ai avea.

LIBER TERTIUS
(LYGDAMI ALIORUMQUE)

LYGDAMI ELEGIAE

III, 1

- Martis Romani festae venere kalendae*
— *Exoriens nostris hic fuit annus avis —*
Et vaga nunc certa discurrunt undique pompa
Perque vias urbis munera perque domos.
Dicite, Pierides, quonam donetur honore 5
Seu mea, seu fallor, cara Neaera tamen.
Carmine formosae, pretio capiuntur avarae :
Gaudeat, ut digna est, versibus illa meis.
Lutea sed niveum involvat membrana libellum,
Pumex et canas tondeat ante comas, 10
Summaque praetexat tenuis fastigia chartae
Indicet ut nomen littera facta tuum,
Atque inter geminas pingantur cornua frontes :
Sic etenim comptum mittere oportet opus.
Per vos, auctores huius mihi carminis, oro 15
Castaliamque umbram Pieriosque lacus,
Ite domum cultumque illi donate libellum,
Sicut erit : nullus defluat inde color.
Illam mihi referet, si nostri mutua cura est,
An minor, an toto pectore deciderim. 20
Sed primum meritam larga donate salute
Atque haec submisso dicite verba sono :
„Haec tibi vir quondam, nunc frater, casta Neaera,
Mittit et accipias munera parva rogat,
Teque suis iurat caram magis esse medullis, 25
Sive sibi coniunx sive futura soror ;
Sed potius coniunx : huius spem nominis illi
Auferet extincto pallidâ Ditis aqua.“

CARTEA A TREIA

(LYGDAMUS ȘI ALȚII)

ELEGIILE LUI LYGDAMUS

III, 1

Ale romanului Marte kalende-au venit norocoase
— Anul acum începea pentru ai noștri strămoși —
Astăzi, încoace și-ncolo, pe străzi, în oraș, către case,
De pretutindeni se scurg daruri, cu mare alai.
Spuneți-mi, o Pieride, cam ce aș putea să îi dăruie, 5
Dacă-i a mea ori mă-nșel, totuși Neaerei preadragi.
De poezie-s frumoasele-atrase, de preț — cele-avare :
Versul mi-o-ncinte, căci e demnă-ntru totul de el.
Un pergament de șofran mi-nfășoare de-omăt cărticica ;
Pumicea-i curețe-ntii puful lucios, scămoșat ; 10
Poarte, în partea de sus a foiței subțiri, încrustată
Literă ca pe al tău nume să-l facă știut,
Iar între gemene frunți, pe la capete fie pictată :
Numai așa-mpodobit cade-se dat un volum.
Voi, autoarele versului meu, vă implor, Pieride, 15
Pe-umbra Castaliei și apele din Pieros,
Mergeți acasă la ea și îi dați cărticica frumoasă,
Cită va fi : și să nù-și piardă cufoarea deloc.
Eu voi vedea din răspuns dacă dorul ne este asemeni,
De mai puțin sau de tot inima ei m-a pierdut. 20
Însă, întâi, să îi dați pe deplin meritata urare ;
Spuneți cu glasul smerit vorbele-acestea apoi :
„Castă Neaera, bărbatul cîndva, acum frate,-ți trimite
Astea și daru-i mărunț roagă-se să i-l primești.
El ți se jură că-i ești decît măduva-n oase mai dragă, 25
Fie soție a lui, fie doar soră-n curînd ;
Dar mai degrabă soție, căci apa lui Dite gălbuie
Îi va lua numai mort dorul de-a-ți spune așa.“

III, 2

<i>Qui primus caram iuveni carumque puellae Eripuit iuvenem, ferreus ille fuit ; Durus et ille fuit, qui tantum ferre dolorem, Vivere et erepta coniuge qui potuit.</i>	
<i>Non ego firmus in hoc, non haec patientia nostro Ingenio : frangit fortia corda dolor ; Nec mihi vera loqui pudor est vitaeque fateri, Tot mala perpessae, taedia nata meae.</i>	5
<i>Ergo cum tenuem fuero mutatus in umbram Candidaque ossa supra nigra favilla teget, Ante meum veniat longos incompta capillos Et fleat ante meum maesta Neaera rogam ;</i>	10
<i>Sed veniat carae matris comitata dolore : Maereat haec genero, maereat illa viro. Praefatae ante meos manes animamque precatae Perfusaeque pias ante liquore manus,</i>	15
<i>Pars que sola mei superabit corporis, ossa Incinctae nigra candida veste legent Et primum annoso spargent collecta lyaeo, Mox etiam niveo fundere lacte parent,</i>	20
<i>Post haec carbaseis umorem tollere velis Atque in marmorea ponere sicca domo. Illic quas mittit dives Panchaia merces Eoique Arabes, dives et Assyria,</i>	
<i>Et nostri memores lacrimae fundentur eodem : Sic ego componi versus in ossa velim. Sed tristem mortis demonstret littera causam Atque haec in celebri carmina fronte notet :</i>	25
<i>„Lygdamus hic situs est : dolor huic et cura Neaerae, Coniugis ereptae, causa perire fuit.“</i>	30

III, 2

- Cel care-ntii i-a răpit unui tinăr iubita, iar fetei
I l-a răpit pe iubit, fost-a acela de fier.
Dur a mai fost și acel ce-a putut să suporte durerea
Și-a mai trăit cînd a sa soață răpită i-a fost.
Nu-s eu în stare de astea și nici o atare răbdare 5
Nu mi-e în fire ; se frîng suflete tari în dureri.
Nu mi-e rușine să spun adevărul și nici să dezvălui
Greața de viața-mi mereu greu încercată-n amar.
Deci, cînd voi fi transformat într-o umbră ușoară și scrumul
Negru-mi va acoperi oasele albe, la rug 10
Vină-mi cu părul ei lung, despletită și tristă Neaera
Și mă jelească atunci, stîndu-mi alături de rug.
Dar să îmi vină-nsoțită de jalea iubitei ei mame :
Plîngă-și un ginere ea, plîngă-l Neaera pe soț.
Manii întii invocîndu-i, rugîndu-se pentru-al meu suflet 15
Și înmuindu-și într-o apă pioasele mîini,
Stringe-or, încinse în negre veșminte, albitele oase,
Singura parte ce îmi va mai rămîne din trup,
Și le-or stropi, adunate, cu vinul cel vechi, dar să aibă
Grijă să-mprăștie și lapte ca neaua de alb ; 20
Stropii să-i șteargă cu pînza subțire de in și, uscate,-n
Marmora unui lăcaș să le așeze apoi.
Toate miresmele ce le trimite Panchaia bogată,
Orientalii arabi și-mbelșugații asiri
Să se amestece-acolo cu lacrimi păstrînd amintirea-mi . 25
Astfel aș vrea să fiu plîns cînd numai oase voi fi.
Iar o inscripție-arate și cauza tristă a morții
Și, la vedere-așezat, versul acesta să stea :
„Lygdamus zace aicea, durerea și dorul Neaerei,
Soaței răpîte, au fost cauza că a pierit.“ 30

III, 3

Quid prodest caelum votis implesse, Neaera,
 Blandaque cum multa tura dedisse prece,
 Non ut marmorei prodirem e limine tecti,
 Insignis clara conspicuusque domo,
 Aut ut multa mei renovarent iugera tauri 5
 Et magnas messes terra benigna daret,
 Sed tecum ut longae sociarem gaudia vitae
 Inque tuo caderet nostra senecta sinu,
 Tum cum permenso defunctus tempore lucis
 Nudus Lethaea cogerer ire rate? 10
 Nam grave quid prodest pondus mihi divitis auri,
 Arvaeque si findant pinguis mille boves?
 Quidve domus prodest Phrygiis innixa columnis,
 Taenare sive tuis, sive Caryste tuis,
 Et nemora in domibus sacros imitantia lucos 15
 Aurataeque trabes marmoreumque solum?
 Quidve in Erythraeo legitur quae litore concha
 Tinctaque Sidonio murice lana iuvat,
 Et quae praeterea populus miratūr? In illis
 Invidia est: falso plurima vulgus amat. 20
 Non opibus mentes hominum curaeque levantur
 Nec Fortuna sua tempora lege regit
 Sit mihi paupertas tecum iucunda, Neaera:
 At sine te regum munera nulla volo.
 O niveam quae te poterit mihi reddere lucem! 25
 O mihi felicem terque quaterque diem!
 At si, pro dulci reditu quaecumque voventur,
 Audiat aversa non meus aure deus,
 Nec me regna iuvat nec Lydius aurifer amnis
 Nec quas terrarum sustinet orbis opes. 30

III, 3

Ce-mi folosește, Neaera, de-a fi împinzit de dorințe
Cerul și,-n multele rugi, blîndă tămîie-a fi dat ?
Nu ca să ies peste pragul lăcașului celui de marmor și
Multe priviri să-mi atrag pentru palatul măreț,
Nici ca pogoanele multe să le afîneze-ai mei tauri 5
Și un ogor roditor mare recoltă să-mi dea,
Ci într-o lungă viață, să-mpart bucuria cu tine
Și bătrînețile la sînu-ți să mi le sfîrșesc,
Cînd împlinindu-mi ursitele zile și în letheana
Luntre voi fi nevoit să mă imbarc și să merg, 10
Ce-mi folosește o mare grămadă de aur ce-mbuibă
Sau să îmi are-n ogor rodnic o mie de boi ?
Ce, un palat ridicat pe coloane din Phrigia și din
Tine, Tenare, ori din tine, Caryste, sau ce,
Crînguri în case,-amintind de dumbrăvile sacre, 15
Întrauritele grinzi, marmora din pardoseli,
Scoica pe erytreenele țarmuri culeasă și lina
Trasă în roș de Sidon oare la ce-mi folosesc ?
Ce, și acelea de care se miră poporul : în ele
Zace invidia ; fals, multe-s iubite de vulg. 20
Nu-i ușurat prin avere al omului suflet de grijă,
Căci după bunul ei plac Soarta ne duce prin timp.
Fie a mea sărăcie ferice cu tine, Neaera,
Căci fără tine nu vreau nici un tezaur regesc,
O, strălucit-ar fi clipa ce mi te-ar putea readuce, 25
O, fericită-ntreit și împătrit, acea zi !
De-ar asculta cu ureche dușmană dorința-nălțată
Dulcei întoarceri un zeu, care nu este al meu,
Nu m-ar salva vreun regat, nici, din Lydia, rîul cu aur,
Nici bogățiile ce le-are întregul pămînt. 30

*Haec alii cupiant ; liceat mihi paupere cultu
Securo cara coniuge posse frui.
Adsis et timidis faveas, Saturnia, votis,
Et faveas concha, Cypria, vecta tua.
Aut si fata negant reditum tristesque sorores, ,
Stamina quae ducunt quaeque futura neunt,
Me vocet in vastos amnes nigramque paludem
Dives in ignava luridus Orcus aqua.*

35

Alții rîvnească-le ; mie, în traiul sărac, de soția
Dragă să-mi fie lăsat a mă putea bucura.
Vino, Saturnia, și împlinește-mi dorința umilă,
Cypria, dusă de-a ta scoică, plinește-o și tu !
Dacă Destinul și triste Surorile, care din caier
Torc, viitorul ursind, astei întoarceri se-opun,
Cheme-mă-atuncea în vastele-i rîuri și-n negrele-i mlaștini
Orcus cel sumbru și în leneșă apă bogat.

35

III, 4

<i>Di meliora ferant, nec sint mihi somnia vera, Quae tulit hesternae pessima nocte quies.</i>	
<i>Ite procul vani falsique avertite visus, Desinite in nobis quaerere velle fidem.</i>	
<i>Divi vera monent, venturae nuntia sortis, Vera monent Tuscis exta probata viris ;</i>	5
<i>Somnia fallaci ludunt temeraria nocte Et pavidas mentes falsa timere iubent ;</i>	
<i>Et natum in curas hominum genus omina noctis Fare pio placant et saliente sale !</i>	10
<i>Et tamen, utcumque est, sive illi vera moneri, Mendaci somno credere sive volent,</i>	
<i>Efficiat vanos noctis Lucina timores Et frustra inmeritum pertimuisse velit,</i>	
<i>Si mea nec turpi mens est obnoxia facto Nec laesit magnos impia lingua deos.</i>	15
<i>Iam Nox aetherium nigris emensa quadrigis Mundum caeruleo laverat amne rotas,</i>	
<i>Nec me sopierat menti deus utilis aegrae : Somnus sollicitas deficit ante domos.</i>	20
<i>Tandem, cum summo Phoebus prospexit ab ortu, Pressit languentis lumina sera quies.</i>	
<i>Hic iuvenis casta redimitus tempora lauro Est visus nostra ponere sede pedem.</i>	
<i>Non illo quicquam formosius ulla priorum Aetas, heroum nec tulit ulla domus.</i>	25
<i>Intonsi crines longa cervice fluebant, Stillabat Syrio myrtea rore coma.</i>	
<i>Candor erat qualem praefert Latonia Luna, Et color in niveo corpore purpureus,</i>	30

III, 4

- Zei să dea numai bine, să nu poată fi-adevărate
Visele ce mi le-adus somnul de-azi-noapte-agitat.
Cît mai departe de-aici dispăreți, arătări mincinoase,
Și încetați a căta urmă de-ncredere-n noi !
- Zei prezic adevărul, iar viscere, soli viitoarei 5
Soarte, prezic adevăr prin interpretii etrusci.
Visele cele-ndrăznețe se joacă în noaptea vicleană,
Sfabelor minți poruncind, falsele, a se-nfrica.
- Neamul de oameni, născut în neliniști, îmbun-ale nopții
Semne cu sare pe foc și cu făină de grâu. 10
Totuși, oricum, de se-ncred în acele ce spun adevărul
Ori de îi dau crezămînt somnului înșelător,
Să-mi risipească Lucina deșartele spaime-ale nopții,
Ca pe nemerit să nu mă mai înfrice-n zadar,
- Fiindcă nici gîndul nu mi-e întinat de vreo faptă murdară 15
Și nici pe zeii cei mari limba-mi rea nu i-a jignit.
Noaptea, de-acum, străbătînd în cvadriga ei neagră eterul,
Roțile-n riul de-azur și le scăldă, dar cel zeu,
Care alină-ntristatele suflete, nu m-adormise :
- Somnul lipsește de prin case-ntristate de griji. 20
Totuși, cînd Phoebus, de-acum răsărit, se uita, un repaos
Întîrziat se lăsă peste-ai mei ochi osteniți ;
Iată un tînăr cu tîmple curate încinse de laur
Mi se-arătase trecînd pragul lăcașului meu.
- Nici legendarele timpuri și nici a eroilor stirpe 25
Nu au văzut vreodat' tînăr mai mîndru ca el.
Plete netunse-i curgeau peste gîtul cel lung, iară părul
Său ca de mirt răsîndea miros de-odor sirian.
Palid era, cum arată și Luna, copila Latonei,
Și i se împurpura trupul ca neaua de alb, 30

<i>Ut iuveni primum virgo deducta marito Inficitur teneras ore rubente genas, Et cum contexunt amarantis alba puellae Lilia et autumnno candida mala rubent.</i>	
<i>Ima videbatur talis includere palla : Namque haec in nitido corpore vestis erat. Artis opus rarae, fulgens testudine et auro Pendebat laeva garrula parte lyra.</i>	35
<i>Hanc primum veniens plectro modulatus eburno Felices cantus ore sonante dedit ;</i>	40
<i>Sed postquam fuerant digiti cum voce locuti, Edidit haec dulci tristia verba modo : „Salve, cura deum : casto nam rite poetae Phoebusque et Bacchus Pieridesque favent ; Sed proles Semelae Bacchus doctaeque sorores Dicere non norunt quid ferat hora sequens ; At mihi fatorum leges aevique futuri Eventura pater posse videre dedit ;</i>	45
<i>Quare ego quae dico non fallax accipe vates Quodque deus vero Cynthius ore feram.</i>	50
<i>Tantum cara tibi quantum nec filia matri, Quantum nec cupido bella puella viro, Pro qua sollicitas caelestia numina votis, Quae tibi securos non sinit ire dies</i>	
<i>Et, cum te fusco Somnus velavit amictu, Vanum nocturnis fallit imaginibus, Carminibus calebrata tuis formosa Neaera Alterius mavult esse puella viri, Diversasque suas agitat mens impia curas, Nec gaudet casta nupta Neaera domo.</i>	55
<i>A crudele genus nec fidum femina nomen ! A pereat, didicit fallere si qua virum !</i>	60
<i>Sed flecti poterit : mens est mutabilis illis ; Tu modo cum multa bracchia tende fide.</i>	
<i>Saevus Amor docuit validos temptare labores, Saevus Amor docuit verbera posse pati</i>	65
<i>Me quondam Admeti niveas pavisse iuencas Non est in vanum fabula ficta iocum ; Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora Nec similes chordis reddere voce sonos,</i>	70

- Cum se împurpură gingași obrații fecioarei și gura
 Cum i se-mpurpură cînd dusă-i la tînărul soț,
 Cum e-mpletit în cununi amarantul cu crinul de fete,
 Toamna cum se rumenesc merele albe, în pîrg. 35
- Mantia-n falduri părea că se joacă cu gleznele sale,
 Căci lucitorul său trup cu-asta era învăscut,
 Iar de pe umărul stîng i-atîrna, iscusit ferecată-n
 Aur, boltită-n бага, lira cu sunet plăcut.
- Cum a sosit, mi-a cîntat, modulîndu-și cu plectrul de fildeș
 Melodiosul său glas, cîntece de bun augur. 40
- Iar după ce mi-a cîntat, însoțindu-și cu degetul glasul,
 Astfel, în chip mișcător, triste cuvinte-mi rosti :
 „Ție, a zeilor grijă, salut, căci poetul, prin datini
 Cast, și de Muze, și de Phoebus și Bacchus i-ales,
 Insă Surorile docte și Bacchus, odrasla Semelei, 45
- Nu pot să spună ce-aduc clipele care ne vin.
 Mie părintele meu mi-a lăsat și puteri de-a cunoaște
 Fapte din timpii viitori, și-ale ursitelor legi.
- Ia deci aminte la glasul ce spune-adevărul, căci eu sînt
 Zeul din Cynt și-un profet care nu minte nicicînd. 50
- Ceea-ntr-atîta de dragă, cum nu-i este mamei o fiică,
 Nici vreo frumoasă nu-i e unui bărbat doritor,
 Cea pentru care tot cerul îl umpli de rugile tale,
 Care nu-ți lasă o zi să ți se scurgă-mpăcat,
- Cea care-atunci cînd te-nvăluie somnul cu vâlul său negru 55
- Mi te înșeală-n zadar cu ale noptii-arătări,
 Ea, ce-i cîntată-n poemele tale, frumoasa Neaera,
 Vrea fetișcana ca un altul s-o aibă, nu tu.
- Pentru un altul e inima-i crudă pătrunsă de doruri
 Și nu șe bucură de-o nuntă-n lăcașu-ți pios. 60
- Neam de miere, lipsit de credință, o, stirpe vicleană,
 Piară aceea ce-nți soțu-a-nvățat a-nșela !
- Tu o mai poți îmbuna ; schimbătoare le este lor firea,
 Numai întinde destul de-ncrezător al tău braț.
- Crudul Amòr te-a-nvățat să înduri încercările grele, 65
- Crudul Amòr te-a-nvățat și lovituri a răbda.
- Eu, altădat', i-am păscut lui Admetus junincile albe :
 Fabula asta nu e glumă zvonită în van.
- Nu mă puteam bucura pe atunci de chitara sonoră,
 Nici nu-mi puteam însoți sunetul vocii pe corzi, 70

*Sed perlucenti cantum meditabar avena
 Ille ego Latonae filius atque Iovis.*
*Nescis quis sit amor, iuvenis, si ferre recusas
 Immitem dominam coniugiumque ferum.*
Ergo ne dubita blandas adhibere querellas : 75
Vincuntur molli pectora dura prece.
*Quod si vera canunt sacris oracula templis,
 Haec illi nostro nomine dicta refer :*
*Hoc tibi coniugium promittit Delius ipse ;
 Felix hoc, alium desine velle virum."* 80
Dixit, et ignavus defuxit corpore somnus.
A ego ne possim tanta videre mala !
*Nec tibi crediderim votis contraria vota
 Nec tantum crimen pectore inesse tuo :*
Nam te nec vasti genuerunt aequora ponti 85
Nec flammam volens ore Chimaera fero
*Nec canis anguinea redimitus terga caterva,
 Cui tres sunt linguae tergeminumque caput,
 Scyllaque virgineam canibus succincta figuram,
 Nec te conceptam saeva leaena tulit,* 90
*Barbara nec Scythiae tellus horrendave Syrtis,
 Sed culta et duris non habitanda domus
 Et longe ante alias omnes mitissima mater
 Isque pater quo non alter amabilior.*
Haec deus in melius crudelia somnia vertat 95
Et iubeat tepidos inrita ferre Notos.

Ci măiestream pe atuncea din nai străvezie cîntare,
 Eu, al lui Joe copil, cel din Latona născut.
 Tinere, dacă nu vrei să suportî o iubită mai crudă
 Și o soție mai rea, ce e iubirea, nu știi. 75
 Nu te sfii, așadar, să-i aduci tînguirile blînde ;
 Ruga umilă a-nvins deseori inimi de fier.
 Dacă oracole-n templele mele mai cînt-adevărul,
 Spusele-acestea la ea du-i-le-n numele meu :
 Chiar Delianul, el însuși, ți-orînduie astă unire
 Ce-i fericită, deci tu nu-ți mai dori alt bărbat !“ 80
 Zise ; și somnul cel leneș se scurse cu-ncetul din trupu-mi ;
 O, dacă n-aș mai vedea rele atîta de mari !
 N-aș fi crezut c-ai avea vreo dorință contrară dorinții-mi,
 Nici că în sufletul tău astfel de crime-ar zăcea.
 Nu te-ai născut din oceanul cel vast cu adîncile-i ape, 85
 Nici din Chimera ce foc varsă pe cruntu-i gîtlej,
 Nici din cel cîine zbîrlit pe spinare de șerpi o mulțime,
 Cel cu trei capete și limbi, de asemenea, trei,
 Nici din cea Scyllă cu chip de fecioară, de cîini însoțită,
 Nici nu mi te-a zămislit cruda leoaică și nici 90
 Barbarul Scythiei țârmur, nici Sirta cea îngrozitoare,
 Ci te-ai născut într-un loc unde cei răi nu-s primiți,
 Și dintr-o mamă cum nu este alta pe lume mai blindă
 Și dintr-un tată cu mult mai iubitor decît toți.
 Groaznice visele-acestea le-ntoarcă un zeu înspre bine, 95
 Fără urmări poruncind Notusul cald să le ia.

III, 5

*Vos tenet, Etruscis manat quae fontibus unda,
 Unda sub aestivum non adeunda Canem,
 Nunc autem sacris Baiarum proxima lymphis,
 Cum se purpureo vere remittit humus.*
At mihi Persephone nigram denuntiat horam : 5
Immerito iuveni parce nocere, dea.
*Non ego temptavi nulli temeranda virorum
 Audax laudandae sacra docere deae,
 Nec mea mortiferis infecit pocula sucis .*
Dextera nec cuiquam trita venena dedit, 10
*Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes,
 Nec cor sollicitant facta nefanda meum,
 Nec nos insanae meditantis iurgia mentis
 Impia in adversos solvimus ora deos.*
Et nondum cani nigros laesere capillos, 15
Nec venit tardo curva senecta pede :
*Natalem primo nostrum videre parentes,
 Cum cecidit fato consul uterque pari.*
Quid fraudare iuvat vitem crescentibus uvis
Et modo nata mala vellere poma manu ? 20
*Parcite, pallentes undas quicumque tenetis
 Duraque sortiti tertia regna dei.*
*Elysios olim liceat cognoscere campos
 Lethaeamque ratem Cimmeriosque lacus,*
Cum mea rugosa pallebunt ora senecta 25
Et referam pueris tempora prisca senex.
*Atque utinam vano nequiquam terrear aestu !
 Languent ter quinos sed mea membra dies.*
*At vobis Tuscae celebrantur numina lymphae
 Et facilis lenta pellitur unda manu.* 30

III, 5

- Unda curgînd din izvoare etrusce v-aşine, prieteni,
Unda la care nu e, pe-arşiţă, bine de mers,
Însă cu sacrele unde-ale Baiaei egală acuma
Cînd primăvara a-ntins strai purpuriu pe pămînt.
Dar Persephona-mi vesteşte clipita cea neagră ; o, zee, 5
Cruţă-mă, tînăr cum sînt, nu mă lovi pe nedrept.
Nu am nutrit îndrăzneala, oricărui bărbat temerară,
Bunei zeiţe să îi aflu misterele, nici
N-a otrăvit nici o cupă cu sucuri ce moartea o poartă,
Nici nu a dat nimănui dreapta-mi veninul pisat, 10
Nici n-am venit lîngă temple cu torţele profanatoare,
Nici de vreun fapt nepermis sufletul nu mi-e-ncărcat.
Cugetul meu nu a fost într-atît de nebun ca să mustre
Zeiii potrivnici şi nici să le aducă ocări.
Nu mi-a sosit bătrîneţea înceată la pas, girbovita ; 15
Părul meu negru nu e de cărunteţe pătat.
Ziua de naştere-a mea mai întii o văzură părinţii
Cînd prin acelaşi destin fost-au doi consuli răpuşi.
Ce foloseşte să rupi de pe-o viţă ciorchinii cei fragezi
Sau cu un braţ înrăit poamele verzi să le smulgi ? 20
Daţi-mi cruţare, o zei, ce domniţi peste palide unde,
Voi, care sînteţi meniţi peste al treilea cerc.
Fie-mi lăsat ca şi luntrea lethee şi lacul cimeric
Şi Elizee Cîmpii să le cunosc mai tîrziu,
Faţa cînd mi-o vor sfriji bătrîneţile pline de riduri, 25
Pruncilor cînd voi vorbi, moş, despre vremi de demult.
O, dacă vană o febră m-ar fi îngrozit pe degeaba,
Însă de cîte trei ori cinci zile membrele-mi zac !
Voi, între timp, celebraţi zeităţile apei etrusce,
Mîna gingăşă-ndelung unde uşoare tăind. 30

*Vivite felices, memores et vivite nostri,
Sive erimus seu nos fata fuisse velint.
Interea nigras pecudes promittite Diti
Et nivei lactis pocula mixta mero.*

Fii fericiți și trăii, amintirea și mie păstrindu-mi,
De voi mai fi sau de vrea soarta ca doar să fi fost.
Iar mai încalte-i promiteți lui Dite mioarele negre,
Cupe să-i dați, însoțind lapte ca neaua cu vin.

III, 6

<i>Candide Liber, ades — sic sit tibi mystica vitis</i>	
<i>Semper, sic hedera tempora vincta feras —</i>	
<i>Aufer et, ipse, meum, pariter medicande, dolorem :</i>	
<i>Saepe tuo cecidit munere victus amor.</i>	
<i>Care puer, madeant generoso pocula baccho,</i>	5
<i>Et nobis prona funde Falerna manu.</i>	
<i>Ite procul durum curae genus, ite labores ;</i>	
<i>Fulserit hic niveis Delius alitibus.</i>	
<i>Vos modo proposito dulces faveatis amici,</i>	
<i>Neve neget quisquam me duce se comitem,</i>	10
<i>Aut si quis vini certamen mite recusat,</i>	
<i>Fallat eum tecto cara puella dolo.</i>	
<i>Ille facit dites animos deus, ille ferocem</i>	
<i>Contudit et dominae misit in arbitrium,</i>	
<i>Armenias tigres et fulvas ille leaenas</i>	15
<i>Vicit et indomitis mollia corda dedit.</i>	
<i>Haec Amor et maiora valet ; sed poscite Bacchi</i>	
<i>Munera : quem vestrum pocula sicca iuvant ?</i>	
<i>Convenit ex aequo nec torvus Liber in illis</i>	
<i>Qui se quique una vina iocosa colunt,</i>	20
<i>Nunc venit iratus nimium nimiumque severis :</i>	
<i>Qui timet irati numina magna, bibat.</i>	
<i>Quales his poenas qualis quantusque minetur,</i>	
<i>Cadmeae matris praeda cruenta docet.</i>	
<i>Sed procul a nobis hic sit timor, illaque, si qua est</i>	25
<i>Quid valeat laesi sentiat ira dei.</i>	
<i>Quid precor a demens ? Venti temeraria vota,</i>	
<i>Aeriae et nubes diripienda ferant.</i>	
<i>Quamvis nulla mei superest tibi cura, Neaera,</i>	/
<i>Sis felix et sint candida fata tua.</i>	30

III, 6

- Vino, o candido Liber, și mistica viță să fie
Pururi a ta și să ai creștetu-n iederă-ncins.
Tu, trebuind vindecat de asemeni, alină-mi durerea ;
Dragostea-nvinsă ades printr-al tău dar a zăcut. 5
Cupele, dragă băiete, se scalde în nobile vinuri ;
Toarnă Falernuri cu-a ta mînă-nclinată ușor !
Doruri, voi neam blestemat, dispăreți, dispăreți, voi neliniști ;
Delius fîlgure-aici cu-ntraripații-i de nea.
Nimenea nu se-ncontreze să-mi fie părtaș, conducîndu-l,
Ci într-un gînd să-mi urmați vrerea, prieteni iubiți ! 10
Iar, de refuză vreunul a vinului luptă plăcută,
Să mi-l înșele pe-ascuns fata iubită de el.
Zeul acela dă suflete mari și tot el pe cel trîfaș
Îl potolește și-l dă-n voia ibovnicei lui.
Armeniene tigroaice, leoaice roșcate supune 15
Și ne-mblînziților dă inimi duioase tot el.
De-astea, de mai mari chiar, Amor e-n stare ; voi însă lui Bacchus
Cereți-i daruri, căci cui cupele seci fi slujesc ?
E-o învoială egală și Liber nu-i aspru cu care
Pe-Amor slujindu-l, slujesc vinul glumeț totodat'. 20
Însă se-arată-ncrunat cu acei cumpătați ; de voința
Mare, de zeu miniat, cine se teme, să bea.
Prada cumplită a mamei Cadmee ne poate fi pildă
Care-s pedepsele lui, cît amenință și cum.
Teama aceasta departe de noi ! și să simtă, de-i una, 25
Ea cît de vajnică e ura jignitului zeu.
Vai, ce mă rog eu, nebunul ? dorințele-mi necugetate
Vîntul și norii le ia, de risipit în văzduh.
Chiar dacă n-ai nici o dragoste față de mine, Neaera,
Fii fericită și ai și un destin fericit. 30

At nos securae reddamus tempora mensae :
Venit post multos una serena dies.
Ei, mihi difficile est imitari gaudia falsa,
Difficile est tristi fingere mente iocum,
Nec bene mendaci risus componitur ore, 35
Nec bene sollicitis ebria verba sonant.
Quid queror infelix ? Turpes discedite curae :
Odit Lenaeus tristia verba pater.
Gnosia, Theseae quondam periuria linguae
Flevisti ignoto sola relicta mari : 40
Sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus
Ingrati referens impia facta viri.
Vos ego nunc moneo : felix, quicumque dolore
Alterius disces posse cavere tuos.
Nec vos aut capiant pendentia brachia collo 45
Aut fallat blanda sordida lingua fide ;
Etsi perque suos fallax iuravit ocellos
Iunonemque suam perque suam Venerem,
Nulla fides inerit : periuria ridet amantum
Iuppiter et ventos inrita ferre iubet. 50
Ergo quid totiens fallacis verba puellae
Conqueror ? Ite a me, seria verba, precor.
Quam vellem tecum longas requiescere noctes
Et tecum longos pervigilare dies,
Perfida nec merito nobis inimica merenti, 55
Perfida, sed, quamvis perfida, cara tamen !
Naida Bacchus amat : cessas, o lente minister ?
Temperet annosum Marcia lympha merum.
Non ego, si fugit nostrae convivium mensae
Ignotum cupiens vana puella torum, 60
Sollicitus repetam tota suspiria nocte.
Tu, puer, i, liquidum fortius adde merum.
Iam dudum Syrio madefactus tempora nardo
Debueram sertis implicuisse comas.

- Noi să ne-ntoarcem cu gîndul la masa lipsită de grijă ;
 După mai triste,-n sfîrșit, vine senină o zi.
- Vai, cît de greu e să poți imita bucuriile false,
 Greu e cu sufletul trist glume să poți născoci. 35
- Zîmbetul nu se-ntrupează ușor pe o gură ce minte,
 Nici nu le sună plăcut vorbe cheflii celor triști.
- Ce mă mai plîng abătut ? întristate cuvinte urăște
 Tatăl Lenaeus, pieriți voi, rușinoaselor griji.
- Gnosia, tu, părăsită, sperjurele limbii thesee
 Însingurată le-ai pînă mării străine cîndva. 40
- Astfel, Minoico, doctul Catullus, vorbind de isprava
 Impie-a unui bărbat mîrșav, pe tin' te-a cîntat.
- Vouă acum v-amintesc : fericit e oricine din răul
 Altuia poate-nvăța să se păzească de-al său.
- Nu vă înșele nici limba mieroasă, mîrșavă-n credință 45
 Și nu vă-nlănțuie nici brațe ce gîtu-l cuprind.
- Chiar de-a jurat mincinoasa pe Venera sa, pe Iunona
 Și pe-ai săi ochi de-a jurat, nici o crezare nu-i dați,
- Căci de cuvîntul sperjur al amanților Jupiter ride
 Și poruncește-a-l lua vîntul și a-l risipi. 50
- Vai, dar de ce mă mai plîng într-atît de cuvîntul perfidei?
 Să dispăreți, așadar, grave cuvinte de-acum.
- Cît aș mai vrea ca în lungile nopți să rămîn lîngă tine
 Și lîngă tine să pot zilele lungi a veghea.
- Tu, pe nedrept, mi-ești perfidă și, pe nemerit, dușmancă. 55
 Cît de perfidă și tot dragă, perfidă oricît !
- Bacchus iubește Naiada ; ce stai, servitorule lenes ?
 Apa din Marcia să-mi stîmpere vinul cel vechi.
- Cînd de al meselor noastre ospăț ușuratica față
 Fuge, dorind a șede-a-n necunoscutul culcuș, 60
- Nu mă voi neliniști, petrecîndu-mi o noapte-n suspine.
 Haide, băiete, din plin toarnă-ne vinul curat.
- Încă demult trebuia să-mi fi-ncins în cunună
 Părul și să-mi fi muiat tîmplele-n nard sirian,

PANEGYRICUS MESSALLAE
(TERTII LIBRI, 7 = QUARTI, 1)

III, 7 = IV, 1

*Te, Messalla, canam, quamquam me cognita virtus
Terret ; ut infirmae nequeant subsistere vires,
Incipiam tamen, ac meritas si carmina laudes
Deficiant, — humilis tantis sim conditor actis
Nec tua praeter te chartis intexere quisquam* 5
*Facta queat, dictis ut non maiora supersint, —
Est nobis voluisse satis ; nec munera parva
Respueris : etiam Phoebō gratissima dona
Cres tulit, et cunctis Baccho iucundior hospes
Icarus, ut puro testantur sidera caelo* 10
*Erigoneque Canis̄que, neget ne longior aetas :
Quin etiam Alcides, deus ascensus Olympum,
Laeta Molorcheis posuit vestigia tectis,
Parvaeque caelestis placavit mica, nec illis
Semper inaurato taurus cadit hostia cornu.* 15
*Hic quoque sit gratus parvus labor, ut tibi possim
Indē alios aliosque memor componere versus.*
*Alter dicat opus magni mirabile mundi,
Qualis in immenso desederit aere tellus,
Qualis et in curvum pontus confluxerit orbem,* 20
*Et vagus, e terris qua surgere nititur, aer,
Huic et contextus passim fluat igneus aether,
Pendentique super claudantur ut omnia caelo ;
At quodcumque meae poterunt audere camenae,
Seu tibi par poterunt seu, quod spes abnuvit, ultra* 25
*Sive minus (certeque canent minus), omne vovemus
Hoc tibi, nec tanto careat mihi carmine charta.
Nam quamquam antiquae gentis superant tibi laudes,
Non tua maiorum contenta est gloria fama
Nec quaeris quid quaque index sub imagine dicat,* 30

PANEGIRICUL LUI MESSALLA

(CARTEA A TREIA, 7 =
CARTEA A PATRA, 1)

III, 7 = IV, 1

Chiar de mă-nfrică știuta-ți virtute, eu totuși, Messalla,
Te voi cînta ; dacă biata-mi putere n-ar fi să m-ajute,
Tot voi începe și, dac-al meu vers nu ar fi pe potriva
Dreptelor laude — sînt doar umil cîntăreț al atîtor
Fapte mărețe și nimeni, afară de tine, nu poate 5
Să le înșiruie-n scrieri, ca spūsei să nu-i stea deasupra, —
Sînt mulțumit să încerc, iar măruntele mele ofrande
Nu le privi cu dispreț ; și Cretanul lui însuși, lui Phoebus,
Daruri plăcute i-a dat, iară Bacchus, din toate, alese 10
A lui Icar ospete, cum martori stau stele-n seninul
Cer, Erigone și Ciinele, timpii cei lungi să nu uite ;
Chiar și Alcide, ca zeu, trebuind în Olimp să se naște,
Vesel piciorul și-l puse în prag lui Molorchus.
Bobul de grîu chiar împacă pe zei, căci nici lor nu le cade
Întotdeauna, drept jertfă, un taur cu coarne-aurite. 15
Și tu primește-mi umila-ncercare, ca alte și alte
Versuri să-ți pot închina,-ndatorat de acum înainte.
Spună un altul mirabila facere-a lumii eterne,
Cum se va fi împlîntat în imensele spații pămîntul,
Cum, în rotundul acesta, oceanul unitu-și-a apa 20
Și-aerul cum, răspîndit din pămînt, s-a silit să se naște
Pînă eterul de foc în plutire-l cuprinse de-a-ntregul,
Cum le închise pe toate deasupra a cerului boltă.
Însă eu tot ce camelele mele-ar putea să cuteze,
Fie egalele-ți, fie, ce nici nu o sper, mai dibace, 25
Fie mai slabe (și sigur mai slab o să cînte), eu, totul,
Ție-ți închin ; o așa poezie-ncunune-mi lucrarea.
Chiar dacă tu moștenești un renume al vechii familii,
Nu ți-e virtutea de fama strămoșilor tăi ostoită,
Nici nu prea cauți să afli ce spune sub chipuri înscrisul, 30

*Sed generis priscos contendis vincere honores,
 Quam tibi maiores maius decus ipse futuris :
 At tua non titulus capiet sub nomine facta,
 Aeterno sed erunt tibi magna volumina versu,
 Convenientque tuas cupidi componere laudes* 35
*Undique quique canent vincto pede quique soluto ;
 Quis potius, certamen erit : sim victor in illis,
 Ut nostrum tantis inscribam nomen in actis.*
Nam quis te maiora gerit castrisve forove ?
Nec tamen hic aut hic tibi laus maiorve minorve, 40
*Iusta pari premitur veluti cum pondere libra,
 Prona nec hac plus parte sedet nec surgit ab illa,
 Qualis, inaequatum si quando onus urget utrimque,
 Instabilis natat alterno depressior orbe.*
Nam seu diversi fremat inconstantia vulgi 45
Non alius sedare queat ; seu iudicis ira
Sit placanda, tuis poterit mitescere verbis.
Non Pylos aut Ithace tantos genuisse feruntur
Nestora vel parvae magnum decus urbis Ulixem,
Vixerit ille senex quamvis, dum terna per orbem 50
*Saecula fertilibus Titan decurreret horis,
 Ille per ignotas audax erraverit urbes,
 Qua maris extremis tellus includitur undis :
 Nam Ciconumque manus adversis reppulit armis,* 55
Nec valuit lotos coeptos avertere cursus,
Cessit et Aetnaeae Neptunius incola rupis
*Victa Maroneo foedatus lumina baccho ;
 Vexit et Aeolios placidum per Nerea ventos,
 Incultos adiit Laestrygonas Antiphatenque,*
Nobilis Artacie gelida quos inrigat unda ; 60
Solum nec doctae verterunt pocula Circes,
Quamvis illa foret Solis genus, apta vel herbis
*Aptaque vel cantu veteres mutare figuras ,
 Cimmericum etiam obscuras accessit ad arces,
 Quis numquam candente dies apparuit ortu,* 65
*Seu supra terras Phoebus seu curreret infra ;
 Vidit ut inferno Plutonis subdita regno*
*Magna deum proles levibus discurreret umbris,
 Praeteriitque cita Sirenum litora puppi ;
 Illum inter geminae nantem confinia mortis* 70

Ci te muncești să întreci măreția străvechii familii,
 Mai strălucit tu urmașilor tăi, decît ție strămoșii.
 Faptele tale nu pot fi cuprinse-n inscripții sub stemă,
 Ci de mărețe volume de versuri vor fi veșnicite.

Cei doritori să înalțe elogiul tău se vor strînge 35
 De pretutindeni să cînte-n piciorul strunit și-n cel slobod.
 Fi-va întrecerea celor mai buni ; o, de-aș putea să o cîștig,
 Numele meu să-l înscriu ling-asemenea fapte de seamă.
 Căci oare cine le face mai mari decît tine în for sau în castre :
 Nu ți-e mai mic sau mai mare renumele-aici sau acolo, 40
 Astfel precum o balanță-ncărcată cu sarcini egale
 Nu-i povîrnită-ntr-o parte și nu se ridică în alta,
 Dar, de apasă povară mai mare de-o parte sau alta,
 Cît de nesigur-atunci se înclină din talgere-ntruna !

Iar, de se naște rumoarea-n mulțimile cele dușmance, 45
 Altul n-ar fi s-o supună, iar, de-i de-mblînzit și mînia
 Judecătorului, tu vei putea-o-mbuna cu cuvîntul.
 N-au fost atîta de mari nici născuții-n Ithaca și Paros,
 Nestor și marea podoabă-ntr-o mică cetate, Ulise,
 Chiar de bătrînul celebru trăi pînă ce în trei veacuri 50
 Rostogoli anotîmpuri fertile Titanul în lume,
 Iară viteazul va fi rătăcit prin cetăți neumblate,
 Pîn' l-al pămîntului capăt, sfîrșit în a' mărilor valuri,
 Căci a respins a' ciconilor armii dușmane cu mîna
 Și să-l ațină din cale nici Lotosul n-a fost în stare ; 55
 I s-a supuș băștinașul neputnic din văile Etnel
 Cînd, amețindu-l cu vin de Morona,-i striviseră ochiul ;
 Duse pe marea cea calmă aeolice vînturi și-ajunse
 La laestrigonii sălbatici și la Antiphate, pe care-i
 Scald-ale-Artaciei nobile unde și reci ca de gheață. 60
 Numai pe el nu-l schimbară licorile Circei dibace,
 Cît va fi fost ea a soarelui fiică, în stare cu ierburi
 Ori prin descîntece-n stare să schimbe făptura normală ;
 Chiar în noptoasele creste ajunse la cimerienii
 Cărora ziua nicicînd nu se-arată-n lucirea ivirii, 65
 De-i pe deasupra pămîntului Phoebus, de-i pe dedesubtul.
 El a văzut cum, ajunși în Infern, pe tărîmul lui Pluto,
 Fiii-iluștri de zei rătăcesc ca și umbre ușoare.
 Și de-al Sirenelor țărîmur trecu cu corabia-i iute ;
 Printre hotarele gemenei morți navigînd, pe acela 70

<i>Nec Scyllae saevo conterruit impetus ore, Cum canibus rabidas inter fera serperet undas, Nec violenta suo consumpsit more Charybdis, Vel si sublimis fluctu consurgeret imo, Vel si interrupto nudaret gurgite pontum.</i>	75
<i>Non violata vagi sileantur pascua Solis, Non amor et fecunda Atlantidos arva Calypsus, Finis et erroris miseri Phaeacia tellus. Atque haec seu nostras inter sunt cognita terras, Fabula sive novum dedit his erroribus orbem, Sit labor illius, tua dum facundia maior.</i>	80
<i>Iam te non alius belli tenet aptius artes, Qua deceat tutam castris praeducere fossam, Qualiter adversos hosti defigere cervos, Quemve locum ducto melius sit claudere vallo, Fontis ubi dulcis erumpat terra liquores, Ut facilisque tuis aditus sit et arduus hosti, Laudis ut adsiduo vigeat certamine miles, Quis tandem sudem melius celeremve sagittam Iecerit aut lento perfregerit obvia pilo, Aut quis equum celeremve arto compescere freno Possit et effusas tardo permittere habenas Inque vicem modo directo contendere passu, Seu libeat, curvo brevius convertere gyro, Quis parma, seu dextra velit seu laeva, tueri, Sive hac sive illac veniat gravis impetus hastae Amplior aut signata cita loca tangere funda. Iam simul audacis venient certamina Martis Adversisque parent acies concurrere signis, Tum tibi non desit faciem componere pugnae, Seu sit opus quadratum acies consistat in agmen, Rectus ut aequatis decurrat frontibus ordo, Seu libeat duplicem seiunctim cernere martem, Dexter uti laevum teneat dextrumque sinister Miles sitque duplex gemini victoria casus.</i>	85
<i>At non per dubias errant mea carmina laudes : Nam bellis experta cano. Testis mihi victae Fortis Iapydiae miles, testis quoque fallax Pannonius, gelidas passim disiectus in Alpes, Testis Arupinis et pauper natus in arvis,</i>	90
	95
	100
	105
	110

Nu-l îngrozi nici al Scyllaei atac, cu gitleju-i sălbatic,
 Când șerpuia printre valuri turbate cu cîinii ei, fiara,
 Nici nu-l răpuse Charibda atît de haină din fire,
 De se nălța cu trufie pe creștet de vāluri stîrnite,
 De dezvelea ale mării adîncuri, vîrtejul rupîndu-l. 75
 Nu voi uita nici cîmpii devastate-a' pribeagului Soare,
 Nici roditorul ogor și iubirea-atlantidei Calypso,
 Nici al Pheaciei țăr mur, sfîrșit rătăcirii lui triste.
 Fie c-au fost făptuite acestea-n hotarele noastre,
 Fie că dat-a povestea noi lumi rătăcirilor sale, 80
 Muncile lui să-i rămînă cît timp le întrece virtutea-ți.
 Căci nu-i un altul să știe ca tine-a războiului artă,
 Cum se cuvine săpat pentru tabere șanț cît mai sigur
 Și în ce fel se înfig împotriva dușmanului parii,
 Care e locul mai bun printr-un val de pămînt a se-nchide, 85
 Unde țîșnesc din pămînt, în izvoare, plăcutele ape,
 Cît mai ușor de ajuns pentru-ai tăi și mai greu pentru dușman,
 Cum să-și sporească soldații vigoarea-n continue-ntreceri,
 Cine s-arunce mai bine țepușa cea grea ori săgeata
 Iute sau cin' cu zăbavnica sulită ținta s-o frîngă ; 90
 Cine să poată cu frîu-ncordat domoli un buiestru
 Sau să-l zorească pe calul mai leneș, slăbindu-i zăbala,
 Cum să îl facă, pe rînd, să se miște în linie dreaptă,
 Sau să se poată întoarce în cerc, în manejuri preastrîmte ;
 Cin' să se apere-n stînga și-n dreapta mai bine cu scutul, 95
 Oridincotro ar veni izbitura puternicei lance,
 Sau să atingă cu praștia iute-nsemnatele locuri.
 Iar de îndată ce luptele cruđului Marte-o să vină
 Și vor apare cu semne dușmane oștiri să se-nfrunte,
 Nu-ți va lipsi măiestria să-nchipui un plan de bătaie, 100
 Fie c-ai vrea să se-adune oștirea-n careul de luptă,
 Astfel încît să atace cu fronturi unite-nainte,
 Fie c-ai vrea să se lupte cu ambele fronturi, ca flancul
 Drept să înfrunte dușmanul la stînga, iar stîngul — la dreapta
 Și-astfel, din două-nfruntări, să cîștigi o victorie dublă. 105
 Nu-mi rătăcește-n zadarnice laude versul, ci despre
 Lupte-ncercate eu cînt și mi-e martor soldatul puternic
 Al cuceritei Iapydii ba chiar și panonul, vîcleanul,
 Cel risipit pretutindeni în Alpii-nghețați, mi-este martor.
 Martor, născutul sărac în ținutul arupin pe care 110

*Quem si quis videat vetus ut non fregerit aetas,
 Terna minus Pyliae miretur saecula famae :
 Namque senex longae peragit dum tempora vitae,* 112a
*Centum fecundos Titan renovaverit annos,
 Ipse tamen velox celerem super edere corpus
 Audet equum validisque sedet moderator habenis* 115
*Te duce non alias conversus terga Domator
 Libera Romanae subiecit colla catenae.*

*Nec tamen his contentus eris : maiora peractis
 Instant, compertum est veracibus ut mihi signis,
 Quis Amythaonius nequeat certare Melampus.* 120
*Nam modo fulgentem Tyrio subtegmine vestem
 Indueras oriente die duce fertilis anni,
 Splendidior liquidis cum Sol caput extulit undis
 Et fera discordes tenuerunt flamina venti,* 125
*Curva nec adsuetos egerunt flumina cursus,
 Quin rapidum placidis etiam mare constitit undis,
 Ulla nec aerias volucris perlabitur auras
 Nec quadrupes densas depascitur aspera silvas,
 Quin largita tuis sunt muta silentia votis.*

Iuppiter ipse levi vectus per inania curru 130
*Adfuit et caelo vicinum liquit Olympum
 Intentaque tuis precibus se praebuit aure
 Cunctaque veraci capite adnuit : additus aris
 Laetior eluxit structos super ignis acervos.*

Quin hortante deo magnis insistere rebus 135
*Incipe ; non idem tibi sint aliisque triumphis :
 Non te vicino remorabitur obvia marte
 Gallia nec latis audax Hispania terris
 Nec fera Theraeo tellus obsessa colono,
 Nec qua vel Nilus vel regia lympha Choaspes* 140
*Profluit aut rapidus, Cyri dementia, Gyndes,
 Aret Araccaeis aut unda Oroatiâ campis,
 Nec qua regna vago Tomyris finivit Araxe,
 Impia nec saevis celebrans convivium mensis
 Ultima vicinus Phoebus tenet arva Padaeus,* 145
*Quaque Hebrus Tanaisque Getas rigat atque Magynos.
 Quid moror ? Oceanus ponto qua continet orbem,
 Nulla tibi adversis regio sese offeret armis.*

De l-ar vedea orișicine, bătrîn, nestrivit de etate,
 Faîma de veac întreit a lui Nestor puțin o să-l mire, . 112a
 Căci petrecut-a-ndelungă viață bătrînul, în vremea-n
 Care Titanul o sută de ani roditori înnoit-a,
 Și, ușurel, mai cutează să-ncalece calul cel iute
 Și-l călărește, strunindu-l cu friiele-ntinse. 115
 Doar sub conducerea ta și-a pus gîtul în lanțuri romane
 Liber Domator ce spatele n-a-ntors la nimenea altul.
 Totuși tu nu te vei da mulțumit cu acestea ; te-așteaptă
 Fapte mai mari ; mi-arătară preasigure semne, cu care
 Nu ar putea să se-ntreacă Melampus Amythaoninul. 120
 Cum îmbrăcaseși veșmîntul din firul de Tyr, lucitorul,
 La începutul de an roditor, chiar în ziua întîia,
 Soarele mai strălucit și-a scos capul din unde domoale,
 Vînturi certărește-atunci încetară suflarea haină.
 Șerpuitoarele rîuri n-au curs prin știutele albi, 125
 Chiar și năvalnica mare stătu-n domolitele unde ;
 Nu a trecut nici o pasăre-n zbor prin înalte văzduhuri,
 Nici în adîncul pădurii n-a fost sfîșiere de fiare ;
 Rugilor tale cu toate le-au dat o liniște deplină ;
 Jupiter însuși, purtat într-un car mai ușor prin înalturi, 130
 Fost-a de față, Olimpul, cu cerul vecin, părăsindu-l.
 El și-a plecat o ureche atentă spre rugile tale,
 Toate-aprobîndu-le sincer cu capul ; pe-altare
 Focul aprins străluci mai voios peste jertfele-aduse.
 Dîndu-ți un zeu ajutorul, purcede la fapte mărețe, 135
 Căci ale altor izbînde nu sînt alor tale asemeni !
 Nu te vor face să-ntîrzii în luptă vecin-ncontrată,
 Galia, nici înrăita Hispanie lată-n ținuturi,
 Nici de colonul theraic supuse pămînturi barbare,
 Cele udate de Nil, de Choaspes cu unda regală, 140
 Nici Oroatis cu unda ce seacă-n cîmpia Arachă,
 Nici un regat hotărît de Tomyris prin Arax pribeagul,
 Nici stăpînitul pămînt de Padeus, vecinul lui Phoebus,
 Care-și serbează la mese barbare impiile-ospețe,
 Nici cel ciudat pe la geți și magyni de Tanais și Herbus. 145
 Ce mă opresc ? Pînă unde oceanul încônjură lumea,
 Nici un ținut nu va scoate-mpotrivă-ți dușmanele arme.

Te manet invictus Romano marte Britannus
Teque interiecto mundi pars altera sole. 150
Nam circumfuso consistit in aere tellus
Et quinque in partes toto disponitur orbe.
Atque duae gelido vastantur frigore semper :
Illic et densa tellus absconditur umbra,
Et nulla incepto perlabitur unda liquore, 155
Sed durata riget densam in glaciemque nivemque,
Quippe ubi non umquam Titan super egerit ortus.
At media est Phoebi semper subiecta calori,
Seu propior terris aestivum fertur in orbem
Seu celer hibernas properat decurrere luces ; 160
Non igitur presso tellus exurgit aratro,
Nec frugem segetes praebent neque pabula terrae ;
Non illic colit arva deus, Bacchusve Ceresve,
Nulla nec exustas habitant animalia partes.
Fertilis hanc inter posita est interque rigentes 165
Nostraque et huic adversa solo pars altera nostro,
Quas similis utrimque tenens vicinia caeli
Temperat, alter et alterius vires necat aer ;
Hinc placidus nobis per tempora vertitur annus,
Hinc et colla iugo didicit submittere taurus 170
Et lenta excelsos vitis conscendere ramos,
Tondeturque seges maturos annua partus,
Et ferro tellus, pontus confinditur aere,
Quin etiam structis exsurgunt oppida muris.
Ergo ubi per claros ierint tua facta triumphos, 175
Solus utroque idem diceris magnus in orbe.
Non ego sum satis ad tantae praeconia laudis,
Ipse mihi non si praescribat carmina Phoebus.
Est tibi, qui possit magnis se accingere rebus,
Valgius : aeterno propior non alter Homero. 180
Languida non noster peragit labor otia, quamvis
Fortuna, ut mos est illi, me adversa fatiget.
Nam mihi, cum magnis opibus domus alta niteret,
Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci
Horrea fecundas ad deficientia messis, 185
Cuique pecus denso pascebant agmine colles,
Et domino satis et nimium furique lupoque,
Nunc desiderium superest : nam cura novatur,

Ție ți-e dat neînvinsul de arme romane, britanul, 150
 Ție, și partea de lume, fiindu-ne-ascunsă de soare ;
 Căci suspendat e pământul în aerul ce-l înconjoară
 Și se împarte-n cinci părți rotocolul pământului, totul.
 Două din ele-s mereu pustiite de frigul năpraznic,
 Iară pământul e-aicea ascuns într-o veșnică umbră,
 Nu-i picătură de apă s-ajungă aicea să curgă, 155
 Ci se-ntărește schimbându-se-n nea și în gheață compactă,
 Fiindcă aicea, niciunde, Titan nu răsare vreodată.
 Cea mijlocie e veșnic supusă căldurii lui Phoebus,
 Fie că-n vreme de vară-i aproape, trecînd pe orbită,
 Fie mai iute-alergînd să sfîrșească iernatice zile. 160
 Nu se-ntoarce,-așadar, nici o glie sub greul de pluguri,
 Nici nu dă roade ogorul și n-are cîmpia nutrețuri ;
 Nu ocrotesc pe aicea ogorul nici Bacchus, nici Ceres,
 Nici nu trăiesc animale în părțile-acestea uscate.
 Între acestea și cele-nghețate se-ntind și fertila 165
 Parte a noastră, și partea-ncontrată pământului nostru,
 Ambele-asemeni, ținînd amîndouă de-aceiași climat ce
 Le temperează,-nvingîndu-și puterile una la alta.
 Anul se scurge în partea aceasta-n plăcute-anotimpuri ;
 Tauru-aici s-a deprins să-și aplece grumazul în juguri 170
 Și, să se cațere vița înceată pe naltele ramuri,
 Iară ogorul — să-și taie-anual pîrguitele roade ;
 Fierul despică pământul și marea-i de bronz despicală,
 Ba, chiar mai mult, se înalță cetăți apărute de ziduri.
 Cînd prin triumfuri mărețe vor trece deci faptele tale, 175
 Marele,-n ambele lumi, numai tu-i fi numit deodată.
 Nu-s eu de-ajuns să glorific asemenea fapte, nici dacă
 Mie chiar Phoebus, el însuși, ar vrea a-mi dicta poezia.
 Valgius ți-este acel ce se poate încinge cu fapte
 Mari, de eternul Homer nu-i altul ca el mai aproape. 180
 Versuri lipsite de vlagă nu-mi ține lucrarea, chiar dacă
 Mă istovește, cum are-obiceiul, potrivnica Soartă.
 Mie, cel căruia casa măreață-mi lucea de avere,
 Căruia galbene lanuri de roade bogate hambarul
 Ne-ncăpător pentru-atîta recoltă pe rînd mi-l umplură, 185
 Căruia turmele-i multe la număr pășteau pe coline,
 Îndestulîndu-și stăpînul, ba încă și fûrii și lupii,
 Mi-a mai rămas doar mîhnirea, căci grija-mi mereu se-nnoiește.

<i>Cum memor ante actos semper dolor admonet annos.</i>	
<i>Sed licet asperiora cadant spolierque relictis,</i>	190
<i>Non te deficient nostrae memorare camenae.</i>	
<i>Nec solum tibi Pierii tribuentur honores :</i>	
<i>Pro te vel rapidas ausim maris ire per undas,</i>	
<i>Adversis hiberna licet tumeant freta ventis,</i>	
<i>Pro te vel densis solus subsistere turmis</i>	195
<i>Vel parvum Aetnaeae corpus committere flammae.</i>	
<i>Sum quodcumque, tuum est. Nostri si parvula cura</i>	
<i>Sit tibi, quanta libet, si sit modo, non mihi regna</i>	
<i>Lydia, non magni potior sit fama Gylippi,</i>	
<i>Posse Meleteas nec malle vincere chartas.</i>	200
<i>Quod tibi si versus noster, totusve minusve,</i>	
<i>Vel bene sit notus summo vel ineret in ore,</i>	
<i>Nulla mihi statuunt finem te fata canendi.</i>	
<i>Quin etiam mea tunc tumulus cum texerit ossa,</i>	
<i>Seu matura dies celerem properat mihi mortem,</i>	205
<i>Longa manet seu vita, tamen, mutata figura</i>	
<i>Seu me finget equum rigidos percurrere campos</i>	
<i>Doctum seu tardi pecoris sim gloria taurus.</i>	
<i>Sive ego per liquidum volucris vehar aera pennis,</i>	
<i>Quandocumque hominem me longa receperit aetas,</i>	210
<i>Inceptis de te subtexam carmina chartis.</i>	

Când ne-ostoita durere de anii trecuți mi-amintește. 190
 Chiar și mai rele să vină, răpindu-mi și cele rămase,
 N-ar înceta nici atunci să te laude muzele mele.
 Nu doar măririle muzelor mele-ți vor fi închinată,
 Ci-aș înfrunta pentru tine năvalnice undele mării,
 Chiar de-ar umfla furtunoasele valuri potrivnice vânturi.
 M-aș arunca pentru tine eu singur în mijlocul luptei ; 195
 Trupul plâpînd mi l-aș da să îl mistuie flacăra Etnei.
 Tot ce sînt eu e al tău și oricît de puțină să-ți fie
 Grija de mine, s-o ai doar, și nu aș schimba-o pe toată
 Lydia, nici de renumele, marele, al lui Gylippus,
 Nici pe puțința de-a-nvinge mărețele cărți Meletee, 200
 Căci de ți-ar fi cunoscut pe de-a-ntregul sau numai în parte
 Versul acesta al meu, de ți-ar sta vreodată pe buze,
 Nu-i să îmi pună sfîrșit să te cînt vreoa voință, nici una.
 Pînă și-atunci cînd mormîntul va-nchide-osemintele mele,
 Fie că mi-e pregătită o moarte nainte de vreme, 205
 Ori că-mi rămîne-o viață-ndelungă, cu forma schimbată,
 Fie în cal învățat să străbată cîmpiile aspre,
 Ori transformat într-un taur, mîndria domoalelor turme,
 Fie în pasăre dusă de aripi în nalte văzduhuri,
 Și-oricît de lung va fi crugul să-mi dea iară forma normală, 210
 Voi relua poezia-nceputelor cărți despre tine.

TIBULLI ELEGIAE DE AMORE SULPICIAE

(TERTII LIBRI, 8—12 = QUARTI, 2—6)

III, 8 = IV, 2

*Sulpicia est tibi culta tuis, Mars magne, Kalendis ;
Spectatum e caelo, si sapis, ipse veni ;
Hoc Venus ignoscet ; at tu, violente, caveto
Ne tibi miranti turpiter arma cadant :
Illius ex oculis, cum vult exurere divos, 5
Accendit geminas lampadas acer Amor.
Illam, quidquid agit, quoquo vestigia movit,
Componit furtim subsequiturque Decor ;
Seu solvit crines, fuis decet esse capillis :
Seu compsit, comptis est venerada comis. 10
Urit, seu Tyria voluit procedere palla :
Urit, seu nivea candida veste venit.
Talis in aeterno felix Vertumnus Olympo
Mille habet ornatus, mille decenter habet.
Sola puellarum digna est cui mollia caris 15
Vellera det sucis bis madefacta Tyros,
Possideatque, metit quidquid bene olentibus arvis
Cultor odoratae dives Arabs segetis,
Et quascumque niger rubro de litore gemmas
Proximus Eois colligit Indus aquis. 20
Hanc vos, Pierides, festis cantate Kalendis,
Et testudinea Phoebe superbe lyra.
Hoc sollemne sacrum multos haec sumet in annos :
Dignior est vestro nulla puella choro.*

Parce meo iuveni, seu quis bona pascua campi
Seu colis umbrosi devia montis aper,
Nec tibi sit duros acuisse in proelia dentes ;
Incolumen custos hunc mihi servet Amor. 5
Sed procul abducit venandi Delia cura :
O pereant silvae deficientque canes !
Quis furor est, quae mens, densos indagine colles
Claudentem teneras laedere velle manus ?
Quidve iuvat furtim latebras intrare ferarum
Candidaque hamatis crura notare rubis ? 10
Sed tamen, ut tecum liceat, Cerinthe, vagari,
Ipsa ego per montes retia torta feram,
Ipsa ego velocis quaeram vestigia cervi
Et demam celeri ferrea vincla cani.
Tunc mihi, tunc placeant silvae, si, lux mea, tecum 15
Arguar ante ipsas concubuisse plagas :
Tunc veniat licet ad casses, inlaesus abibit,
Ne veneris cupidae gaudia turbet, aper.
Nunc sine me sit nulla Venus, sed lege Dianae,
Caste puer, casta retia tange manu ; 20
Et, quaecumque meo furtim subrepiat amori,
Incidat in saevas diripienda feras.
At tu venandi studium concede parenti,
Et celer in nostros ipse recurre sinus.

III, 9 = IV,3

- Cruță-mi iubitul, mistreț, de cutreieri pășunile bune
Ale cîmpiei, ori bați coaste de munte umbrit.
Colții puternici să nu mi te pui să-i ascuți a bătaie ;
Paznicu-i Amor să mi-l apere nevătămat.
- Dar Deliana mi-l poartă departe-n plăcerea vînării ; 5
Piară pădurile și cîinii să piară cu toți.
Ce nebunie-i ! ce minte ! hățișuri de munte cu lațul
Să le închizi și să îți zgîrii gingașele mîini.
- E vreo plăcere să intri pe-ascuns în culcușul de fiară
Și-n mărăcinii spinoși dalbele tălpi să-ți înspini ? 10
Totuși, de mi-ar fi lăsat împreună cu tine, Cerinthe,
Să rătăcesc, aș purta plasa-mpletită prin munți.
Aș căuta chiar eu însămi cea urmă a cerbului sprinteu,
Cîinelui ager tot eu zgarda de fier dezlegînd.
- Codrii atunci mi-ar plăcea, dacă, soarele meu, eu cu tine 15
Descoperită aș fi că lîngă plase-am dormit.
Las' să îmi cadă-n capcane mistrețul, căci teafăr pleca-va,
Făr' să mai tulbure-atunci dorul aprinsei iubiri.
- Azi, făr' de mine să n-ai vreo Veneră, ci-n legea Dianei,
Tinere cast, să întinzi plasa cu căstele mîini.
- Dacă-n iubirea-mi pe-ascunsul vreuna-ar pătrunde, aceea 20
Cadă spre-a o sfișia fiarele crude-n bucați.
Tu însă lasă-i părintelui tău pasiunea vînării
Și, cît mai repede poți, mi te întoarce la sîn.

III, 10 = IV, 4

<i>Huc ades et tenerae morbos expelle puellae,</i>	
<i>Huc ades, intonsa Phoebe superbe coma ;</i>	
<i>Crede mihi, propera, nec te iam, Phoebe, pigebit</i>	
<i>Formosae medicas applicuisse manus.</i>	
<i>Effice ne macies pallentes occupet artus,</i>	5
<i>Neu notet informis candida membra color,</i>	
<i>Et quodcumque mali est et quidquid triste timemus,</i>	
<i>In pelagus rapidis evehat amnis aquis.</i>	
<i>Sancte, veni, tecumque feras, quicumque sapes,</i>	
<i>Quicumque et cantus corpora fessa levant ;</i>	10
<i>Neu iuvenem torque, metuit qui fata puellae</i>	
<i>Votaque pro domina vix numeranda facit ;</i>	
<i>Interdum vovet, interdum, quod langueat illa,</i>	
<i>Dicit in aeternos aspera verba deos.</i>	
<i>Pone metum, Cerinthe : deus non laedit amantes ;</i>	15
<i>Tu modo semper ama : salva puella tibi est ;</i>	
<i>Nil opus est fletu : lacrimis erit aptius uti,</i>	21
<i>Si quando fuerit tristior illa tibi.</i>	22
<i>At nunc tota tua est, te solum candida secum</i>	17
<i>Cogitat, et frustra credula turba sedet.</i>	
<i>Phoebe, fave : laus magna tibi tribuetur in uno</i>	
<i>Corpore servato restituuisse duos.</i>	20
<i>Iam celebrer, iam laetus eris, cum debita reddet</i>	23
<i>Certatim sanctis laetus uterque focus ;</i>	
<i>Tunc te felicem dicet pia turba deorum,</i>	25
<i>Optabunt artes et sibi quisque tuas.</i>	

III, 10 = IV, 4

Vino aici și alină durerile gingașei fete,	
Vino, o Phoebus, aici, mîndru de pletele-ți lungi !	
Crede-mă, haide mai grabnic, căci nu-i regreta nici tu însuși,	
Phoebus, frumsețea s-atingi cu-alinătoarele mîini !	
Fă ca să nu-i veștejească o ștearsă culoare candoarea,	5
Nici slăbiciunea să nu-i macine palidul trup !	
Răul, oricare ar fi, și de-orice cu tristețe ne temem,	
Ducă-l în mare acum rîul cu apele iuți !	
Vino, o sacre, cu multele ierburi de leac și cu toate	
Cele descîntece cu care-i întremi pe bolnavi;	10
Nu-l chinui pe un tînăr pe care destinul iubitei	
Îl îngrozește și dă pentru stăpîna lui rugi ;	
Nalță el rugi uneori, alteori, cînd o vede că zace,	
Mustră cu aspru cuvînt zeii cei nemuritori.	
Leapădă-ți teama, Cerinthe ; nu vatămă zeii amantii :	15
Tu doar iubește mereu ; fata-ntremată-i a ta.	
Nu e nevoie de plîns, ajutor de la lacrimi primi-vei,	21
Dacă iubita-ți va fi ne-nduplecată cîndva.	22
Toată e astăzi a ta și la tine curată gîndește ;	17
O împresoară în van ceata credulă acum.	
Phoebus, să fii favorabil și laudă mare să-ți fie	
Că, printr-un trup ce-ai salvat, două vieții-ai redat.	20
Fi-vei și tu bucuros cînd, slăvit la altarele sacre,	23
Îi vei vedea pe-amîndoi veseli cu daruri venind.	
Corul pioșilor zei te-a numi fericitul atuncea	25
Și fiecare din ei arta ta și-o va rîvni.	

III, 11 = IV, 5

Qui mihi te, Cerinthe, dies dedit, hic mihi sanctus
Atque inter festos semper habendus erit :
Te nascentē novum Parcae cecinere puellis
Servitium et dederunt regna superba tibi.
Uror ego ante alias : iuvat hoc, Cerinthe, quod uror, 5
Si tibi de nobis mutuus ignis adest ;
Mutuus adsit amor, per te dulcissima furta
Perque tuos oculos per Geniumque rogo.
Mane Geni, cape tura libens votisque faveto, 10
Si modo, cum de me cogitat, ille calet.
Quod si forte alios iam nunc suspiret amores,
Tunc precor infidos, sancte, relinque focos.
Nec tu sis iniusta, Venus : vel serviat aequae
Vinctus uterque tibi vel mea vincla leva ; 15
Sed potius valida teneamur uterque catena,
Nulla queat posthac quam soluisse dies.
Optat idem iuvenis quod nos, sed tectius optat :
Nam pudet haec illum dicere verba palam.
At tu, Natalis, quoniam deus omnia sentis,
Adnue : quid refert, clamne palamne roget ? 20

III; 11 = IV, 5

Sacră e ziua aceea ce mi te-a dat mie, Cerinthe,
Și voi meni-o a-mi fi de sărbătoare mereu.
Cînd te-ai născut, pentru fete o nouă sclavie cîntat-au
Parcele și de domnit trufaș ți le-au dăruit.
Ard mai presus decît toate și-mi place că ard, o Cerinthe, 5
Dacă te mistui și tu-n flacăra ce m-a cuprins.
Împărtășită să-mi fie iubirea, mă rog pe unirea
Dulce, furată, mă rog pe-ochii-ți, pe Geniu mă rog.
Bunule Geniu, primește-mi tămîia-ndurat și plinește-mi
Rugile, numai și el ardă, la mine gîndind. 10
Iar de-ar tînji de acum înainte dup-alte amoruri,
Tu părăsește, te rog, sfinte, altarul nedemn.
Venere, nu fi nedreaptă nici tu, ori legați în aceleași
Lanțuri ne fă să-ți slujim, ori îl dezleagă pe-al meu,
Dar mai degrab' pe-amîndoi să ne lege un lanț preaputernic 15
Ca nici o zi de acum să nu ni-l poată slăbi.
Tînărul și el dorește ca mine, dar numai în taină,
Căci i-e rușine-a rosti astfel de vorbe fătîș.
Iar tu Natalis, ca zeu ce pe toate le știi, le-implinește,
Căci nu-i totuna de ești tainic rugat ori fătîș? 20

III, 12 = IV, 6

<i>Natalis Iuno, sanctos cape turis acervos, Quos tibi dat tenera docta puella manu ; Tota tibi est hodie, tibi se laetissima compsit, Staret ut ante tuos conspicienda focos.</i>	
<i>Illam quidem ornandi causas tibi, diva, relegat ; Est tamen, occulte cui placuisse velit.</i>	5
<i>At tu, sancta, fave, neu quis divellat amantes, Sed iuveni, quaeso, mutua vincla para.</i>	
<i>Sic bene compones : ullae non ille puellae Servire aut cuiquam dignior illa viro.</i>	10
<i>Nec possit cupidus vigilans deprendere custos Fallendique vias mille ministret Amor.</i>	
<i>Adnue purpureaque veni perlucida palla : Ter tibi fit libo, ter, dea casta, mero ; Praecipit et natae mater studiosa, quod optat :</i>	15
<i>Illam aliud tacita iam sua mente rogat ; Uritur, ut celeres urunt altaria flammae, Nec, liceat quamvis, sana fuisse velit.</i>	
<i>Sis iuveni grata ac, veniet cum proximus annus, Hic idem votis iam vetus exstet amor.</i>	20

III, 12 = IV, 6

O, Născătoare Iunonă, primește pioasa tămîie,
Ce ți-o aduce cu-a sa gîngășă mîină în dar
Fata-nțeleaptă ce-i astăzi gătită voios pentru tine,
Toată a ta spre a fi cît mai frumoasă l-altar. 5
Pune în seama-ți, zeiță, motivul că ea e gătită,
Totuși mai are-n secret, cui să îi placă ar vrea.
Sacro, ajută-i, ca nimeni să nu despărțească amănții,
Tu rînduiește-i, te rog, junelui lanțul la fel !
Bine, așa-i vei uni : să nu creadă el alta mai demnă
De-a o iubi și nici ea — altul mai demn decît el. 10
Paznicul care veghează nu poată surprinde iubiții
Și prin o mie de căi Amor i-nvețe-a-nșela !
Ruga-mplinește-mi și hai lucitoare-n veșmîntul de purpur,
Turtă și vin să primești, castă zeiță,-ntreit.
Chiar dacă mama atentă prescrie dorințele fiicei, 15
Ea mi te roagă acum ce-are în gînd tîinuit ;
Arde cum flacăra iute îți arde acum pe altare
Și-oricît i-ar fi-ngăduit nu ar dori-a se-ntrema.
Fii îndrăgită de tînăr și-aceeași iubire la anul,
Veche de-acum, să o spui în rugăminți tot la fel. 20

SULPICIAE ELEGIDIA

(TERTII LIBRI, 13—18 = QUARTI, 7—12)

III, 13 = IV, 7

Tandem venit amor, qualem texisse pudori

Quam nudasse alicui sit mihi fama magis.

Exorata meis illum Cytherea Camenis

Attulit in nostrum deposuitque sinum.

Exolvit promissa Venus: mea gaudia narret,

Dicetur si quis non habuisse sua.

5

Non ego signatis quicquam mandare tabellis;

Ne legat id nemo quam meus ante, velim,

Sed peccasse iuvat, vultus componere famae

Taedet: cum digno digna fuisse ferar.

10

ELEGIOARELE SULPICIEI

(CARTEA A TREIA, 13—18 =
CARTEA A PATRA, 7—12)

III, 13 = IV, 7

Iată,-n sfirșit, a venit și iubirea, pe care s-o tăinui
Din sfiiciune, decît să o dezvălui cuiva,
Faimă mai mare îmi e ; îndurată de-a' mele Camene,
Mi l-a adus și l-al meu sîn Cytherea l-a pus. 5
Și-a-ndeplinit juruința Venëra ; birfească-mi plăcerea
Cine se zice că nu ar fi avut-o pe-a sa.
N-o să destăinui ceva prin tăblițe cerate, ca nimeni
Să nu le poată citi mai înainte de-al meu.
A fi greșit însă-mi place și masca virtuții mi-e groază
A mi-o lua : cu cel demn, demnă s-ar spune c-am fost. 10

III, 14 = IV, 8

*Invisus natalis adest, qui rure molesto
Et sine Cerintho tristis agendus erit.
Dulcius urbe quid est? An villa sit apta puellae
Atque Arretino frigidus amnis agro?
Iam, nimium Messalla mei studiose, quiescas;
Non tempestivae saepe, propinque, viae.
Hic animum sensusque meos abducta relinquo
Arbitrio, quamvis non sinis esse, meo.*

5

III, 14 = IV, 8

Groznică ziua de naștere, iată, la țară,-ntristată,

Fără Cerinthus cu greu a mi-o petrece mi-e dat.

Ce-i mai plăcut ca orașul ? și-s demne cumva de o fată

Vila și recele rîu într-un ținut arretin ?

Tu, o Messalla,-ncetează cu grija prea mare de mine,

5

Drumuri de-acestea nu-mi sînt, bunule, dese pe plac.

Sufletul meu și simțirea aici mi le las, de sînt dusă ;

Asta mi-e voia, oricît nu vrei să fie așa.

III, 15 = IV, 9

Scis iter ex animo sublatum triste puellae ?

Natali Romae iam licet esse tuo.

Omnibus ille dies nobis natalis agatur,

Qui nec opinanti nunc tibi forte venit.

III, 15 = IV, 9

Știi că din sufletul fetei e ștearsă-ntristata plecare ?

Poate, de ziua ta, să fie la Roma și ea.

Ziua aceea va fi petrecută de noi împreună ;

Ceea ce nici nu sperai, iată, deodat' ți-a sosit.

III, 16 = IV, 10

*Gratum est, securus multum quod iam tibi de me
Permittis, subito ne male inepta cadam.*

Sit tibi cura togae potior pressumque quasillo

Scortum quam Servi filia Sulpicia :

Solliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est

Ne cedam ignoto maxima causa toro.

5

Sînt bucuroasă că tu fîi îngădui atîtea de mine,
    Sigur că nu aş putea, proasta, deodat' să mă pierd.
Ai, mai degrabă decît de Sulpicia, fiica lui Serviu,
    Grijă de coşul cu tort greu şi-al mişelei veşmînt !
Sînt temători pentru noi şi mare prilej de durere
    E pentru ei ca-ntr-un pat mie nedemn să n-ajung.

III. 17 = IV, 11

*Estne tibi, Cerinthe, tuae pia cura puellae,
Quod mea nunc varat corpora fessa calor ?
A ego non aliter tristes evincere morbos
Optarim, quam te si quoque velle putem.
At mihi quid prosit morbos evincere, si tu
Nostra potes lento pectore ferre mala ?*

III, 17 = IV, 11

Porți-i tu, oare, Cerinthe, o grijă pioasă iubitei,
Pentru că-i mistuie-acum febra trupșorul slăbit ?
Nu îmi doresc eu încalte să birui durerea cea mare,
Numai de știu că și tu însuți la fel o dorești.
Oare la ce mi-ar putea folosi să înving suferința,
Cînd tu cu suflet senin răul mi-l poți îndura ?

III, 18 = IV, 12

*Ne tibi sim, mea lux, aequae iam fervida cura
Ac videor paucos ante fuisse dies,
Si quicquam tota commisi stulta iuventa
Cuius me fatear paenituisse magis,
Hesternam quam te solum quod nocte reliqui,
Ardorem cupiens dissimulare meum.*

3

III, 18 = IV, 12

Soarele meu, să nu fiu niciodată iubită de tine
Cum mi se pare că de câteva zile am fost,
Dacă-n întreaga junețe, nebuna de mine, făcut-am
Faptă de care să spun că m-aș fi fost rușinat
Mai mult decît că în noaptea trecută lăsatu-te-am singur,
Vrînd înadins să-ți ascund mistuitorul meu dor.

5

TIBULLI

(TERTII LIBRI, 19—20 =
QUARTI, 13—14)

III, 19 = IV, 13

Nulla tuum nobis subducet femina lectum :
Hoc primum iuncta est foedere nostra venus.
Tu mihi sola places, nec iam te praeter in urbe
Formosa est oculis ulla puella meis.
Atque utinam posses uni mihi bella videri! 5
Displiceas aliis : sic ego tutus ero.
Nil opus invidia est, procul absit gloria vulgi :
Qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu.
Sic ego secretis possum bene vivere silvis,
Qua nulla humano sit via trita pede. 10
Tu mihi curarum requies, tu nocte vel atra
Lumen, et in solis tu mihi turba locis.
Nunc licet e caelo mittatur amica Tibullo,
Mittetur frustra deficientque Venus ;
Hoc tibi sancta tuae Iunonis numina iuro, 15
Quae sola ante alios est mihi magna deos.
Quid facio demens ? Heu ! heu ! mea pignora cedo ;
Iuravi stulte : proderat iste timor.
Nunc tu fortis eris, nunc tu me audacius ures :
Hoc peperit misero garrula lingua malum. 20
Iam faciam quodcumque voles, tuus usque manebo,
Ne fugiam notae servitium dominae,
Sed Veneris sanctae considam vinctus ad aras :
Haec notat iniustos supplicibusque favet.

TIBUL

(CARTEA A TREIA, 19—20 =
CARTEA A PATRA, 13—14)

III, 19 = IV, 13

Din așternutu-ți nu o să mă smulgă vreo altă femeie,
Căci prin acest jurământ dragostea-ntii ne-a legat.
Tu doar îmi placi și-n afară de tine-n oraș nu se află
Fată în ochii mei să pară frumoasă a fi.
O, dac-ar fi să îmi pari numai unuia mie frumoasă, 5
Altora să le displaci ; astfel voi fi liniștit.
Nu-mi vreau invidii, departe de mine a vulgului fală ;
Tainic se va bucura-n sine cel ce-i înțelept.
Astfel mă simt eu în stare-a trăi în adîncul pădurii,
Unde să nu fi călcat calea picior omenesc. 10
Tu îmi astîmperi aleanul ; luminează în noaptea cea neagră,
Lumea, în locuri pustii, ești pentru mine doar tu.
Cerul îi poate trimite acum lui Tibul o amică,
Dar ar trimite-o-n zadar ; Venera l-ar părăsi.
Asta ți-o jur pe Iunona-ți și sfinte puterile sale, 15
Căci pentru mine ea e cea mai de seamă-ntre zei.
Ce fac, nebunul de mine,-mi cedez chezășia, vai mie,
Cît de prosteste-am jurat ; teama-i mi-era de folos.
Fi-vei mai crudă de-acum și mai tare de-acum mă vei arde ;
Limba-mi vorbăreță, vai, răul acesta-mi făcu. 20
Nu voi fugi din robia de-acum cunoscutei stăpîne
Veșnic fiind doar al tău, ce-mi poruncești o să fac.
Ingenunchea-voi învins la altarele sacrei Venere ;
Ea, pe nedrepti însemnînd, sprijină pe rugători.

III, 20 = IV, 14

Rumor ait crebro nostram peccare puellam

Nunc ego me surdis auribus esse velim.

Crimina non haec sunt nostro sine facta dolore :

Quid miserum torques, rumor acerbe ? Tace.

III, 20 = IV, 14

Cum că iubita mă-nșală, așa umblă repede Zvonul ;
O, cât aș vrea să pot fi surd întru totul acum. .
Astfel de fapte nu-mi fac decît răul, vai, bietul de mine.
Crudule Zvon, pentru ce oare mă chinui, vai ? Taci !

¹ *Literatura epocii lui Augustus* mai este delimitată și prin anii 43 î.e.n., anul morții lui Cicero, și 17 sau 18 e.n., anul morții lui Ovidiu (cf. J.W. Duff, *A Literary History of Rome*, London and Leipsic, 1909, p. 433).

² Același sens îl atribuie elegiei și Ovidiu în *Am.* III, 9, 1—4. Pentru sensurile cuvintului la greci vezi și W.Y. Sellar, *The Roman Poets of the Augustan Age*, Oxford, 1899, p. 204.

³ Hegel întrevede în distihul elegiac începutul unei „rotunjiri strofice” (*Prelegeri de estetică*, II, Buc. Ed. Acad., p. 550).

⁴ Vezi J.W. Duff, *op. cit.*, pag. 546 și Nicolae Lascu, *Ovidiu. Omul și Poetul*, Ed. „Dacia”, 1971, p. 94 sqq.

⁵ Horațiu, *A.P.* 75—78.

⁶ Quintilian nu se sfiște nu numai să-i compare pe scriitorii latini cu cei greci, ci chiar să releve supremația valorică a latinilor: „*Elegia Graecos quoque provocamus, cuius mihi tersus atque elegans maxime videtur auctor Tibullus. Sunt qui Propertium malint. Ovidius lascivior, sicut durior Gallus.*” „Chiar și în elegie, al cărei fin și elegant autor mi se pare, în primul rînd, Tibullus, îi putem concura pe greci. Unii îl preferă pe Propertius. Ovidius este mai lasciv decît amîndoi, după cum Gallus este mai dur” (*Instit. or.* X, 1, 93).

⁷ Ovidiu, *Trist.*, IV, 10. 51—54 și *Trist.*, II, 445—468.

⁸ Vezi I, 1, 19 sqq.; I, 5, 31 sqq.; I, 10, 15; II, 1 passim; II, 4, 53.

⁹ Horațiu, *Ep.*, I, 4 și *O.*, I, 33.

¹⁰ La finele mss.-lor *Ambrosianus* și *Vaticanus*, figurează următoarea notiță bibliografică: „*Albius Tibullus, eques R+egalis, insignis forma cultuque corporis observabilis, ante alios Corvini Messalam Or + iginem dilexit cuius et contubernalis Aquitanico bello militaribus donis donatus est. Hic multorum iudicio principem inter elegiographos optinet locum. Epistolae quoque eius amatoriae quamquam breves omnino utiles sunt. Obiit adolescens ut indicat epigramma supra scriptum.*” „Albius Tibullus, cavaler roman (atît aici, cît și la *Or + iginem*, traducem textul cu conjecturile în general acceptate; vezi rîndurile următoare), de o frumusețe aleasă și remarcabil prin grija pe care o acorda împodobirii propriei persoane, a fost, mai persus de toate, prietenul devotat al lui Messala Corvinus, oratorul, și, făcînd parte din

suita acestuia în războiul contra aquitanilor, a fost distins cu ordine și medalii militare. După judecata multora, el deține locul de frunte printre poeții elegiaci. A murit tânăr, așa cum arată epigrama citată mai sus.“

Baehrens, în *Tibullische Blätter*, Jena, 1876, vedea în această notiță biografică o prescurtare a aceleia care trebuie să fi figurat în *De Poetis* de Suetonius. Astăzi, cercetătorii operei tibuliene sînt de părere că această biografie e de la finele antichității, așa cum a demonstrat E. Hiller încă din 1883, și că datele pe care le conține sînt împrumutate din opera poetului și din epigrama (vezi infra n. 14) lui Domitius Marsus. În plus, prin textul corupt în cîteva puncte esențiale, această *Vita* își pierde mult din autoritate (cf. J.W. Duff, *op. cit.*, p. 552). Cele două părți corupte ale textului sînt cuvintele „*regalis*“, după „*eques*“ și „*originem*“, după „*Messalam*“. Acestea au fost corectate în „*Romanus*“ și „*oratore*“. Baehrens însă propune să se citească „*R/omanus/*“ și *e Gabis*“ (= *e Gabiis*), identificînd astfel proprietatea și, poate, locul nașterii poetului.

¹¹ I, 3, 5 sqq.

¹² *Marcus Valerius Messalla Corvinus* (64 î.e.n. — 8 e.n.), celebru orator, comandant de oști, gramatic, istoric literar, cunoscut ca patron literar, el însuși poet, partizan al lui Brutus, a fost proscris în anul 43 î.e.n.. A avut un rol important în lupta de la Actium. A condus mai multe expediții militare, iar în anul 27 î.e.n., în urma victoriei asupra populațiilor din Pirinei, i-a fost acordată sărbătorirea triumfului. În cercul literar patronat de el au scris, printre alții, Tibul, Lygdam, Suplicia, panegiristul său și, o vreme, Propertiu și Ovidiu. Tradiția antică, în special Appian, ni-l prezintă ca pe un om de un caracter deosebit. A devenit celebru răspunsul său dat lui Octavianus, după bătălia de la Actium, că, atît la Philippi cît și la Actium, el a luptat de partea cea dreaptă. Or, la Philippi, el a luptat împotriva lui Octavianus. S-a spus despre cercul său literar că ar fi fost unul de opoziție sau, cel puțin, de rezistență discretă față de escrescențele politice oficiale, îmbrățișate pe larg în cercul lui Mecena. Oricum, rămîne încă neexplicată lipsa numelui împăratului în întregul *Corpus Tibullianum*.

¹³ Horațiu, *O.*, I, 33.

¹⁴ Din interpretarea următoarei epigrame: „*Te quoque Vergilio comitem non aequa, Tibulle, / Mors iuvenem Campos misit ad Elysios. / Ne foret aut elegis molles qui fleret amores / Aut caneret forti regia bella pede.*“ „Chiar și pe tine, ortac lui Vergiliu, Tibule, nedreapta / Moarte, de tânăr te-a dus în Elisie Cîmpii / Spre-a nu mai fi,-n elegii, cin' să plîngă gingașele-amoruri / Nici cin' să cînte regești lupte,-n eroicul vers“, care, în manuscrise, precedă anonim amintita *Vita Tibulli*, anonimă și ea, dar despre care Scaliger, în ediția sa din 1577, menționează că, în *Fragmentum Cuiacianum*, purta semnătura *Domiti Marsi* și în care, prin *elegis molles qui fleret amores*, sînt definite atît tonalitatea (*fleret*), cît și tematica elegiei (*molles amores*), iar prin *caneret forti regia bella pede* sînt numite atît principala trăsă-

tură formală a poemului epic, a epopeii, (*forti pede* = în picior cadentat, puternic = hexametru, versul eroic), cât și aceea de conținut (*regia bella*), deducem că moartea lui Tibul a survenit după apariția Eneidei.

¹⁵ Principalele manuscrise sînt: a) complete: *Ambrosianus* (Milano, sec. XIV); *Vaticanus* (Roma, sfîrșitul sec. al XIV-lea); b) fragmentare: *Fragmentum Cuiacianum* (azi pierdut); c) extrase; *Excerpta Frisingensia* (sec. al XI-lea); *Excerpta Parisina* (sec. al XII-lea și al XIII-lea); d) inferioare: *Guelferbytanus* (sec. al XV-lea); *Liber Cuiacianus* (sec. al XV-lea).

Ediții: a) princeps: *Roma*, 1475 (unii citează drept ediție princeps: *Puccius*, 1502); b) critice: I, pî n ă l a 1829: *Scaliger* (1577—1607); *Broekhuisen* (1708); *Volpi* (1749) și *Heyne* (1755—1798); II, 1829—1876: *Lachmann* (1729—1835); *Haupt* (1853—1868); III, după 1876: *Baehrens* (1878); *Hiller* (1885—1891); *Vahlen* (1904); *Postgate* (1905—1914); *Némethy* (1906); *Cartault* (1909); *K.F. Smith* (1913); *Ponchont* (1924—1931); *F.W. Lenz* (1937—1964).

¹⁶ Cf. A. Cartault, *A propos du Corpus Tibullianum*, Paris 1906, p. 561 sqq.

¹⁷ Ettore Paratore, *La letteratura latina dell'età repubblicana e augustea. L'età augustea*, Sansoni/Accademia, 1969, I, p. 462

¹⁸ Vezi A. Cartault, *A propos...*, p. 562 sqq.

¹⁹ Cf. Geyza Némethy, *Lygdami Carmina*, Budapesta, 1906 p. 88 sq.

²⁰ Cf. A. Cartault. *Tibulle et les auteurs du Corpus Tibullianum*, Paris, 1909, p. 78.

²¹ Amintind de fidelitatea unor soții fără de bărbații lor, Hieronymus, în *Adv. Iovin.*, I, 46, relatează următoarele: „*Valeria, Messallarum soror, amisso Servio viro nulli volebant nubere; quae interrogata cur faceret ait sibi semper maritum vivere*“. „Valeria, sora Messallilor, pierzîndu-și soțul, pe Severius, nu voia să se mărite cu nimeni, iar, întrebată de ce procedează așa, a răspuns că pentru ea soțul ei trăiește pururi.“ Messallii pomeniți aici ar putea fi M. Valerius Messalla Corvinus, protectorul lui Tibul, și M. Valerius Messalla Potitus, probabil frați, deși nici un izvor nu atestă acest fapt, iar Severius, soțul surorii lor, ar putea fi fiul amicului lui Cicero.

²² În prezentarea ipotezei compunerii poemelor în care este cuprins *romanul Sulpiciei* i-am urmat, uneori în literă, pe susținătorii acesteia, în special pe A. Cartault, (cf. *Tibulle...*, p. 80 sqq.), înlocuind, însă, certitudinea prin prezumție, deoarece această ipoteză nu se bazează pe nimic altceva decît pe fantezie, e adevărat, o fantezie strunită de friiele acceptabilului.

I, 1.

v. 9. Speranța (*Spes*; *Elpis*, la greci), divinitate a cărei sărbătoare cădea la 1 august, avea un templu în Forum Olitorium.

v. 11. Stîlpul părăsit în ogoare este semnul de hotar. Aceste semne, pari sau simple trunchiuri de lemn, erau cuprinse în cultul lui *Terminus*, divinitate protectoare a haturilor dintre ogoare. *Terminaliile*, sărbători închinată acestei divinități, cădeau la 23 februarie.

v. 11—12. De piatra din răscruce se lagă vechi credințe religioase. E posibil ca ele să fi fost asimilate cultului lui *Terminus*.

v. 14. Acest zeu este foarte greu de identificat. Nu e exclus ca Tibul să folosească aici, ca și în I, 5, 27, un singular colectiv, referindu-se la zeii rustici în general.

v. 15. *Cerere* (*Ceres*), veche divinitate latină a vegetației, zeiță a ogoarelor semănate cu grâu și a recoltelor de cereale. Blondă, pentru că avea părul de culoarea spicelor coapte, avea un templu la poalele Aventinului. *Cerialia*, sărbătorile închinată zeiței, cădeau la 12 aprilie.

v. 20. *Larii* (*Lares familiares*; *praestites*; *compitales*) sînt la origine divinități ale fecundității. După o versiune, ei sînt frați gemeni, fiii lui Mercur și ai nimfei Lara, după alta, reprezentau sufletele strămoșilor care vegheau asupra urmașilor. Cultul lor era foarte răspîndit la romani. *Larii* custozi ai ogoarelor sînt *Lares compitales*.

v. 21. *Curăța* (*lustrabat*): jertfa, în cazul de față vițeaua înjunghiată, purifica și apăra în același timp de boli cireada. *Lustratio*, purificarea ogoarelor, a sclavilor, a uneltelor și vitelor de muncă, a cirezilor și a turmelor era o prescripție religioasă, strict respectată de romani.

v. 36. *Pales*, divinitate pastorală, ocrotitoare a turmelor și a păstorilor, fără o legendă anume, avea un cult pe Palatin. Sărbătorile ei, numite *Palilia*, cădeau la 21 aprilie.

v. 54. După ce erau înfățișate în cortegiul triumfal, prăzile de război care constituiau trofee erau folosite pentru împodobirea templelor zeilor care au patronat luptele și a casei învingătorului.

v. 67. *Manii*, divinități de origine obscură, genii protectoare, umbre ale morților, răzbunători din fire, erau îmbunați prin tot felul de daruri. Însăși denumirea lor este o antifrază.

I, 2.

v. 1. În mod obișnuit, romanii beau vinul amestecat cu apă. *Merum* este vinul pur.

v. 3. *Bacchus*, aici, vinul.

v. 7. Cu acest vers debutează un celebru motiv alexandrin, *paraclausitiron*, cîntec la ușa iubitei.

v. 16. *Venus*, zeiță a frumuseții și iubirii, divinitate a vegetației și-fertilității, ca mamă a lui Eenea, era considerată patroană a Romei.

v. 25. În manuscrise, versurile 25 și 25^a se succed fără interval. Pentametrul care urmează v. 25 este neautentic.

v. 39—40. Distihul se referă la cruzimea Venerei mîniate.

v. 51. *Medeea*, magiciană celebră din Calchis, nepoata Circei, fiica regelui Aeetes. Prin vrăjile ei l-a ajutat pe Iason să pună mîna pe Lîna de aur, devenind apoi soția acestuia. Printre multele ei cruzimi se numără și uciderea propriilor copii, pentru a-l pedepsi pe Iason care o părăsise.

v. 65—70. Pasajul acesta a suscit o serie de interpretări contradictorii. La cine face Tibul aluzie prin acel *ille*? La *Messalla*? În acet caz, Delia ar deveni o simplă convenție literară, o „iubire închipuită.“ La soțul Deliei? Dar, din restul elegiei sîntem încredințați că el era la Roma. La el însuși? În acest caz rămîne inexplicabilă apozitia din v. 71 sqq: La un rival? Tibul era însă la începutul idilei sale și nu putea avea încă un rival. La un personaj nedeterminat? Textul mss.-lor nu permite însă această interpretare. S-a emis și ipoteza că textul ar fi corupt și că ar trebui citit *fuat* în loc de *fuit*, păstrîndu-se *possit*, așa cum apare în unele mss., în loc de *posset*, dar, în acest caz, se contrazice prezența sigură a lui *maluerit*. În traducere am menținut o oarecare nedeterminare (cu vagi aluzii, totuși, la *Messalla*), interesîndu-ne, în primul rînd, opoziția dintre soldat și amant.

I, 3.

v. 1—2. Se referă la expediția lui *Messalla* în Orient, din a cărui *Cohors Praetoria* urma să facă parte și Tibul.

v. 3. *Pheacia* (Corcyra), nume vechi ale insulei Corfu. Citarea *Pheaciei* mai însemna și evocarea unui loc al plăcerilor, al „iubirilor gingașe.“

v. 4. *Mors*, zeiță a morții, una dintre divinitățile *Infernului*.

v. 11. *Sorti*, tăblițe avînd înscrise tot felul de răspunsuri care erau interpretate.

v. 17—18. *Ziua cea sacră a lui Saturn* este sabatul iudeilor care, în epoca lui August, avea mulți adepți la Roma.

v. 23. *Isis*, divinitate egipteană al cărei cult era celebrat în special de către femei, avea un templu în Cîmpul lui Marte.

v. 31—32. *Ceata de Pharos*, preoți egipteni, recrutați din insula Pharos, ai Isidei. Delia „aleasă în ceata lui Pharos“, distinsă prin frumusețe, întrucît preoții zeiței, îmbrăcați în veșminte

rudimentare, de în și rași în cap nu erau o apariție tocmai agreabilă.

v. 67. *Sceleratul lăcaș* este Hadesul.

v. 69. *Tisiphona*, una dintre furii, genii răzbunătoare care îi pedepseau pe cei nelegiuți.

v. 73. *Iunona*, soția lui Jupiter, protectoare a femeilor, în special a celor măritate. Romanii considerau că există o *Iuno* a femeilor, așa cum credeau în existența unui *Genius* al bărbaților. Iunona a fost asimilată cu Hera, zeița grecilor. De numele ei sînt legate nenumărate legende. Era supranumită *Iuga*, fiindcă proteja căsătoriile; *Lucina*, fiindcă ajută nașterile; *Moneta*, fiindcă giștele de pe Capitoliu, consacrate ei, i-au prevenit pe romani la atacul galilor. Sărbătorile închinat e i, *Matronalia*, care aminteau curajul sabinelor care au intervenit în cearta dintre tații și soții lor, oprindu-i să se distrugă unii pe alții, cădeau îndeobște la 1 martie, dar și Kalendele tuturor lunilor îi erau dedicate tot Iunonei.

v. 73—74. *Ixion*, rege al Lapiților, căsătorit cu Dia, fiica regelui Deioneus, nevoind să-i dea socrului său darurile promise înainte de nuntă, îl omoară pe acesta și-l aruncă într-o groapă cu jeratic. Nu s-a aflat nimeni care să-l purifice de sperjur și de crimă. Pînă la urmă l-a purificat însuși Jupiter. Ixion, nelegiuit cum era, a încercat s-o necinstească pe Iunona. Jupiter însă a înlocuit-o pe Iunona cu un nour. Din împreunarea lui Ixion cu nourul s-au născut ființele monstruoase numite centauri. Ca pedeapsă că a rîvnit-o pe Iunona, Jupiter l-a aruncat pe Ixion în Infern, unde o roată de foc îl chinuie veșnic.

v. 75. *Tityos*, gigant din Euboea, fiindcă a încercat s-o necinstească pe Leto, iubita lui Zeus și mama lui Apollo și a Artemidei, este ucis de copiii acestuia și aruncat în Infern.

v. 78. *Stirpea lui Danaus*, Danaidele, cele cincizeci de fiice ale regelui Argosului, Danaus. Fiindcă, la rugămintea părintelui lor, căruia un oracol i-a prezis că va muri de mîna unuia dintre nepoții săi, și-au ucis soții, Danaidele au fost condamnate să umple, în Infern, un butoi fără fund.

I, 4.

v. 1. *Priap*, paznicul viilor și al grădinilor, zeu al virilității și al fecundității, fiul lui Dionysos și al Afroditei. Împreună cu Silenius și cu Satirii făcea parte din cortegiul zeului vinului. După tradiția mitografică, Hera, geloasă pe Afrodita, a făcut ca fiul acesteia să se nască diform. Abandonat, din această cauză,

de către mama sa, Priap a fost găsit în munți de niște ciobani care s-au închinat virilității lui. Inițial a fost venerat în Lamp-sacos (Asia Mică). Cultul lui a fost introdus de timpuriu în Grecia și, de aici, la Roma. Avea statui grosolane, în grădini și livezi, care-l înfățișau înarmat cu un cosor, o coasă sau un cio-mag și vopsit, în unele părți, puternic cu miniu. A devenit și mai popular prin glumele care se făceau la adresa sa. Locul în care acestea proliferau erau, în general, banchetele. Era folosit, în grădini, și ca sperietoare a păsărilor. De numele lui se leagă epigramele *priapeice*, *Priapeia*, poezii fără perdea, cuprinzând elogiul virtuților zeului și amenințări și glume la adresa dife-ritelor categorii de oameni, în special a comesenilor. Epigrama priapeică, introdusă la romani, se pare, de către Catul, s-a bucurat de mare succes. Însuși Vergiliu este bănuit ca autor al unor priapei. Două epigrame de acest fel, atribuite lui Tibul, au fost respinse de exegeți ca neautentice.

v. 25—26. *Dictynna*, cognomen al Dianei.

v. 32. *Elidanul manej (eleo carcere)* este, propriu-zis, linia de start din incinta de unde plecau carele de cursă în concursurile olimpice. Olimpia se afla în Elida.

v. 63. *Nisus*, rege al Megarei, avea în cap o șuviță de păr ca purpura care-l făcea neînvinc. *Scylla*, fiica lui, îndrăgostită de *Minos*, care a atacat Megara, a tăiat această șuviță și a pre-lat astfel cetatea dușmanului. După moarte, *Nisus* a fost trans-format în vultur de mare. *Pelops*, fiul lui *Tantalus*, regele Phry-giei. În tinerețe a fost tăiat în bucăți de către tatăl său și oferit ca hrană la un ospăț al zeilor. Zeii însă, știind, au refuzat să mănince. Doar *Demetra*, neștiutoare, a apucat să-i mănince o bucată din umăr. Zeii au pus bucățile la loc și l-au readus la viață. În locul bucății mâncate de către *Hera* i s-a pus o placă de fildeș. El este considerat întemeietorul Jocurilor Olimpice.

v. 68—70. *Ops*, zeița abundenței și a fertilității, soția lui *Saturn*, identificată cu *Rhea* și confundată de romani cu *Cybele*, zeița frigiană de pe muntele *Ida*, ai cărei slujitori erau despuiati de virilitate.

v. 73. Personaj neidentificat.

v. 81 *Marathus*, „personaj“ a cărui indentitate literară este mult mai plauzibilă decât cea reală.

I, 5.

v. 15—16. *Triviei*, fiind *Dea Triformis*, i se aduceau nouă rugi ; de trei ori cite trei.

Descins la tunică (tunicisque solutis): în timpul divinațiilor toate nodurile trebuiau desfăcute, altfel divinațiile nu-și aveau efectul.

v. 35—36. *Notus* și *Eurus*, personificări divine ale vînturilor de sud și de sud-est.

v. 45—46. *Thetis*, divinitate marină, una dintre fiicele lui Nereu (de unde și denumirea de Nereide) și ale Doridei, divinitate marină și ea, obișnuia să vină goală, călare pe un delfin pe care-l strunea din friie, și să se odihnească într-o peșteră din golful Haemoniei, numele vechi al Thesaliei. Aici o vede Peleu, care, îndrăgostindu-se de ea, reușește, cu ajutorul lui Proteu, zeul marin, să și-o facă soție. Din unirea lor s-a născut Ahile.

v. 52. *Strîga*, aici, pasăre fabuloasă care cîntă noaptea pe acoperiș și despre care se credea că sugă sîngele copiilor.

v. 70. *Fortuna*, veche zeităte romană, stăpîină a sorții, avea în mîini Cornul Abundenței și o cîrmă, semn că ea conducea destinele lumii și era legată la ochi, semn că Soarta este oarbă.

I, 6.

v. 21—22. *Bona Dea*, divinitate protectoare a femeilor, al cărei cult era o contaminare între cultul vechii divinități italice, *Fauna*, și cel al zeiței grecești. *Damia*. La misterele ei accesul bărbaților era interzis, crezîndu-se că acel care ar asista la ele și-ar pierde vederea.

v. 43. *Zeul* : Tibul se referă aici la puterea divină în general, fără a specifica un zeu anume.

v. 45. *Bellona*, divinitate a războiului, înfățișată mîinînd un car de luptă și avînd în mîină o sabie, lance sau o torță aprinsă.

v. 67—68. Rochia lungă, tivită la poală cu un volan (*instita*) și *panglicile*, un fel maramă din care atîrnau pe spate două fișii lungi, erau purtate numai de către matroanele romane, fiindu-le interzise curtezanelor.

I, 7.

v. 1. *Parcele*, trei surori, Clotho, Lachesis, Atropos, considerate zeițe ale sorții și asimilate cu Moirele din mitologia elină.

v. 3—4. *Aquitania*, provincie în Galia meridională; *Atarul* (Auda), rîu în Galia Narbonensis.

v. 9. *Pyrenii Tarbellici*, populație din Aquitania, între Pirinei și Adour.

v. 10. *Santonii*, populație din Galia Celtică, pe coasta oceanului, între Charente și Garonne (Saintonge).

v. 11. *Ararul* (Saône), afluent al Rhodanului (Ronul) și *Garunna* (Garonne), fluvii în Aquitania.

v. 12. *Carnutii*, populație din Galia Centrală; *Ligerul* (Loire), rîu în Galia.

v. 13. *Cydnul*, rîu în Cilicia.

v. 21. *Sirius*, stea a Caniculei.

v. 27. *Osiris*, zeu al agriculturii la egipteni, identificat de greci cu Dionysos și de romani cu Bacchus.

v. 28. *Boul Apis*, despre care egiptenii credeau că are în el sufletul lui Osiris.

v. 49. *Geniul*, divinitatea protectoare a oricărei persoane, daimonionul.

v. 59. Partea din Via Latina pe care a construit-o Messalla, în planul mai larg de reconstrucție, început de August după 27 î. e. n..

I, 8.

v. 3—4. Sînt amintite trei feluri de divinație: prin sorți (*sortes*), prin observarea măruntaielor (*extispicium*) și prin cîntecul păsărilor interpretat de către auguri (*augurium per oscines*).

v. 7. *Zeul*=Amor. Unii comentatori văd aici, ca și în I, 2, 88, un *deus pro dea*, deci, Venus.

v. 19. E vorba de superstiția posibilității trecerii recoltelor, cu ajutorul vrăjilor, dintr-un lan în altul. Încercarea de punere în practică a acestei superstiții era, în Legea celor XII table, pedpsită cu moartea.

v. 51. Prin boală (*sontica causa, morbus sonticus*) se înțelege de obicei o boală deosebită (de cele mai multe ori epilepsia), singura care-l putea împiedeca pe un pîrît să se prezinte la judecată.

v. 69. Numele sub care este prezentată tînăra iubită de Marathus. A fost identificată cu Pholoe (cf. Horațiu, *O*, I, 33 ; II, 5 și III, 15).

I, 9.

v. 3—4 *Pedeapsa*, personificare a răzbunării.

v. 6. *Numina*, voința divină.

v. 33. *Campania*, regiune renumită pentru fertilitatea sa.

v. 34. *Falern*, regiune celebră prin podgoriile și prin vinurile sale.

v. 62. *Lucifer*, steaua dimineții (planeta Venus). Poetii îi atribuiau ca și soarelui și lunii un **car** tras de cai.

v. 65. „*A ta*“, soția celui care l-a corupt prin cadouri pe Marathus.

I, 10.

v. 30. *Marte*, zeu al războiului, avea un cult deosebit de interesant la romani, de numele lui fiind legată nașterea întemeietorilor legendari ai Romei, Romulus și Remus.

v. 36. *Charon*, celebrul luntraș al Infernului.

v. 45. *Pacea* (*Pax*), zeița păcii, identificată cu Irene din mitologia greacă, era înfățișată ca o tînără, în rochie albă, strălucitoare, avînd în mîna dreaptă o ramură de măslin (uneori caduceul lui Mercur), iar în cea stîngă, Cornul Abundenței.

II, 1.

v. 3. *Bacchus* era prezentat purtînd coarne. În afară de iederă el mai era împodobit și cu un ciorchine. Grecii îl supra-numeau și *kerasfóros*, *taurokéros* și *boukéros*.

v. 16. Albul era culoarea pentru sacrificii și ofrande.

v. 27—28. Vechimea vinului era cunoscută după numele consulului înscris pe amforă. Vinul de Falern se amesteca uneori cu cel de Chios pentru că unul era sec, iar altul mai dulce.

v. 65. *Minerva*, aici invocată ca patroană a meșteșugului țesătoriei.

II, 2.

v. 1—2. *Natalis*, divinitate cu o origine obscură și controversată, era, după unii, o zeitate distinctă, invocată la aniversarea zilei de naștere a fiecărei persoane, după alții, doar numele sub care era invocat Geniul protector al individului, în ziua aniversară.

II, 3.

v. 1. *Cornutus*, personaj neidentificat.

v. 11. *Admetus*, unul dintre argonauți, rege în cetatea *Pherae* din Thesalia.

v. 18. E vorba de Diana, sora lui Apollo.

v. 23. *Latona*, mama lui Apollo.

v. 24. *Maștera*, Iunona.

v. 27. *Apollo* era născut în insula *Delos*, unde mama sa a fugit de mînia Iunonei. *Pyto*, denumirea veche a orașului *Delphi*, renumit prin oracolul lui Apollo care se afla aici.

v. 34. Lacună în text.

v. 43. Marmura.

v. 45. Heleșteie artificiale în care erau crescuți pești.

v. 51. Numele iubitei lui Tibul.

v. 53. *Insula Cos*, era renumită prin țesăturile sale fine.

v. 55—56. Sclavii etiopieni.

v. 59—60. Tibul spune despre rivalul său că n-a fost decît un sclav, dar nu unul oarecare, ci unul care a fost adesea vîndut de către stăpînii săi. Sclavii aduși pe mare aveau picioarele însemnate (protejate) cu gips pentru a nu fi răniți, în tangajul corăbiei, de cătușele cu care erau legați (scăzîndu-le astfel prețul). Ei erau expuși spre vînzare pe niște podiumuri (*catasta*) ca să poată fi văzuți și apreciați mai bine de către cumpărători

II, 4.

v. 1. *Doamna* are la poeți și înțelesul de iubită, stăpînă a inimii.

v. 16. Aluzie la poezia eroică.

v. 17—18. Aluzie la poezia didactică.

v. 28. Purpuriul de Tyr este purpuriul închis.

v. 1. *Phoebus Apollo*, unul dintre cei mai importanți zei ai mitologiei eline, asimilat de romani, fiu al lui Zeus și al lui Leto, fratele gemăn al Artemidei (Diane), avea o mulțime de atribuții. Zeu al luminii, invocat adesea sub numele de Phoebus, al muzicii, poeziei și al artelor frumoase, al profețiilor și al artei tămăduirii, avînd și darul profeției, de numele lui se leagă existența multor oracole, printre care și a oracolului de la Delphi, pe care l-a întemeiat el însuși. Era înfățișat totdeauna înalt, subțire, cu pletele strălucitoare căzîndu-i pe umeri, de o frumusețe neobișnuită. A iubit mai multe nimfe și muritoare, chiar și tineri. Tibul îl invocă aici cu multe din atributele sale, făcînd, se pare aluzie la felul cum era înfățișat de statuia lui Scopas, Apollo Citharoedos, din templul de pe Palatin, ridicat de August în 28 î. e. n., templu în care se păstrau Cărțile Sibylline.

Noul preot este Messallinus.

v. 11. *Augur*, membru al unui colegiu sacerdotal, care interpreta semnele voinței divine după cîntecul și după zborul păsărilor prevestitoare.

v. 13. *Haruspiciul*, prezicător care proorocea viitorul, interpretînd „semnele“ din măruntaiele jertfelor.

v. 15. *Sibylla din Cumae*, numită Amalthea, una dintre multele preotese ale lui Apollo, despre care se spune că i-ar fi vîndut ultimului dintre regii legendari ai Romei, la un preț fabulos, Cărțile Sibylline. Ea a venit la rege cu nouă cărți, oferindu-i-le spre cumpărare la un preț peste măsură de mare. Cum regele a refuzat să le cumpere, ea a aruncat în foc trei dintre ele, cerînd pentru șase rămase același preț pe care îl fixase la început. Regele, crezînd-o nebună, a ris, iar ea a mai aruncat încă trei cărți în foc, cerînd și pentru ultimele trei rămase același preț de la început. Regele, văzînd că nu-i de glumă, a cumpărat ultimele trei cărți cu prețul cerut la început pentru toate nouă (cf. Aul. Gel. *N. A. I*, XIX). Cărțile Sibylline cuprindeau oracole și prescripții religioase păstrate pînă tîrziu la Roma. Distruse în incendiul Capitoliului din anul 83 î. e. n., reconstituite din porunca lui Sulla, pe baza profețiilor care circulau oral, și depuse în Capitoliu, în 76 î. e. n., Cărțile Sibylline au fost arse în secolul al IV-lea, din ordinul lui Stilico. Ceea ce a ajuns pînă la noi sub titlul de Cărți Sibylline (14) nu reprezintă decît contrafaceri tîrzii.

v. 17. *Messallinus*, unul dintre fiii lui M. V. Messalla Corvinus. ales *quindecimvir sacris faciundis et Sibyllinis libris inspiciundis*. Membrii acestui colegiu sacerdotal aveau în sarcină îndeplinirea ceremoniilor religioase, păstrarea și interpretarea, din porunca împăratului, a Cărților Sibylline.

v. 19—20. *Tatăl*: Anchises, fiul lui Capys și al lui Themis. Lăudându-se că fiul său, Aeneas, are ca mamă pe zeița Afrodita el a fost fulgerat de către Zeus, rămânând însemnat pentru tot restul vieții, după unii, orb, după alții, schiop. Luat cu sine de către Enea, după distrugerea Troiei, Anchise a murit bătrîn, în insula Sicilia, și a fost înmormîntat pe muntele Eryx.

v. 22. *Zei-arzînd*, aici, templele (în care erau statuile zeilor), cuprinse de flăcări.

v. 33. Cîmpie între Capitoliu, Palatin și Aventin.

v. 39. Fiind fiul Venerei, Enea este frate, după mamă, cu Amor.

v. 44. *Numicus*, rîu în Lațiu, în apele căruia se crede că a fost purificat Enea cînd a fost apoteozat.

Zeu băștinaș, eroul din rîndul localnicilor, trecut în rîndul zeilor; zeu național.

v. 45. Victoria era reprezentată ca *dea alata*, zeiță întrari-pată.

v. 47. Tibul amintește aici un detaliu care nu apare la nici un alt scriitor din antichitate: incendierea de către Enea a taberei rutulilor.

v. 48. *Turnus*, regele rutulilor.

v. 49. Punîndu-și tabăra în Laurentum, Enea va înălța aici orașul Lavinium (Lavinum), după numele soției sale, Lavinia, fiica regelui Latinus.

v. 50. *Ascaniu*, fiul lui Enea, întemeietorul orașului Alba Longa.

v. 52. *Ilia* este Rhea Silvia, vestala care, prin unirea sa cu zeul Marte, a dat naștere lui Romulus și Remus.

v. 67—78. Dintre cele 10 Sibylle pe care le cunoștea antichitatea, Tibul amintește aici, pe lîngă Sibylla din Cumae, numele și prorocirile altora, prorociri care se referă la moartea lui Iulius Cezar și la războaiele civile.

v. 107. Arta sau meșteșugul vînătorii.

II, 6.

v. 1. Unii comentatori l-au identificat pe acest Macer cu Aemilius Macer Veronensis — 70 ? — 16 î. e. n. —, poet din cerul lui Messalla, autor al unor poeme didactice. Dar acesta era, în timpul când își scrie Tibul elegia, un om în jurul a cincizeci de ani, și detaliile din poezie nu i se potrivesc. Cartault (*Tibulle...*, p. 60) crede că este mai natural să ne gândim la acel Macer, autorul unei *Antehomerica*, prietenul lui Ovidiu, căruia îi este adresată Pontica II, 10.

III, 1.

v. 9—14. „Cărțile“ : mai multe foi de papirus, lipite una de alta, erau înfășurate în jurul unei baghete, mai lungă decât lățimea foii de papirus, astfel încât rămăneau vizibile cele două extremități (*cornua*). Acestea erau netezite cu piatră ponce (pumice) și pictate în diferite culori. Un fel de etichetă era fixată la extremitatea superioară pentru a indica titlul și numele autorului. Întregul volum era înfășurat într-o membrană de pergament, vopsită în stacojiu.

v. 16. *Castalia*, pădure pe muntele Parnas unde se găsea un izvor consacrat lui Apollo.

v. 27—28. *Dis* (Pater), divinitate subpămînteană, identificată cu Pluton.

III, 2.

v. 19. *Lyaeus*, nume sub care era cunoscut zeul Bacchus ; aici, vinul.

v. 23. *Panchaia*, insulă în Oceanul Indian, bogată în substanțe odorate, pe care anticii o confundau uneori cu Arabia.

III, 3.

v. 13—14. Marmura de Phrygia (Synnas) era albă, cea de Taenaros (Laconia), neagră, cea de Charystos (Euboea), verzuie.

v. 15. Cei bogați aveau, în impluvii, adevărate crînguri.

- v. 29. *Pactolus*, riu în Lydia, al cărui nisip conținea aur.
- v. 33. *Saturnia*=Iunona.
- v. 34. *Cypria*=Venera.
- v. 38. *Orcus*, zeu al morții. Prin el era desemnat uneori

Infernul.

III, 4.

- v. 43. *Lucina*, nume al Iunonei, protectoarea căsătoriei.
- v. 45. *Surorile docte*=Muzele.
- v. 50. Munte din insula Delos, unde s-au născut Apollo și Diana.
- v. 86. *Chimera*, monstru fabulos din Lycia, cu trei capete care semăna, în același timp, cu un leu și cu un șarpe.

III, 5.

- v. 3. Celebrele ape termale de la Baiae erau numite sacre, pentru că erau consacrate lui Hercule.
- v. 18. Anul 43 î. e. n., în care au fost uciși consulii Hirtius și Pansa.
- v. 23—24. Locuri pe care trebuiau să le traverseze sufletele morților.

III, 6.

- v. 1. *Liber*=Bacchus.
- v. 8. *Delius*=Apollo.
- v. 23—24. „*Prada cumplită a mamei*” e Pentheus, fiul Agavei și al lui Echion. După moartea bunicului său, Cadmus, tatăl Agavei, Pentheus, ajuns rege al Tebei, s-a opus introducerii cultului lui Dionysus. Descoperit de bacchante, pe când le urmărea pe muntele Cithaeron, a fost sfișiat de acestea. În fruntea lor se afla chiar mama sa, Agave.
- v. 38. *Lenaeus*=Dionysus (Bacchus).
- v. 39. *Gnosia*=Ariadna, fiica lui Minos, regele Cretei, părăsită de Teseu.
- v. 38. *Marcia*, apeduct celebru al Romei.

v. 10—11. Nu se știe precis cine este acest cretan, la care se referă panegiristul. Probabil e un singular colectiv.

v. 10—11. Icar din Attica, primind în dar de la Dionysus, pe care l-a adăpostit și ospătat, pe când acesta cutreiera Attica, un burduf cu vin, le-a dat să bea din el unor ciobani vecini, care, îmbătându-se și crezînd că le-a dat să bea venin, l-au ucis cu ciomegele. Lătratul cîinelui său credincios, Moera, a adus-o la locul faptei pe fiica lui Icar, Erigone. Aceasta, văzînd jalnicul spectacol, s-a spînzurat de creanga unui copac. Dionysus a transformat-o pe Erigone în Constelația Fecioarei (Virgo), pe Icar l-a transformat în Constelația Arcturus, iar pe Moera, cîinele credincios, în Canis sau Canicula.

v. 12. *Alcide*, nume al lui Hercule, ca urmaș al lui Alcaeus.

v. 13. *Molorchus* i-a dat găzduire în casa sa săracă lui Hercule, cînd eroul a pornit să ucidă leul din Nemea.

v. 51. *Titanul*, aici, soarele.

v. 52. *Viteazul*, aici, Ulysse.

v. 54. *Ciconii*, populație tracică.

v. 55. *Lotosul*: După ce Ulysse a ajuns în insula lothophagilor, locuitorii insulei le-au oferit însoțitorilor săi să mestece lotus, plantă aducătoare de uitare. Ulysse însă poruncește degrabă îmbarcarea și părăsește insula.

v. 56. „*Băstinașul neptunic*“ este ciclopul Polyphem.

v. 57. *Maronea*, localitate în Thracia vestită pentru vinurile sale.

v. 58—60. „*Duse... aeolice vînturi*“: Ulysse a dus pe corabie vînturile, închise în burdufuri de către Aeolus, pe care burdufuri soții lui le-au dezlegat, crezînd că în ele este viîn, dezlănțuind astfel furtuna, care i-a purtat în derivă pînă în insula laestrygonilor antropofagi, locuitori străvechi ai Siciliei, al căror rege era Antiphates. Aceștia le-au atacat corăbiile și le-au distrus pe toate, cu excepția aceleia în care se afla Ulysse, și s-au ospătat cu soții capturați ai eroului.

Artacia, izvor în insula laestrygonilor.

v. 71. *Scylla*, monstru marin cu înfățișare de femeie și cu partea de jos a trupului formată din cîini, care amenința corăbierii în trecătoarea Messinei.

v. 73. *Charybdis*, alt monstru marin, care se afla în aceeași trecătoare, în fața Scyllaei. Charibda sorbea, de trei ori pe zi, apa mării și, o dată cu ea, corăbiile care erau prin preajmă.

v. 77. *Calypso*, fiica lui Atlas, nimfa pe insula căreia poposește Ulysse, se îndrăgostește de erou și-i promite, în schimbul

rămînerii cu ea, nemurirea. Ulysse rămîne cu ea 10 ani, apoi își continuă călătoria.

v. 78. „Pămîntul Pheaciei“, unde Ulysse face un ultim popas, înainte de a se întoarce în Ithaca și unde se îndrăgostește de el Nausicaa, fiica regelui Alcionus.

v. 83. Șanțul care înconjură tabăra și o proteja de atacul dușmanilor.

v. 84. *Parii* (*cervos*) erau, la început, simple trunchiuri de copac, mai tîrziu, un fel de stîlpi bifurcați, avînd forma coarnelor de cerb, folosiți pentru fortificarea taberelor de luptă.

v. 85. *Valul* (*vallum*), format din pămîntul rezultat de la săparea șanțului, era taluzat și constituia o movilă continuă de apărare.

v. 89. *Țepușa* (*sudis*) era o armă defensivă de luptă, destul de primitivă, un par ascuțit și călit în foc.

v. 90. „Zăbavnica sulită“ (*pilum*), era o armă destul de temută, care, pătrunzînd în scut, rămînea, datorită unui spin cu care era prevăzută, înfiptă în el, stingherind mișcările dușmanului și obligîndu-l, de fapt, să lepede scutul și să lupte descoperit.

v. 108—110. *Iapydia*, ținut în nordul Illyriei. *Arupium*, localitate în Iapydia.

v. 112 bis. Versul nu este păstrat în toate mss.

v. 116—117. *Domator* este, după unii comentatori, numele unui conducător local. În unele variante, apare ca substantiv comun = îmblînzitor de cai.

v. 120. *Melampus Amythaoninul*, fiul lui Amythaon, prezicător celebru din timpurile eroice, le-a lecut pe Proetide, fiicele regelui Tiryntului, Proetus, Iphianassa, Iphinoe și Lysippe, cărora Hera, mînioasă că, prin frumusețea lor, au sfidat-o, le-a luat mințile.

v. 121. *Toga pretexta*, pe care unii consuli o îmbrăcau la Kalendele lui Ianuarie.

v. 139. *Cyrene*, colonie grecească din Africa, ai cărei fondatori au venit din insula Thera, cea mai importantă dintre Cyclade.

v. 140. *Choaspes*, fluviu în Persia, cu apa foarte limpede.

v. 141. *Gyndes*, rîu în Asyria, căruia Cyrus i-a împărțit apele în sute de canale.

v. 141. *Oroatis*, rîu în Persia.

v. 143. *Tomyris*, regină a messăgeților, al cărei regat se întindea pînă la fluviul Araxes.

v. 144—145. *Padeii*, populație din India orientală, despre care se spunea că-și ucideau sclavii și bătrînii și-i mînceau.

v. 146. *Hebru*, rîul Marița ; *Tanais*, Donul ; *Magynii*, nume de popor menționat doar aici, sînt probail, masinii, care locuiau în vecinătatea Pontului Euxin.

v. 179—180. *Valgius Rufus*, autor de elegii și epigrame, prieten al lui Horațiu, a cărui operă epică nu ne este cunoscută.

v. 199. *Gylippus*, general lacedaemonian, învingător al atenienilor în războiul peloponeziac.

v. 200. „Cărțile Meletee“, cărțile lui Homer, născut în Smyrna, unde curge râul Meles.

III, 8 = IV, 2

v. 8. *Frumusețea (Decor)*, frumusețea personificată.

v. 13. *Vertumnus*, divinitate romană de origine etruscă, protectorul fertilității și al creșterii plantelor, zeu al anotimpurilor care era prezentat schimbându-și mereu înfățișarea, în funcție de caracteristicile anotimpului.

III, 9 = IV, 3

v. 5. *Deliana*, Diana, născută în insula Delos.

v. 18. *Legea Dianei* e legea castității.

III, 10 = IV, 4

v. 4. „*Alinătoarele mâini*“ : Phoebus este invocat aici ca un zeu al artei tămăduirii.

v. 26. „*Arta ta*“ e arta tămăduirii.

III, 12 = IV, 6

v. 1. Așa cum bărbații aveau un Geniu protector, care era invocat în ziua de naștere sub numele Natalis, femeile aveau o Luno protectoare, care era și ea invocată cu ocazia aniversării.

III, 13 = IV, 7

v. 3—4 *Cytheria*, Venus, născută în insula Cythera.

III, 14 = IV, 8

v. 4. *Arretium*, ținut în Etruria, udat de râul Arno,

III, 16 = IV, 10

v. 3—4 *Veșmînt*=toga pe care o purtau prostituatele ; „*Greul mișelei paner*“ e coșul cu lînă al sclavelor, deci, se spune despre această posibilă rivală că era o sclavă de ultimul rang.

CUPRINSUL

Cuvînt înainte	5
Notă asupra ediției	20
ELEGII	
<i>ALBII TIBULLI</i>	
<i>LIBER PRIMUS</i>	24
<i>ALBIUS TIBULLUS</i>	
CARTEA ÎNȚII	25
<i>Divitias alius, I, 1.</i>	24
Strîngă-și un altul, I, 1.	25
<i>Adde merum vinoque, I, 2.</i>	30
Toarnă-mi vin pur și cu vinul, I, 2.	31
<i>Ibitis Aegaeas sine me, I, 3</i>	36
Fără de mine veți merge, Messalla, I, 3.	37
<i>Sic umbrosa tibi, I, 4.</i>	42
Cît mai umbroase coroane, I, 4.	43
<i>Asper eram et bene discidium, I, 5.</i>	48
Aspru eram : mă făleam, I, 5.	49
<i>Semper, ut inducar, I, 6.</i>	54
Pururi, să fiu subjugat, I, 6, ...	55
<i>Hunc cecinere diem, I, 7.</i>	60
Ziua aceasta, cîntată de Parcele, I, 7.	61
<i>Non ego celari possum, I, 8.</i>	64
Nu-mi poate fi tăinuit, I, 8.	55
<i>Quid mihi, si fueras, I, 9.</i>	70
Oare de ce, dac-ai vrut, I, 9.	71
<i>Quis fuit horrendos primus qui, I, 10.</i>	76
Cine-a fost cel ce întii, I, 10.	77
<i>LIBER SECUNDUS</i>	
CARTEA A DOUA	
<i>Quisquis adest, faveat, II, 1.</i>	80

Cine-i de față, pios, II, 1	81
<i>Dicamus bona verba</i> , II, 2	86
Toți cei de față, bărbați și femei, II, 2.	87
<i>Rura meam, Cornute</i> , II, 3.	88
Cîmpuri și vile de țară, II, 3.	89
<i>Sic mihi servitium video</i> , II, 4.	94
Iată îmi văd și robia, II, 4.	95
<i>Phoebe, fave : novus ingreditur</i> , II, 5	98
Phoebus, îndură-te : preotul nou, II, 5.	99
<i>Castra Macer sequitur</i> , II, 6.	108
Macer se duce la oaste, II, 6.	107

LIBER TERTIUS

(LYGDAMI ALIORUMQUE)

LYGDAMI ELEGIAE	110
---------------------------	-----

CARTEA A TREIA

(LYGDAMUS ȘI ALȚII)

ELEGIILE LUI LYGDAMUS	111
---------------------------------	-----

<i>Martis Romani</i> , III, 1.	110
Ale romanului Marte, III, 1.	111
<i>Qui primus caram</i> , III, 2.	112
Cel care-ntii i-a răpit, III, 2.	113
<i>Quid prodest caelum</i> , III, 3.	114
Ce-mi folosește, Neaera, III, 3.	115
<i>Di meliora ferant</i> , III, 4.	118
Zei să dea numai bine, III, 4.	119
<i>Vos tenet, Etruscis manat que</i> , III, 5.	124
Unda curgînd din izvoare etrusce, III, 5.	125
<i>Candide Liber, ades</i> , III, 6.	128
Vino, o candide Liber, III, 6.	129

PANEGYRICUS MESSALLAE

(TERTII LIBRI, 7 = QUARTI 1), ...	132
---	-----

PANEGIRICUL LUI MESSALLA

(CARTEA A TREIA, 7 = CARTEA A PATRA, 1)	133
---	-----

<i>Te, Messalla, canam</i> , III, 7 = IV,1.	132
---	-----

Chiar de mă-nfrică știuta-ți, III, 7 = IV, 1.	133
---	-----

<i>TIBULLI ELEGIAE DE AMORE SULPICIAE</i>	
(<i>TERTII LIBRI</i> , 8—12 = <i>QUARTI</i> , 2—6)	144
<i>ELEGIILE LUI TIBUL DESPRE IUBIREA SULPICIEI</i>	
(<i>CARTEA A TREIA</i> , 8—12 = <i>CARTEA A PATRA</i> , 2—6)	143
<i>Sulpicia est tibi culta tuis</i> , III, 8 = IV, 2.	144
Marte puternic, Sulpicia, III, 8 = IV, 2.	145
<i>Parce meo iuveni</i> , III, 9 = IV, 3.	146
Cruță-mi iubitul, mistreț, III, 9 = IV, 3.	147
<i>Huc ades et tenerae</i> , III, 10 = IV, 4.	148
Vino aici și alină durerile, III, 10 = IV, 4.	149
<i>Qui mihi te</i> , <i>Cerinte</i> , III, 11 = IV, 5.	150
Sacră e ziua aceea, III, 11 = IV, 5.	151
<i>Natalis Iuno</i> , III, 12 = IV, 6.	152
O, Născătoare Iunonă, III, 12 = IV, 6.	153
<i>SULPICIAE ELEGIDIA</i>	
(<i>TERTII LIBRI</i> , 13—18 = <i>QUARTI</i> 7—12)	154
<i>ELEGIOARELE SULPICIEI</i>	
(<i>CARTEA A TREIA</i> , 13—18 = <i>CARTEA A PATRA</i> , 7—12).	155
<i>Tandem venit amor</i> , III, 13 = IV, 7.	154
Iată, n sfișit, a venit, III, 13 = IV, 7.	155
<i>Invisus natalis adest</i> , III, 14 = IV, 8.	156
Groaznică ziua de naștere, III, 14 = IV, 8.	157
<i>Scis iter ex animo sublatum</i> , III, 15 = IV, 9.	158
Știi că din sufletul fetei, III, 15 = IV, 9.	159
<i>Gratum est, securus multum</i> , III, 16 = IV, 10.	160
Sînt bucuroasă că tu, III, 16 = IV, 10.	161
<i>Estne tibi</i> , <i>Cerinte</i> , III, 17 — IV, 11.	162
Porți-i tu, oare, <i>Cerinte</i> , III, 17 = IV, 11.	163
<i>Ne tibi sim, mea lux</i> , III, 18 = IV, 12.	164
Soarele meu, să nu fiu, III, 18 = IV, 12.	165
<i>TIBULLI</i>	
(<i>TERTII LIBRI</i> , 19—20 = <i>QUARTI</i> , 13—14)	166
<i>TIBUL</i>	
(<i>CARTEA A TREIA</i> , 19—20 = <i>CARTEA A PATRA</i> , 13—14)	167
<i>Nulla tuum nobis subducat</i> , III, 19 = IV, 13.	166
Din așternutu-ți nu o să mă smulgă III, 19 = IV, 13.	167

<i>Rumor ait crebro, III, 20 = IV, 14.</i>	168
Cum că iubita mă-nșală, III, 20 = IV, 14. .	169
Note la Cuvînt înainte .	170
Note la Elegii	177

Lector : FLORIN CHIRIȚESCU
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK

Coli de tipar : 12

Bun de tipar :
Tiparul realizat la I. P. „13 Decembrie 1918“

L-am dojenit nu o dată: „Cu ȃursă nu-ți spurci făptura,
Căci după aur ades relele se cuibăresc.
Cînd cîneva, ispitit de avere-și trădează iubirea,
Cruđă, de ne-nduplecăt, este Venèra cu el.
Arde-mi cu flacăra capul și trupul străpunge-mi cu fierul
Și cu un bici împletit șfichiuite spatele meu,
Dar nu nutri vreo speranță s-ascunzi fărdelegi plănuite,
Căci nu-i lăsat de un zeu vreun șiretlic tăinuít“.